ΕΤΟΣ ΛΔ'. ΤΕΥΧΟΣ 402-403 ια'.—ιβ'.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ

Μηνιαῖον θρησκευτικὸν κοινωνικόν, οἰκογενειακὸν περιοδικόν.

Προνοίᾳ τῆς Α. Π. τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ.

Ὄργανον τοῦ Ἱερατικοῦ Συνδέσμου Θεσσαλονίκης.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΒΑΣΙΛ. Χ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: ΠΑΝΤ. Σ. ΡΟΚΚΟΣ

Rev. M. Tsiripodakis

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	1951

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ: "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ,,
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1917
ΙΔΡΥΤΗΣ: Ο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ (†)

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΟΥ Π. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣ)ΝΙΚΗΣ κ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ
ΕΠΙ ΤΗ ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἐλέῳ Θεοῦ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης

Πρὸς
τὸ Χριστεπώνυμον Πλήρωμα
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως

Τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Μετ' ἀγάπης πολλῆς καὶ χαρᾶς μεγάλης, ὅτι ἐτέχθη ἡμῖν σήμερον Σωτήρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος, χαιρετίζομεν ὑμᾶς πατρικῶς, ἐν Χριστῷ τεχθέντι καὶ ἐκ βαθέων εὐχόμεθα ὑμῖν ἔτη πολλὰ καὶ εὐλογημένα παρὰ Κυρίου.

Ἡ λαμπρὰ καὶ Χριστοφόρος ἑορτὴ τῆς κατὰ Σάρκα Γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πληροῖ σήμερον τὰ πάντα φωτὸς καὶ εἰρήνης καὶ συγκινεῖ βαθύτατα τὰς καρδίας πάντων, ὅσοι, ὡς Χριστοῦ στρατιῶται, ὁμολογοῦμεν πίστιν εἰς τὸ μέγα τοῦτο τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας μυστήριον, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον εἰργάσατο τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου. Διότι, «οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ τὸν Μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς Αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον».

Τῆς σωτηρίας ταύτης ἐργάτης καὶ φορεὺς εἶναι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Διότι, κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, «οὐκ

ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία, οὐδὲ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς».

Ἔσωσε, λοιπόν, ἡμᾶς ὁ σαρκωθεὶς Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Αὐτὸς εἶναι, κατὰ τὸν ὕμνον τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἀρχηγὸς τῆς σωτηρίας ἡμῶν, τὴν ὁποίαν σήμερον ἑορτάζομεν ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει.

Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ἡ σωτηρία αὕτη κερδίζεται καὶ κληρονομεῖται διὰ τῆς ἐλευθέρας καὶ ἐξ ὅλης καρδίας, ἀπὸ μέρους τοῦ ἀνθρώπου, προσφορᾶς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ πρὸς τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐνανθρωπήσαντα Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ. Ταύτην δὲ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην, προσωπικὴν καὶ ἰδιαιτέραν, ὀφείλομεν ἕκαστος νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν, ὡς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου, ὡς Κύριον καὶ Θεὸν ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν. Ἡ τοιαύτη πίστις, δεικνυομένη ἐκ τῶν ἔργων ἡμῶν καὶ ἐκδηλουμένη διὰ τῆς συμμετοχῆς ἡμῶν εἰς τὰ ἁγιαστικὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ἑνώνει ἡμᾶς μετὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ καθιστᾷ ἡμᾶς μετόχους τῆς σωτηρίας καὶ κληρονόμους τῆς αἰωνίου ζωῆς. Διότι, «ὁ ἔχων τὸν Υἱὸν ἔχει τὴν ζωήν· ὁ δὲ μὴ ἔχων τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει».

Δυσάρεστον ὅτι, εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν, μέγας ἀριθμὸς Χριστιανῶν, ἔχει μὲν ζωήν, ἀλλ' οὐχὶ τὴν ζωὴν τὴν ἐν Χριστῷ καὶ τοῦ Χριστοῦ καί, κατὰ συνέπειαν, ἐξ ἀπόψεως Χριστιανικῆς, οἱ Χριστιανοὶ οὗτοι, τὸ ὄνομα μόνον ἔχουν ὅτι ζοῦν, ἐνῷ εἰς τὴν πραγματικότητα εἶναι νεκροὶ καὶ πολὺ ἀπέχουν ἀπὸ τὴν ζωὴν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ εἰπὼν «ἐγὼ ἦλθον, ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσι». Μάρτυς τούτου αὐτὴ αὕτη ἡ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν, ζωὴ ὅλως ἀντίθετος πρὸς τὸν ὑπογραμμὸν τῆς ἐπιγείου ζωῆς τοῦ Κυρίου καὶ ἔξω τῆς ὁδοῦ τῶν θείων Αὐτοῦ ἐντολῶν.

Οὔτε εἰρήνη, οὔτε ἀγάπη, οὔτε πίστις, οὔτε ἁγνότης, οὔτε δικαιοσύνη, οὔτε ἄλλη τις τῶν Χριστιανικῶν ἀρετῶν κοσμεῖ τὴν ζωήν των. Ἀλλά, τοὐναντίον, ἔργα σαρκὸς καὶ ἔργα σκότους εἶναι ὁ καρπὸς τῆς ζωῆς αὐτῶν, διὰ νὰ καταδειχθῇ ἐκ τούτου ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν εἶναι τοῦ Χριστοῦ. Διότι, ὡς ὁ Κύριος διεκήρυξεν, «ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκε-

ται». «Τὰ πρόβατα τὰ ἐμά», εἶπεν ὁ Κύριος, τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω αὐτὰ καὶ ἀκολουθοῦσι μοι».

Δὲν εἶναι ἄρα Χριστιανοί, ὅσοι διὰ τῆς ζωῆς αὐτῶν ἀπέκοψαν τὴν κοινωνίαν των μετὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Καὶ δὲν εἶναι κοινωνίαι Χριστιανικαὶ αἱ κοινωνίαι ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι παρασύρονται ἀπὸ πνεύματα ὀλιγοπιστίας καὶ ἀπιστίας, ἐνδίδουν εἰς τοὺς πειρασμοὺς τοῦ κακοῦ, ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ κόσμου καὶ οὐδόλως ἐνδιαφέρονται διὰ τό πνεῦμα, ἀλλ' ἄγονται καὶ φέρονται ἀπὸ τὰ κύματα τῶν κακῶν ἐπιθυμιῶν, μέσα εἰς θάλασσαν ἀκολασίας καὶ διαφθορᾶς καὶ ἀσυνειδησίας, τῆς ὁποίας εἰκόνα καὶ μέτρον μᾶς δίδουν τὰ ρυπαρὰ καὶ ψυχοφθόρα δημοσιεύματα, εἰς βιβλία καὶ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας, τὰ ἀναιδῆ καὶ ἀνήθικα ἔργα, εἰς θέατρα καὶ κινηματογράφους καὶ τὰ ἀπαίσια ἐγκλήματα, τὰ ὁποῖα προκαλοῦσι τρόμον καὶ φρίκην.

Μακρὰν πάντων τούτων, ἀγαπητοί. Διότι τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος. Διότι μόνον ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ὁ καρπὸς τῆς ζωῆς τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανοῦ εἶναι ἁγιασμός· εἶναι ζωὴ ἀποχῆς ἀπὸ τῶν ἀνόμων σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς· εἶναι χαρὰ καὶ εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη· εἶναι πραότης καὶ πίστις καὶ ἐγκράτεια· εἶναι ἀγάπη ἀνυπόκριτος, ἐνεργουμένη δι' ἔργων ἀγαθῶν, ἱκανῶν νὰ ἀνακουφίζουν καὶ σώζουν τὸν ἀναξιοπαθοῦντα πλησίον καὶ νὰ προλαμβάνουν καὶ θεραπεύουν τὰς κοινωνικὰς ἀδικίας, αἱ ὁποῖαι, εἰς τὰς ἡμέρας μας, ἀναβαίνουσι μέχρι τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ μάρτυρες κατηγορίας κατὰ τῶν ἀναλγήτων τοῦ κόσμου, κατὰ παντὸς ἐργάτου τῆς ἀδικίας.

Ταῦτα καὶ εἴ τις ἄλλη χριστιανικὴ ἀρετή, εἶναι ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀληθοῦς ἀγάπης καὶ πίστεως τοῦ Χριστιανοῦ πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστόν. «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, εἶπεν ὁ Κύριος, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. Ἐάν τις ἀγαπᾷ με τὸν λόγον μου τηρήσει· ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ».

Ὑπὲρ τούτων, ἀγαπητοί, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποιούμεθα θερμὴν πρὸς ὑμᾶς ἔκκλησιν, ἐκ βάθους τῆς ἀγαπώσης ὑμᾶς πατρικῆς ἡμῶν καρδίας. Ἡ πολλὴ ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἀγάπη ζητεῖ σήμερον ἀπὸ ὑμᾶς τὴν ὀφειλο-

μένην πρὸς τὸν Σωτῆρα ἀγάπην. Μεθ' ἡμῶν σήμερον ὁ Θεός. Ἂς προσκυνήσωμεν Αὐτὸν ἐν πίστει. Ἂς ἀγαπήσωμεν Αὐτόν, ὅτι Αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Αὐτὸς εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ἡ εἰρήνη ἡμῶν. Αὐτὸς ἔδωκε τὴν μετάνοιαν εἰς ζωήν. Ἐν αὐτῷ τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὅπερ εἶναι ζωὴ αἰώνιος. Αὐτοῦ τὸ Σῶμα καὶ Αὐτοῦ τὸ Αἷμα, τὸ ὑπὲρ ἡμῶν διαδιδόμενον, καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Ἐάν, ἐν μετανοίᾳ, ὁμολογήσωμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ συγχωρεῖ τὰς ἁμαρτίας μας καὶ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. Ἐὰν μείνωμεν μετ' Αὐτοῦ, θὰ μείνῃ καὶ Αὐτὸς μεθ' ἡμῶν, εἰς ἐπιτυχῆ ἐκπλήρωσιν τοῦ Χριστιανικοῦ μας προορισμοῦ καὶ ὅλων τῶν ὡραίων ἰδανικῶν τῆς ζωῆς μας, διότι, χωρὶς Αὐτοῦ, οὐ δυνάμεθα ποιεῖν οὐδέν. Ἐάν, τέλος, ἐν ἀγάπῃ καὶ πίστει, ἀκολουθήσωμεν καὶ ἀκολουθῶμεν πάντοτε Αὐτόν, θὰ ὁδηγηθῶμεν καὶ θὰ φερώμεθα πάντοτε ὑπ' Αὐτοῦ ὅπου ἡ πραγματικὴ εἰρήνη καὶ ἡ ἀναφαίρετος χαρά.

Τὴν χαρὰν ταύτην καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐπικαλούμεθα, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, πλουσίαν πάντοτε ἐπὶ πάντας ὑμᾶς.

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 24 Δεκεμβρίου 1951

Ἀνεγνώσθη ἐπ' Ἐκκλησίας κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῶν Χριστουγέννων μετὰ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον.

Η Α. Μ. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΑΥΛΟΣ

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΑΥΛΟΣ

Μὲ χαρὰν μεγάλην καὶ μὲ καύχησιν ἐν Κυρίῳ πολλήν, ἑορτάζει σήμερον τὸ Ἑλληνικὸν Γένος τὴν πεντηκοστὴν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ Θεοφυλάκτου Βασιλέως ἡμῶν Παύλου.

Ὁ Λαὸς τῆς Θεσσαλονίκης εἴμεθα σήμερον ἰδιαιτέρως εὐτυχεῖς ὅτι εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν, ἐπὶ τῷ σημερινῷ λαμπρῷ ἑορτασμῷ, καὶ ἀναπέμπομεν ὕμνους ἑορταστικοὺς καὶ δεήσεις θερμὰς ὑπὲρ τοῦ Θεοτιμήτου καὶ λαοφιλοῦς ἡμῶν Βασιλέως εἰς τὸν ἱστορικὸν τοῦτον ἱερὸν ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Διότι ὁ ἱερὸς οὗτος ναός, τὸ κόσμημα τοῦτο τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Ἑλλάδος, εἶναι εἷς ἐκ τῶν πολλῶν μαρτύρων τῆς δόξης καὶ τῆς αἴγλης τοῦ ἀθανάτου Ἑλληνο-Χριστιανικοῦ πνεύματος, τοῦ ὁποίου ἄξιος ἐνσαρκωτὴς καὶ φορεύς, εἰς τὰς ἡμέρας μας, εἶναι τὸ σεπτὸν πρόσωπον τοῦ Βασιλέως.

Πρέπει, κατὰ καθῆκον, νὰ διακηρυχθῇ σήμερον, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς εὐσήμου ταύτης Βασιλικῆς ἑορτῆς, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν εἶναι Βασιλεὺς ἄξιος τῆς μεγάλης ἡμῶν πατρίδος καὶ τοῦ Θεοσεβοῦς Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Εἶναι Βασιλεὺς πιστὸς εἰς τοὺς ὅρκους του καὶ τὴν ἀποστολήν του, Βασιλεὺς πλήρης ἀγάπης πρὸς τὸν Λαὸν καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Πατρίδα. Εἶναι, σὺν τούτοις καὶ Βασιλεὺς εὐσεβέστατος καὶ τοῦτο εἶναι ὅ,τι κυρίως, εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως, ἀνύψωσεν αὐτὸν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Γένους καὶ ἐπέβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Λαοῦ Του. Κληρονόμος ἄξιος τῆς προγονικῆς θεοσεβείας, πιστεύει πάντοτε εἰς τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ ἀγωνίζεται συνεχῶς, διὰ πολλῶν θυσιῶν καὶ μόχθων, ὅπως ἴδῃ τὴν θεοσέβειαν βασιλεύουσαν εἰς τὰς καρδίας πάντων τῶν Ἑλλήνων.—Πρῶτος Αὐτός, διακηρύσσει, ἔργῳ καὶ λόγῳ, ὅτι ἡ σὰρξ μόνη καὶ ἡ δύναμις ἡ ὑλικὴ μόνη, εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ. Διότι ἐκεῖνο ποὺ ζωοποιεῖ καὶ προάγει καὶ σώζει εἶναι τὸ

πνεῦμα, ἡ πνευματικότης τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῇ Χριστιανικῇ σημασίᾳ τῆς φράσεως, καὶ ἡ θεοσέβεια, ἡ ὁποία, κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, εἶναι πρὸς πάντα πάντοτε ὠφέλιμος, εἶναι δὲ καὶ γνώρισμα τοῦ ἀληθοῦς Ἕλληνος καὶ τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ἄνθος καὶ καρπὸς Ἑλληνικός. Ἐκ τούτου καὶ τὰ γνωστὰ καὶ πολλὰ προσωπικὰ τοῦ Βασιλέως χαρίσματα καὶ προσόντα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας τυγχάνουσιν, ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς του, τὸ καλοκάγαθον τοῦ χαρακτῆρος του, τὸ σεμνὸν τοῦ ὕφους του, ἡ ἀφελότης τῆς καρδίας του, ἡ εὐθύτης καὶ ἡ πραότης καὶ ἡ σύνεσις καὶ τὸ πνεῦμα, ἐν γένει, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀνδρείας, ἅτινα χαρακτηρίζουσι πάντοτε τὸν Βασιλέα ἡμῶν ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν βαρέων καὶ ὑψηλῶν Αὐτοῦ καθηκόντων, εἰδικῶς, καί, γενικώτερον, τὴν καθόλου ζωὴν Αὐτοῦ ὡς Χριστιανοῦ καὶ ὡς ἀνθρώπου.

Διὰ πάντα ταῦτα καὶ τὰς γνωστὰς πολλὰς καὶ μεγάλας τοῦ Βασιλέως πρὸς τὴν Πατρίδα ὑπηρεσίας, εἴμεθα εὐγνώμονες πάντοτε πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ ὑπερήφανοι καὶ εὐτυχεῖς. Χαιρετίζοντες δὲ σήμερον, ἐν ἀγάπῃ καὶ χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει, τὸν Βασιλέα, δοξάζομεν καὶ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν, ὅτι τοιοῦτον ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς Βασιλέα, ὅτι, πλήρη εὐλογιῶν καὶ χάριτος, ἐν τιμῇ καὶ δόξῃ, ἔφερεν Αὐτὸν εἰς τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ζωῆς Του, ἀγαπῶντα τὸν Λαόν Του καὶ ἀγαπώμενον ὑπ' αὐτοῦ.

Κύριος ὁ Θεός, ὁ Βασιλεὺς τῶν Βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν Κυριευόντων, ἂς σώζῃ καὶ κρατύνῃ καὶ διατηρῇ τὸν Βασιλέα ἡμῶν εἰς πολλὰ ἔτη, εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Πατρίδος. ***«Κύριε σῶσον τὸν Βασιλέα».***

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

---

* Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Βυζαντινῷ Καθεδρικῷ Ἱ. Ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, Θεσ)νίκης, τῇ 14)12)51 κατὰ τὴν ἑόρτιον Δοξολογίαν ἐπὶ τῇ πεντηκοστῇ ἐπετείῳ τῶν Γενεθλίων τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Παύλου.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΕΠΙ ΤΗ 1500ῇ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΗΣ ΕΝ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙ Δ'. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ (451—1951)

† ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΝΤΙ ΤΩ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ ΠΑΡΑ ΘΕΟΥ

Ὁ Θεῖος τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας Δομήτωρ καὶ Τελειωτὴς καὶ Αἰώνιος Κυβερνήτης Χριστός ἀπερχόμενος πρὸς τὸν Οὐράνιον Αὐτοῦ Πατέρα, τὸ δὲ ἐλλεῖπον ἐφεξῆς τῆς σωματικῆς Αὐτοῦ παρουσίας ἀναπληρῶσαι θέλων, ἔπεμψε τὸν Παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ἵνα μένῃ μετ' αὐτῆς εἰς τὸν αἰῶνα καί ὁδηγῇ εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

Ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τούτου ἐλλαμπόμενοι καὶ ἐνδυναμούμενοι οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἐκήρυξαν πανταχοῦ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ «οὐκ ἐστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενί ἡ σωτηρία» (Πράξ. δ', 12).

Τῆς πίστεως ταύτης, τῆς θεοδιδάκτου καὶ ἀποκεκαλυμμένης, ἐπὶ τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς τοῦ σαρκωθέντος Λόγου τοῦ Θεοῦ μυστικαὶ σάλπιγγες καὶ συνεχισταὶ γενόμενοι οἱ τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι θεοφόροι τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες διεκήρυξαν μὲν καὶ αὐτοὶ λόγῳ καὶ γραφῇ τὰ παρ' ἐκείνων παραδοθέντα, διετύπωσαν δὲ καὶ περιεθρίγκωσαν θεοπνεύστως ἐν Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις τὴν ἐπὶ τοῦ θεμελιώδους τούτου τῆς Πίστεως κεφαλαίου δογματικὴν τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλίαν.

Εὐλογητὸς ὁ Ἅγιος Θεός, ὁ ἀναδείξας τὴν Ἐκκλησίαν Αὐτοῦ στῦλον καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας καὶ σαφῶς τὰ κατ' αὐτὴν οἰκονομήσας, καταξιώσας δὲ καὶ ἡμᾶς, τέκνα τῆς Ἐκκλησίας εὐσεβῆ, ἑορτάσαι σήμερον, ἀγαλλομένῃ ψυχῇ καὶ εὐγνώμονι καρδίᾳ, τὴν ἱερὰν καὶ τιμίαν 1500ὴν ἐπέτειον μιᾶς τῶν γεραρωτάτων ἐν Οἰκουμενι-

καῖς Συνόδοις τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ΄., ἧς αἱ ἀποφάσεις, ὥς τε Ὅροι καὶ ὡς Κανόνες κατωχύρωσαν τὴν Ὀρθόδοξον πίστιν, τοσαύτην δὲ ἤσκησαν ῥοπὴν ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἰδίᾳ Ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς.

Τοιαύτην ἐπέτειον κλητὴν καὶ ἱστορικήν, ἑορτάζων ὁ καθ᾽ ἡμᾶς Ἁγιώτατος Ἀποστολικὸς καὶ Οἰκουμενικὸς Θρόνος, δικαίως σεμνύνεται θεωρῶν τὸ ἔργον τῆς Συνόδου ταύτης ὡς κατ᾽ ἐξοχὴν τίμιον καρπὸν τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας τῆς Ἀνατολῆς καὶ ὡς ἐπίστεψιν ἀπὸ Θεοῦ τῆς στοργικῆς Αὐτοῦ μερίμνης καὶ τῶν τιμίων καὶ ἱερῶν κόπων, οὓς ἔν τε τῇ πίστει καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει καὶ καθόλου ὀργανώσει κατέβαλε.

Συγχαρῶμεν τοίνυν ἀλλήλοις, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, καὶ ἐν πνεύματι ταπεινώσεως πρὸς τὴν γράφουσαν τὴν ἱστορίαν βουλὴν τοῦ Ἁγίου Θεοῦ ἀτενίζοντες, οἰκειωθῶμεν ὅσα ἅγια διδάγματα ἐκ τῶν ἱστορικῶν ἐκείνων γεγονότων προβάλλουσιν, ἅπερ διὰ τῆσδε τῆς Πατριαρχικῆς ἡμῶν καὶ Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου ὑπομιμνήσκομεν ὑμῖν.

Οὐδὲν τῶν κατὰ καιροὺς ἀπασχολησάντων τὴν θεολογικὴν σκέψιν προβλημάτων τοσούτῳ βαθέως συνετάραξε τὴν Ἐκκλησίαν, ὅσῳ αἱ ἐπὶ τοῦ προσώπου καθόλου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἑνώσεως ἐν Αὐτῷ τῶν δύο φύσεων, θείας καὶ ἀνθρωπίνης, ἀπὸ μὲν τῶν ἀρχῶν ἤδη τοῦ γ΄ αἰῶνος μεμονωμένως, ἀπὸ δὲ τοῦ δ΄ μᾶλλον πυκνῶς, ὑπὸ ἀνδρῶν ὀξυτάτων τὸ πνεῦμα καὶ ἐκτάκτως κατηρτισμένων φιλοσοφικῶς καὶ διαλεκτικῶς προβληθεῖσαι, καὶ μετ᾽ ἀσυγγνώστου δ᾽ ἐμμονῆς καὶ ἐπιμονῆς ὑποστηριχθεῖσαι πεπλανημέναι δοξασίαι. Ἅλυσιν ὅλην ἀποτελοῦσι τὰ ὀνόματα τῶν αἱρεσιαρχῶν τούτων τοῦ Ἀρείου καὶ τοῦ Μακεδονίου, τοῦ Ἀπολλιναρίου καὶ τοῦ Σαβελλίου, τοῦ Εὐνομίου καὶ τοῦ Διοσκόρου καὶ τοῦ Νεστορίου. Ἀλλὰ καὶ νέφος ὁλόκληρον οἱ ἐν τῇ ἀληθεῖ πίστει ἥρωες, οὓς ἀντέταξεν ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, ὁ Μέγας Ἀθανάσιος καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος καὶ ὁ Ῥώμης Λέων καὶ μυρίοι ὅσοι ἄλλοι θεόπνευστοι Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι, οἵτινες ἀπὸ τῆς ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας ἀντλοῦντες τὴν ἰσχὺν τῶν λόγων αὐτῶν, θριαμβευτικὸν ἔστησαν τὸ τρόπαιον τῆς ὀρθῆς πίστεως πρὸς δόξαν Χριστοῦ.

Μεταξὺ τῶν αἱρεσιαρχῶν καταλέγεται καὶ ὁ μετ᾽ αὐτοὺς εἰσηγητὴς καὶ ἡγέτης τῆς πρὸς τὸν παρόντα ἑορτασμὸν στενῶς συνδεδεμένης αἱρέσεως Εὐτυχὴς, κληρικὸς τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀρχιμανδρίτης μιᾶς τῶν ἐν Βυζαντίῳ Μονῶν. Οὗτος ἐν ἀντιθέσει πρὸς

τὸν Νεστόριον, ὀπαδὸν τῆς φιλοσοφικῆς διαρχίας, ἐξαίροντα τὰς δύο φύσεις ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἑνότητος τοῦ προσώπου καὶ ἀποδεχόμενον συνάφειαν μόνον ἠθικὴν τῆς ἀνθρωπίνης καὶ τῆς θείας φύσεως, ἐδίδασκεν ὅτι τὸ σῶμα, ὅπερ κατὰ τὴν ἐνσάρκωσιν προσέλαβεν ὁ Κύριος, ἦτο σῶμα οὐχὶ ὁμοούσιον πρὸς τὸ τῆς Μητρὸς Αὐτοῦ Μαρίας καὶ πρὸς τὸ ἡμέτερον, ἀλλ' ἕτερόν τι, προσιδιαζον τῇ θεότητι. «Ἕως σήμερον οὐκ εἶπον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν ὁμοούσιον ἡμῖν. . . ὁμολογῶ ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι τὸν Κύριον ἡμῶν πρὸ τῆς ἑνώσεως, μετὰ δὲ τὴν ἕνωσιν μίαν φύσιν ὁμολογῶ» ἐδήλωσε πρὸ τοῦ Πατριάρχου Φλαβιανοῦ καὶ τῶν πρὸς κρίσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 448 ὁρισθέντων Πατέρων. Καὶ καθῄρεσε μὲν, καὶ δὴ καὶ ἀφώρισεν ἡ Τοπικὴ αὕτη Σύνοδος τὸν Εὐτυχῆ, μὴ συμμορφωθέντα τῇ συστάσει αὐτῆς ὅπως ἀπαρνηθῇ καὶ ἀναθεματίσῃ τὴν μονοφυσιτικὴν αὐτοῦ κακοδοξίαν, ἀλλ' αἱ καθόλου ἐκκλησιαστικαὶ καὶ ἄλλαι συνθῆκαι τοσοῦτον ἐνεθάρρυναν αὐτόν τε καὶ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ, ὥστε ἐνεργείαις τούτων καὶ σύγκλησις τῷ 449 Συνόδου ἐν Ἐφέσῳ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου ἐπετεύχθη, ἥτις οὐ μόνον τὸν Εὐτυχῆ ἠθώωσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Πατριάρχου Φλαβιανοῦ διὰ πρωτοφανοῦς βίας καὶ τρομοκρατίας κατώρθωσεν, ὡς «Ληστρικὴ Σύνοδος» διὰ τοῦτο δικαίως γνωριζομένη.

Μὴ δέ τις ὑμῶν νομίσῃ, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, ὅτι τὸ Χριστολογικὸν ζήτημα καὶ αἱ περὶ αὐτὸ μακραὶ καὶ ὀξεῖαι διαμάχαι ἦσαν ζήτημα θεωρητικὸν δευτερευούσης σημασίας, αἱ δὲ σχετικαὶ συζητήσεις ἁπλαῖ ἔρευναι περὶ λέξεις καὶ ὅρους φιλοσοφικούς, ὡς ἐκ πρώτης ὄψεως ἤθελεν ἴσως φανῇ. Εἰς ἀλήθειαν κυρίαν καὶ θεμελιώδη, συνιστῶσαν τὸ κέντρον αὐτὸ καὶ τὴν βάσιν τῆς ὅλης χριστιανικῆς πίστεως ἀφεώρων αἱ συζητήσεις. Διότι, ἂν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἦτο Θεὸς σεσαρκωμένος, ἤγουν τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ὅμοιος ἡμῖν κατὰ πάντα, χωρὶς ἁμαρτίας, ἂν αἱ δύο φύσεις, ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρωπίνη, δὲν ἦσαν ἡνωμέναι ἐν τῇ ὑποστάσει ἢ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ κατὰ τρόπον μὴ λωβοῦντα τὴν ἰδιότητα τῆς φύσεως ἑκατέρας, σύνολον τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἤθελε καταρρεύσῃ καθόσον ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσι ταύταις ὁ Χριστὸς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξιλεώσῃ τὴν θείαν δικαιοσύνην, νὰ καθαρίσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ ῥύπου τῆς ἁμαρτίας, νὰ ἀναγεννήσῃ αὐτὸν εἰς νέαν ζωὴν καὶ νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν αἰώνιον δόξαν, ἀναδεικνύων τοῦτον κληρονόμον Θεοῦ.

῞Ενεκα τῆς ὅλως ἐξαιρετικῆς καὶ κεφαλαιώδους σημασίας τοῦ χριστολογικοῦ δόγματος, καὶ τῆς ὡς ἄνω διαστρεβλώσεως αὐτοῦ, καὶ διὰ τὴν ἐπικίνδυνον ἅμα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τροπὴν τῆς περὶ τὴν δυοφυσιτικὴν καὶ τὴν μονοφυσιτικὴν πλάνην ἔριδος, ὁ νέος εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος βασιλεὺς Μαρκιανός, ἐπινεύσει τοῦ Παναγίου Πνεύματος, προτάσει δὲ καὶ εἰσηγήσει τῆς Οἰκουμενικῆς ταύτης καὶ σεβασμίας κατὰ Ἀνατολὰς Ἐκκλησίας, συνεκάλεσε καὶ συνέστησε, κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 451, ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τῆς Χαλκηδόνος τόπῳ, τὴν Ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν Δ΄. Σύνοδον. Ἐν τῇ Ἁγίᾳ ταύτῃ Συνόδῳ τριάκοντα καὶ ἑξακόσιοι Πατέρες, ἐκ τῶν περάτων τῆς Οἰκουμένης συνδραμόντες, καὶ ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῆς Ἁγίας Μεγαλομάρτυρος καὶ Πανευφήμου Εὐφημίας τὰς συνεδριάσεις ποιούμενοι, μετὰ πίστεως σταθερᾶς καὶ εὐσεβοῦς γνώμης καὶ διαθέσεως τὴν ἐπὶ τῆς ἑνώσεως τῶν ἐν Χριστῷ δύο φύσεων πλάνην, ὑπὸ τὸ διαυγὲς φῶς τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς γνησίας Παραδόσεως, ἐλέγξαντες τὸν μὲν αἱρεσιάρχην Εὐτυχῆ τῷ ἀναθέματι παρέδωκαν, τὴν δὲ Ὀρθόδοξον διδασκαλίαν εἰς τὸν ἑξῆς ῞Ορον πίστεως θεοπνεύστως διετύπωσαν: «Ἑπόμενοι τοίνυν τοῖς ἁγίοις Πατράσιν, ἕνα Χριστὸν συμφώνως ἅπαντες ἐκδιδάσκομεν, τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν θεότητι καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, Θεὸν ἀληθῶς καὶ ἄνθρωπον ἀληθῶς, τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν χωρὶς ἁμαρτίας... ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστόν, υἱόν, κύριον, μονογενῆ, ἐκ δύο φύσεων ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον, οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνῃρημένης διὰ τὴν ἕνωσιν, σωζομένης δὲ μᾶλλον τῆς ἰδιότητος ἑκατέρας φύσεως καὶ εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης». Τοῦτον τὸν ῞Ορον, ἀναγνωσθέντα ὑπὸ τοῦ ἀρχιδιακόνου Ἀετίου ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἐν τῇ ἐπισήμῳ ἑβδόμῃ καὶ τελευταίᾳ τῆς Συνόδου συνεδρίᾳ, τὴν 25ην Ὀκτωβρίου τοῦ 451, παρουσίᾳ τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων καὶ ἁπάντων τῶν τὴν Σύνοδον συγκροτησάντων θεοφόρων Πατέρων, διὰ βοῆς ἐπεδοκίμασαν πάντες, περιτράνως οὕτω ἐκδηλωθείσης τῆς μεγάλης χαρᾶς τοῦ κλήρου καὶ πληρώματος ἐπὶ τῇ κατοχυρώσει καὶ αὖθις τῆς ἐμπεπιστευμένης τῇ Μιᾷ Ἐκκλησίᾳ θεοδιδάκτου πίστεως καὶ ἀληθείας.

Δικαίως ἡ θεόπνευστος αὕτη τῆς Ἁγίας Συνόδου ἀπόφασις παρέσχεν ἐλπίδα γαλήνης καὶ εἰρηνεύσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐφόσον ἐπισήμως καὶ πανηγυρικῶς διετυπώθη ἡ ἑνότης ἐν τῇ χριστολογικῇ πίστει καὶ περιτράνως κατεδείχθη ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας ὅπως ἀμυνθῇ

τῆς παρακατατεθειμένης αὐτῇ ἀληθείας. Ἀλλ' ἡ ἐλπὶς αὕτη ταχέως ἐξέλιπε. Δὲν παρῆλθε πολὺς χρόνος καὶ ἐμφανῶς ἐξεδηλώθη ἡ κατὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἁγίας Συνόδου ἀντίδρασις. Οἱ καταδικασθέντες Μονοφυσῖται, πλεονάζοντες ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Συρίᾳ, ἀνέκυψαν καὶ αὖθις, τὰ δὲ θρησκευτικὰ πάθη ἐξήφθησαν καὶ πάλιν ἀπειλητικῶς. Ἡ ἀντίδρασις ἔσχεν ὀλέθρια ἀποτελέσματα ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἄλλης ἀπόψεως, διότι αἱ χῶραι αὗται, καὶ οἱ ὑπὸ τὴν τούτων ἐπίδρασιν τελοῦντες λαοί, ἀπεξενώθησαν καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, σκληρῶς μὲν συνεπείᾳ τούτου αὐταὶ δοκιμασθεῖσαι, μεγάλως δὲ διὰ τοῦ χωρισμοῦ αὐτῶν θλίψασαι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Πλὴν τὴν βαθεῖαν τῆς Ἐκκλησίας θλῖψιν διὰ τὸν ἀπ' αὐτῆς χωρισμὸν προσφιλῶν αὐτῆς μελῶν, ἡ γράφουσα τὴν ἱστορίαν ἀνεξιχνίαστος βουλὴ τοῦ Θεοῦ ἠθέλησεν ἵνα ἄλλως ἀναπληρώσῃ. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ φωτίσαν τοὺς Ἁγίους τῆς Συνόδου Πατέρας εἰς τὴν λύσιν καὶ κατοχύρωσιν τοῦ Χριστολογικοῦ δόγματος, ὡδήγησε τοὺς αὐτοὺς θεοφόρους Πατέρας εἰς ἕτερον, θαυμαστὸν καὶ τοῦτον τρόπον ἐξασφαλίσεως τῆς διαρραγείσης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἑνότητος διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῆς θέσεως τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης Κωνσταντίνου πόλεως, Νέας Ρώμης, Ἐπισκόπου.

Ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, τέκνα ἡμῶν Κυρίῳ ἀγαπητά, κατὰ τοὺς ἀμέσους πρὸ τῆς Συνόδου χρόνους ἦτο ἰδιαζόντως σημαντικὴ καὶ ἔξοχος ἐν τῷ τότε διαχριστιανικῷ κόσμῳ. Ἡ μὲν Δύσις, ἐν πλήρει ἐκτιμήσει τῆς σημασίας, ἣν προσέδιδε τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ ἡ ἐγγὺς παρουσία τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συγκλήτου, τὴν προσοχὴν αὐτῆς εἶχεν ἐστραμμένην πρὸς τὴν Ἀνατολήν, στενῶς μετ' αὐτῆς συνεργαζομένη ἐν ἄλλοις τε καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἀφορῶσιν εἰς τὴν πίστιν. Καὶ αἱ τρεῖς προγενέστεραι Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ἡ Α'. ἐν Νικαίᾳ, ἡ Β'. ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἡ Γ'. ἐν Ἐφέσῳ, εἶχον ὁδηγήσῃ ταχεῖς τοὺς πόδας τῆς Δύσεως πρὸς τὴν Ἀνατολήν. Ἡ δὲ Ἀνατολὴ σύμπασα ἡδέως ᾐσθάνετο τὴν προστατευτικὴν ἐπ' αὐτῆς χεῖρα τῆς Ἐκκλησίας τῆς βασιλείᾳ καὶ συγκλήτῳ τιμηθείσης πόλεως. Περὶ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἐκκλησίας ταύτης συνήρχοντο, καλούμενοι ἢ καὶ παρεπιδημοῦντες, οἱ Ἱεράρχαι τῶν Θεμάτων τῆς Ἀνατολῆς πρὸς ἐπίλυσιν σοβαρῶν ἐκκλησιαστικῶν προβλημάτων, αἱ ἐφ' ὧν λαμβανόμεναι ἀποφάσεις εἶχον κῦρος κανονικὸν καὶ διὰ πάντας ὑποχρεωτικόν. Πρὸ αὐτοῦ, σὺν τῷ χρόνῳ, ὑποχωροῦσιν αἱ Ἐξαρχίαι τῆς Θράκης, τοῦ Πόντου καὶ τῆς Ἀσίας καὶ πρὸς αὐτὸν στρέφουσι τὴν προσοχὴν αὐτῶν

τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς ἐν ταῖς ἑκάστοτε νέαις ἐκκλησιαστικαῖς περιστάσεσιν αὐτῶν.

Τὴν διὰ τῶν πραγμάτων ἀπὸ πολλοῦ ἤδη διαμορφωθεῖσαν ταύτην κατάστασιν ὑπ' ὄψιν λαβοῦσα ἡ Ἁγία Δ'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὥρισε καί κατωχύρωσε διὰ μὲν τῶν κανόνων θ' καὶ ιζ' τὸ τῆς ἐκκλήτου δικαίωμα, διὰ δὲ τοῦ κη' κανόνος τὴν ἔκτασιν τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ἁγιωτάτου τούτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τὴν ἐν τῇ κατὰ Ἀνατολὰς Ἁγιωτάτη Ἐκκλησίᾳ πρωτεύουσαν καὶ ἐξέχουσαν τούτου θέσιν κατασφαλίσασα, «Πανταχοῦ τοῖς τῶν Ἁγίων Πατέρων ὅροις ἑπόμενοι, λέγουσιν οἱ θεοφόροι Πατέρες ἐν τῷ 28ῳ τῆς Συνόδου κανόνι, καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων, τῶν συναχθέντων ἐπὶ τοῦ εὐσεβοῦς τὴν μνήμην μεγάλου Θεοδοσίου, τοῦ γενομένου βασιλέως ἐν τῇ βασιλίδι Κωνσταντίνου πόλει Νέᾳ Ρώμῃ, γνωρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὁρίζομέν τε καὶ ψηφιζόμεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνστανίνου πόλεως Νέας Ρώμης. Καὶ γὰρ τῷ Θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα. Καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς Νέας Ρώμης Ἁγιωτάτῳ Θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλείᾳ καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι Ρώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. Καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς καὶ τῆς Θρᾳκικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἁγιωτάτου Θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας· δηλαδὴ ἑκάστου μητροπολίτου τῶν προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονοῦντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θείοις κανόσι διηγόρευται· χειροτονεῖσθαι δέ, καθὼς εἴρηται, τοὺς μητροπολίτας τῶν προειρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφώνων κατὰ τὸ ἔθος γινομένων καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφερομένων».

Ἐδόξασαν καὶ ἐμεγάλυναν τὸ ὄνομα τοῦ ἀγαθοδότου Θεοῦ ὅ τε κλῆρος καὶ ὁ λαός, ἡ σεμνὴ τῶν θεοφόρων Πατέρων χορεία καὶ οἱ συμπαρόντες εὐσεβεῖς ἄρχοντες ἐπὶ τῇ οὕτω ρητῶς καὶ ἐγκύρως προσγενομένη τῷ Ἁγιωτάτῳ τούτῳ θρόνῳ ὑπάτῃ τιμῇ.

Καὶ πρὸς τὴν τιμὴν ταύτην, ὡς εἰς θεοδίκαστον βουλήν, ἀνταπεκρίθη ἀξίως ὁ Ἁγιώτατος τῆς Κωνσταντίνου πόλεως Θρόνος.

Αὐτὸς ἤδη ὁ πρῶτος περιβληθεὶς τὴν ἀπὸ τοῦ κανόνος τούτου προσγενομένην τῷ Θρόνῳ τιμὴν μακαριστῆς μνήμης Πατριάρχης Ἀνατόλιος, ἀπέβλεψε πρὸς τὸν κανόνα οὐχὶ ὡς πρὸς μέσον ἱκανοποιήσεως φιλοδοξιῶν καὶ ἀπαρχὴν διεκδικήσεων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει, ἀλλ᾽ ὡς πρὸς λίθον ἀκρογωνιαῖον, λυσιτελῆ εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ὑπὸ τῶν αἱρέσεων καὶ τῶν σχισμάτων ταλαιπωρουμένου σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἡ ἔκτοτε μακραίων πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας δεικνύει ὅτι ὁ καθ᾽ ἡμᾶς Ἁγιώτατος Οἰκουμενικὸς Θρόνος πάντοτε ἐπίστευσε καὶ ἐδικαίωσε τὴν εἰρηνευτικὴν καὶ ἄλλην αὐτοῦ ἀποστολήν. Καὶ ἀπὸ τῆς πίστεως αὐτοῦ ταύτης οὐδέποτε ἀπέστη οὐδὲ καὶ ἀφίσταται, ἀλλ᾽ ὡς ἐν πνεύματι ἀγάπης καὶ διαλλακτικότητος ἀντεμετώπισε τὰς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἤδη ἀπὸ μέρους τῆς Δύσεως προβληθείσας τάσεις, οὕτω ἐν τῷ αὐτῷ καὶ σήμερον πνεύματι κατεργάζεται τὸν προορισμὸν αὐτοῦ ἐν ταῖς πρὸς τὰς ἀδελφὰς Ἐκκλησίας σχέσεσιν αὐτοῦ.

Καὶ νῦν ἐπὶ τῇ εὐσήμῳ ταύτῃ ἡμέρᾳ τῆς χιλιοστῆς καὶ πεντακοσιοστῆς ἐπετείου τῆς γερασμίας ταύτης ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου μετὰ στοργῆς στρέφομεν τὸν νοῦν ἰδίᾳ πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Συνόδου ταύτης ἀποχωρισθέντας ἀδελφούς, οἵτινες «προφάσει τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀποσχίσαντες, τὰ δὲ ἄλλα ὀρθόδοξοι ὑπάρχοντες», ἵνα κατὰ Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν εἴπωμεν, ἀμέριστον καὶ αὐτοὶ ἔχουσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀγάπην ἡμῶν, ὡς ἀδελφῶν. Ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι τῆς ἀγάπης ἀπευθύνομεν ἐπὶ τῇ ἱερᾷ ἐπετείῳ καὶ πρὸς πάσας τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐγκάρδιον τὸν ἐν Κυρίῳ χαιρετισμόν. Καιρὸς ἤδη ὅπως ἀρθῇ πᾶν κώλυμα ἐπιπροσθοῦν τῇ προσεγγίσει καὶ τῇ ἑνώσει διὰ συντόνου κοινῆς προσπαθείας, εἰς ἥν, διαβεβαιούμεθα πάντας, πᾶσα ἀφ᾽ ἡμῶν καὶ τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς Ἁγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐπιδειχθήσεται ἀγαθὴ διάθεσις καὶ ἀρωγὴ καὶ συναντίληψις.

Τέκνα τῆς Ἐκκλησίας εὐσεβῆ καὶ εὐλογημένα.

Καταξιωθέντες, τῇ χάριτι τοῦ Παναγάθου Θεοῦ, ἵνα ἑορτάσωμεν ἐν τῷ ἱστορικῷ τούτῳ τόπῳ τὴν ἱερὰν ἐπέτειον τῆς μεγάλης ταύτης Συνόδου, αἶνον μὲν καὶ δοξολογίαν προσάξωμεν τῷ ἐν Τριάδι προσκυνουμένῳ Θεῷ, ἀκραδάντως δὲ πεποιθότες ὅτι γενήσεται πραγματικότης ἡ προσευχὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν «ἵνα πάντες ἓν ὦσι», συνυπουργήσωμεν καὶ ἡμεῖς τῇ δεήσει, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα

τῆς πίστεως ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμολογοῦντες «ἕνα Κύριον, μίαν πίστιν, ἓν βάπτισμα, ἕνα Θεὸν καὶ Πατέρα πάντων, τὸν ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν», ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

,αϡνα', Δεκεμβρίου ις'.

† Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ *ἐν Χριστῷ εὐχέτης*

† ***Ὁ Χαλκηδόνος Θωμᾶς*** ἐν Χριστῷ εὐχέτης. † ***Ὁ Δέρκων Ἰάκωβος*** ἐν Χριστῷ εὐχέτης. † ***Ὁ Προύσης Πολύκαρπος*** ἐν Χριστῷ εὐχέτης. † ***Ὁ Πριγκηποννήσων Δωρόθεος*** ἐν Χριστῷ εὐχέτης. † ***Ὁ Ἡλιουπόλεως Γεννάδιος*** ἐν Χριστῷ εὐχέτης † ***Ὁ Εἰρηνουπόλεως Κωνσταντῖνος*** ἐν Χριστῷ εὐχέτης. † ***Ὁ Αἴνου Γερμανὸς*** ἐν Χριστῷ εὐχέτης. † ***Ὁ Προικοννήσου Φιλόθεος*** ἐν Χριστῷ εὐχέτης. ***Ὁ Κυδωνιῶν Ἀγαθάγγελος*** ἐν Χριστῷ εὐχέτης. † ***Ὁ Νεοκαισαρείας Χρυσόστομος*** ἐν Χριστῷ εὐχέτης. † ***Ὁ Λαοδικείας Μάξιμος*** ἐν Χριστῷ εὐχέτης. † ***Ὁ Σάρδεων Μάξιμος*** ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

Π. Δ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ
τ. Δ)τοῦ Παιδαγ. Ἀκαδημίας

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΕΩΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

Η UNESCO

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τ. σελ. 223)

Ὑπῆρξε σφάλμα, ὅτι ἐθεωρήθη ἡ ἀνθρωπίνη ἀγωγὴ καὶ μόρφωσις, ἡ κατ' ἐξοχὴν αὐτόνομος λειτουργία, ἡ ἔχουσα κατὰ βάθος τὴν ἀρχήν της εἰς τὴν «πνευματικὴν ὑφὴν» τῆς ζωῆς, συνεπῶς εἰς τὴν κοσμικὴν «μορφοποιὸν« λειτουργίαν τὴν διέπουσαν καὶ διαμορφώνουσαν ὀργανικῶς τὴν ὕλην, προβαλλομένην οὕτω καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς ἀνθρωπότητος (Aloys Fischer, Erziehung I Jahrg H. I. 1952), ὅτι ἐθεωρήθη κατὰ τοὺς προσφάτους ἀκόμη χρόνους ὑπὸ τοῦ Μουσολινικοῦ φασισμοῦ καὶ τοῦ Χιτλερικοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ καὶ νῦν ὑπὸ τοῦ Σταλινικοῦ Κομμουνισμοῦ ἐν μέσῳ 20ῳ αἰῶνι κατηγορία τῆς πολιτικῆς! Δούλη δηλαδὴ καὶ ὑποχείριος τῆς (ἁμαρτωλῆς) Πολιτικῆς, ἐκείνη εἰς

ἣν ἡ ἀνθρωπότης ἀναθέτει τὰς ὑστάτας ἐλπίδας της ὁσάκις εὑρίσκεται εἰς ἀπόγνωσιν, καὶ ἥτις, ὡς ἀέναος λειτουργία ««μορφοποιός» τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους, θὰ ἠδύνατο ἀναπτυσσομένη ὀρθῶς καὶ ἐξαπλουμένη παντοῦ νὰ ρίψῃ φῶς σωτήριον εἰς τὰ κοινωνικὰ στρώματα τῶν Λαῶν καὶ αὐτῆς τῆς Πολιτικῆς καὶ νὰ ἀποσπάσῃ ἀκόμη τὸ ἁμαρτωλόν, τὸ βλοσυρόν, τὸ σκοτεινὸν καὶ αἰνιγματῶδες πρόσωπον αὐτῆς ἀπὸ τὴν ἰλὺν τῆς ὑλοοικονομικῆς μόνον καὶ τῶν μικροσυμφερόντων ζωῆς, νὰ ἐξευγενίσῃ, νὰ ἀγαθύνῃ καὶ νὰ στρέψῃ αὐτὸ πρὸς ἀνωτέρους καὶ φωτεινοτέρους ὁρίζοντας πνευματικοὺς πρὸς τιμήν της καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ κόσμου!

Εὐτυχῶς ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο καὶ τὴν συνείδησιν τῆς ὑψηλῆς της εὐθύνης καὶ ἀποστολῆς ἐκινήθη ἀποφασιστικῶς ἡ ἐπιτευχθεῖσα μεταπολεμικῶς «Διεθνὴς Ἕνωσις τῶν Διδασκαλικῶν Συλλόγων», καθὼς καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ 1945 ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς ἐν Λονδίνῳ ὑπὸ 44 Ἐθνῶν καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ο.Η.Ε. ἱδρυθεῖσα παγκόσμιος Ὀργάνωσις UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural= Ὀργάνωσις Ἡνωμένων Ἐθνῶν Ἐκπαιδευτική, Ἐπιστημονικὴ καὶ Πολιτιστική). Ἡ Ὀργάνωσις αὕτη, εἰς ἣν μετέχει καὶ ἡ Ἑλλὰς ὡς ἱδρυτικὸν μέλος, ἀποτελεῖ μέσα εἰς ἕνα κόσμον πλήρη τεραστίας εντάσεως τὴν μεγαλυτέραν ὠργανωμένην διεθνῶς ἀνθρωπιστικὴν καὶ πολιτιστικὴν προσπάθειαν μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ μορφωτικοῦ καὶ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν Λαῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος τῆς συνεννοήσεως καὶ συνεργασίας μεταξὺ αὐτῶν. Σκοπὸς αὐτῆς εἶναι: διὰ τῆς προαγωγῆς τῆς ἀγωγῆς, τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ νὰ βοηθήσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα νὰ διαμορφωθῇ πρὸς ἀνοικοδόμησιν ἑνὸς καλυτέρου κόσμου καὶ διαρκοῦς εἰρήνης.* Τύχῃ ἀγαθῇ! θὰ ἔλεγέ τις. Ἀλλά. . . (βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος! . . Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὅ οὐ θέλω κακὸν τοῦτο πράσσω»—Παῦλος πρὸς Ρωμ. κεφ. 7ον).

. . . Ἡ ἀνθρωπότης φέρει τὸ σπέρμα τοῦ θανάτου ἐν τῇ καρ-

---

* Ἰδιαίτερον τεῦχος παρ ἡμῖν περὶ τῆς UNESCO ἐξέδωκεν ὁ Ὑποδ)τὴς τῆς Παιδ. Ἀκαδημίας Θεσ)νίκης κ. Ἰ. Παπαγεράκης: Ἡ Διεθνὴς Ὀργάνωσις U F.S.C.O. καὶ τὰ σύγχρονα παιδαγωγικὰ προβλήματα. Ἀνατύπωσις περιοδικοῦ «Ἀγωγή», Θεσσαλονίκη 1949.

δίᾳ της! Ὁ ἀνθρώπινος προορισμός, ὡς γνωστὸν, ἐστηρίχθη ὄχι ἐπὶ ὁμοειδῶν καὶ ὁμορρύθμων δυνάμεων καὶ δυνατοτήτων, ἀλλ' ἀνταγωνιζομένων ἐσωτερικῶς, ἐστηρίχθη ἐπὶ τῆς ἀντιφάσεως. Παρὰ τὴν γενομένην διὰ τόσων θυσιῶν ριζικὴν ἱστορικὴν ταύτην μεταβολὴν καὶ τὴν συντελουμένην εἴτε λυτρωτικὴν ψυχοπνευματικὴν αὐτῆς ἀναπροσαρμογὴν πρὸς τὰ ἀναπηδήσαντα νέα σωτήρια ἰδανικὰ τῆς ζωῆς, παγιδευθεῖσα, ἐνέπεσεν εἰς νέαν κρίσιν δεινὴν καὶ ἵσταται πρὸ τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου! Ἐνέπεσε μετὰ τὴν τρομακτικὴν θύελλαν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου καὶ: τὴν διττὴν νίκην της: τὴν νίκην κατὰ τοῦ «μιλιταρισμοῦ—φασισμοῦ», (σεσημασμένου παλαιοῦ ἐχθροῦ τῆς ἀνθρωπότητος: καὶ) τὴν περίλαμπρον κατ' ἀρχὴν ἐσωτερικήν της ὑπερνίκησιν: τὴν νίκην κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ της (τοῦ ἐπισημανθέντος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτῆς ἐχθροῦ, τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου) καὶ πρὶν ἀκόμη ἑορτάση ἐν θριάμβοις τὰ ἐπινίκια, ἐνέπεσε «κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος» εἰς νέαν—πρὸς τελικὸν ἴσως καθαρμὸν—ἐσχάτην δοκιμασίαν! Εὑρέθη ὄχι πρὸ νέου ἀπαισιωτέρου ἐχθροῦ ἐξωτερικοῦ— ἡ κρίσις εἶναι νῦν βαθυτέρα, μᾶλλον ἐσωτερική—ἀλλὰ πρὸ τοῦ βλαστήσαντος ἱστορικῶς ἐκ τοῦ βάθους τοῦ ἐσωτερικοῦ ρήγματος τῆς ψυχῆς πραγματικοῦ δένδρου τοῦ βίου, «τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ», ἵνα πρὸ τῆς συντελουμένης, ὡς φαίνεται, τελικῆς ἀναγεννήσεώς της, ὀξύτερον πειραζομένη, ἀποφασίση ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ της «σὺν ὅλῃ τῇ ψυχῇ». Εὑρέθη ἐν τῇ πορείᾳ της ὡς ὁ ὕπατος τῶν ἡρώων Ἡρακλῆς εἰς τὸ πραγματικὸν διχαλωτὸν τοῦ δρόμου τῆς ζωῆς της, διὰ νὰ ἀποφασίση ὁριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως, ὡς ἐκεῖνος. Γευομένη ἤδη ἐμπειρικῶς, καθ' ὃν τρόπον γεύεται τῶν καρπῶν τοῦ πρὸ αὐτῆς ἀμφιθάλλοντος ζωντανοῦ δένδρου τοῦ βίου, «τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ» καὶ κλονιζομένη ἐν τῷ πειρασμῷ της τούτῳ ἑτοιμάζεται πρὸς νέαν πτῶσιν» (διὰ τῆς καταργήσεως Θεοῦ, πατρίδος, οἰκογενείας καὶ πάσης ἐντολῆς), διὰ νέον «προπατορικὸν ἁμάρτημα» δι' ὅλας τὰς ἐπιγιγνομένας πάλιν γενεάς! Ἱσταμένη οὕτω πρὸ τῆς Ἀρετῆς καὶ Κακίας εἰς ἀντιπαράστασιν διαλογίζεται σκληρῶς ὡς ὁ Ἡρακλῆς ποίαν νὰ προτιμήση; Μεγάλη ἡ ἱστορικὴ στιγμή! Μεγίστη ἡ εὐθύνη τῆς ὑφισταμένης τὸν ὀξὺν πειρασμὸν συγχρόνου, ἡρωϊκῆς διὰ τοῦτο γενεᾶς! Ἡ μεγαλοφυὴς πρόβλεψις καὶ ἐτυμηγορία τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐν τῷ μύθῳ τούτῳ τοῦ Ἡρακλέους περὶ τῆς προτιμήσεώς του, ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων ἂς ἐνθαρρύνῃ τὸν κόσμον! Βοηθήσωμεν ἡμᾶς αὐτούς, βοηθήσωμεν τὸν ἀγωνιζόμενον ἥρωα Ἡρακλῆν—ἄνθρωπον, νὰ προτιμήση ἀποφασιστικῶς, ὡς ἐκεῖνος.

Ὁ Ἰνδὸς φιλόσοφος Ταγκὼρ εἶπέ ποτε ὅτι: Μὲ κάθε νεογέννητον παιδὶ θέλει ὁ Θεὸς νὰ δείξῃ εἰς ἡμᾶς, ὅτι ἀκόμη δὲν ἀπηλπίσθη ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινον γένος! Εἰς τὴν φράσιν αὐτὴν κρύπτεται ὄχι μόνον τὸ ἠθικοπαιδαγωγικὸν νόημα τῆς διαδοχῆς τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ κάτι τὸ βαθύτερον, ποὺ εἶναι τόσον τιμητικὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον, τὸ νόημα τῆς χρήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας καὶ ἐλευθερίας, ὅτι δὲν εἶναι μόνον δημιούργημα, ἀλλὰ καὶ δημιουργός, συνδημιουργός, ὅτι παρέχεται καιρὸς καὶ χῶρος πάντοτε εἰς τὸν ὑπεύθυνον ἀνθρώπινον ρόλον διὰ τὴν ὀρθὴν διαμόρφωσιν τῆς ζωῆς του, ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς, διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς εὐτυχίας του καὶ τὴν οἰκοδομὴν τῆς σωτηρίας του. Διότι ὅπου ἐλευθερία, ἐκεῖ καὶ εὐθύνη, ὑπεύθυνος ρόλος!

Ὁ πατὴρ τῆς νίκης τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου πρὸ τῶν καπνιζόντων ἐρειπίων τοῦ κόσμου καὶ δὴ πρὸ τοῦ ἀπειλοῦντος τὸν πολιτισμὸν νέου κινδύνου εἰς ἕνα του λόγ ν πρὸς τὸν Ἀγγλικὸν λαὸν εἰς ἐπήκοον τοῦ κόσμου εἶπεν: «Ἐὰν θέλωμεν νὰ διατηρήσωμεν τὸν πολιτισμόν μας πρέπει εἰς ὅλα τὰ ζητήματα τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐγγυηθῶμεν τὴν προτεραιότητα!» Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸν τοῦτο, ὅτι ὁσάκις ἡ ἀνθρωπότης ἐξοκείλῃ ἢ εὑρίσκεται εἰς ἀπόγνωσιν, πρὸς τὴν ἀγωγὴν στρέφει καὶ πρὸς αὐτήν, αὐτοβοηθουμένη, ἀναθέτει ἐκ νέου, ὅπως παθητικῶς ὑψηλότερον πρὸς τὸν Θεὸν ἐν κινδύνῳ τὰς ὑστάτας ἐλπίδας της. Ἀναμφιβόλως διότι ἔχει καὶ δύναται νὰ ἐκμεταλλευθῇ ἀκόμη δι' αὐτῆς ἀνεκτιμήτους δυνάμεις καὶ ἱκανότητας τοῦ ἐσωτερικοῦ ὁπλισμοῦ της εὑρισκομένας εἰς τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ὧν φορεὺς εἶναι ὁ ἐν ἡμῖν θεῖος σπινθήρ. Ἡ πίστις αὕτη πρὸς τὸ θεῖον ἔργον της, τὸ «μορφοποιὸν» διὰ μέσου τῶν γενεῶν καὶ τῶν αἰώνων, ἐμφωλεύει ἀσίγητος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν, εἰς τὴν ψυχὴν ἐν πρώτοις τῶν γονέων διαιωνιζόντων τὴν ζωὴν ὡς ἔρως ἀκοίμητος ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως τῶν τέκνων των ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀγαθόν, εἰς τὴν ψυχὴν ἐπίσης τῶν ἀληθῶν παιδαγωγῶν καὶ μεταβιβάζεται ἔπειτα εἰς τὴν Πολιτείαν ὡς συνισταμένην τῆς κοινῆς βουλήσεως, καὶ ἧς ἀποτελεῖ ὄχι ἁπλῶς λειτουργίαν ἡ ἀγωγή, ἀλλὰ τὸ νόημα καὶ τὴν οὐσίαν, ὡς ἐλέχθη, ἀδιάφορον ἂν εἶναι τοῦτο συνειδητὸν ἢ οὒ εἰς τοὺς διαπληκτιζομένους πολλάκις ἡγέτας αὐτῆς.

Ἐπ' αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς θεοσδότου, τὰ πάντα ὑποσχομένης, ἀλλ' ἀμελουμένης δυστυχῶς λειτουργίας ἐστήριξεν ὀρθῶς ἡ UNESCO τὸ ἔργον καὶ τὰς ἐλπίδας της. Ὡς Διεθνὴς Ὀργάνωσις εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ο.Η.Ε. Ἐκπαιδευτική, Ἐπιστημονικὴ καὶ Ἐκπολιτιστική, ἔχει ἴδιον προϋπολογισμὸν καὶ κατευθύνεται ἀπὸ μεγάλας διεθνεῖς ἀντι-

προσωπευτικὰς προσωπικότητας ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῷ πολιτισμῷ. Ἐκ παραλλήλου ὅμως μὲ τὴν μελέτην τῶν ζητημάτων τῆς ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπασχολοῦν αὐτὴν καὶ τὰ ἄλλα μεγάλα προβλήματα, πρὸ τῶν ὁποίων εὑρίσκονται αἱ Κυβερνήσεις σήμερον, οἱ Λαοί, οἱ ἄνθρωποι εἰς ὅλας τὰς σφαίρας τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως, εἰς τὴν πολιτικήν, τὴν οἰκονομίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν καθόλου. Κυρίως ἐπιδιώκει τὸν ἠθικὸν ἐπανεξοπλισμὸν τῆς ἁπανταχοῦ νεολαίας διὰ τοῦ ἠθικοῦ ἐπανοπλισμοῦ τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ Σχολείου. Ἐπιγραμματικὸς εἶναι ὁ χαρακτηρισμός, τὸν ὁποῖον ἔκαμεν ἐπὶ μιᾶς πλευρᾶς τούτου εἷς τῶν συγχρόνων μεγάλων παιδαγωγῶν. «Ἀλλοίμονον εἰς τὸν τόπον, ὅπου οἱ ἄνδρες ἔπαυσαν νὰ σέβωνται τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ δὶς ἀλλοίμονον, ὅπου αἱ γυναῖκες ἔπαυσαν νὰ σέβωνται ἑαυτάς!»

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ θέσις, τὸ κῦρος καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς οἰκογενείας κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους λόγῳ τῶν πολέμων ἐκλονίσθησαν, οἱ γονεῖς κατὰ τὸ πλεῖστον ἔπαυσαν νὰ παρέχουν ἑαυτοὺς τὸ ἄμεσον πρότυπον μιμήσεως παράδειγμα εἰς τὰ τέκνα των, ἔπαυσαν ὡς οἰκογενειάρχαι νὰ προβάλλουν εἰς αὐτὰ διὰ τῆς φυσικῆς αὐθεντίας καὶ τοῦ ρυθμοῦ τοῦ βίου των ἐν παντὶ τὸ πάτριον σοφόν: «μέτρον ἄριστον» ὡς ἀρετήν. Ἡ πίστις ἀφ' ἑτέρου τῆς διεθνοῦς νεολαίας πρὸς τὰ ὑπάρχοντα ἰδανικὰ τῆς ζωῆς διεσείσθη καὶ ἀναζητεῖ μέσα εἰς τὴν προκύψασαν ἐκ τῶν πολέμων σύγχυσιν καὶ παραζάλην νέους καλυτέρους δρόμους καὶ νέα ἰδεώδη, ἐξ ὧν νὰ ἀντλῇ ὀρθῶς τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς καὶ τοὺς νόμους τῆς κινήσεως τοῦ ἐνεργητικοῦ της διὰ μίαν ζωὴν ἄνευ φόβου καὶ ἀνάγκης, μακρὰν ἀπὸ τὰς ἐχθρότητας καὶ τὰ μίση πλέον τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν Λαῶν.

Ἡ εὐκαιρία ἐδόθη, παρέχεται σήμερον μὲ τὰ ἀνατείλαντα νέα ἰδανικὰ καὶ τὴν διαμορφωθεῖσαν νέαν πραγματικότητα, τὴν ὁποίαν ἀτυχῶς ὡς κεφαλαιώδη σταθμὸν καὶ νέαν ἀφετηρίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς Ἱστορίας ἀκόμη δὲν ἐξετιμήσαμεν, ἐξεμεταλλεύθημεν καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀκόμη δὲν ἐπιστεύσαμεν. Διὰ τοῦτο περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν προβάλλει εἰς τὴν ὀνειροπόλον καὶ τεταραγμένην συνείδησίν της τὸ ἀγωνιῶδες μέγα ἐρώτημα: Τίς ὁ ὀρθός, ὁ «πρέπων» δρόμος τῆς ζωῆς, ποῖον τὸ «ὀρθῶς βιωτέον», εἰς ὃ κατετείνετο ἡ διαλεκτικὴ σκέψις τοῦ Σωκράτους; (Λάχης 185 Ε, Γοργ. 500 c). Καὶ ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ καὶ ἀμφιταλαντεύσει της ταύτῃ οἱονεὶ ἀναπέμπει ἐκ βαθέων μετὰ τοῦ ἐν ἁμαρτίᾳ διαβιοῦντος καὶ συνερχομένου ἀνθρώπου τὸ τοῦ ψαλμῳδοῦ ἐναγώνιον αἴτημα: Γνώρισόν μοι, Κύριε, ὁδὸν ἐν ᾗ πο-

ρεύσομαι, ὅτι πρὸς σὲ ἦρα τὴν ψυχήν μου. Ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου Κύριε· πρὸς σὲ κατέφυγον» (ψαλμ. 142).

Εἰς τὸ μύχιον τοῦτο αἴτημα πρέπει καὶ δύνανται νὰ ἀπαντήσουν ἐμπράκτως μὲ ὑψηλὴν συναίσθησιν τῆς εὐθύνης των ἐν ἁμίλλῃ οἱ γονεῖς πρῶτοι, τὸ Σχολεῖον (οἱ Παιδαγωγοί), ἡ Πολιτεία μὲ τοὺς ἄρχοντάς της καὶ ἡ Ἐκκλησία μὲ τοὺς λειτουργούς της καὶ εἴ τις ἄλλη ἀγαθοποιὸς καὶ ἀνθρωποσωτήριος ὀργάνωσις κοινωνική, ἐθνικὴ ἢ διεθνής, ἄνευ ἀναβολῆς.

Καὶ εἰς τὸ αἴτημα τοῦτο τῆς διεθνοῦς νεολαίας ἃς ἐλπίζωμεν ὅτι θὰ σπεύσῃ νὰ ἀπαντήσῃ ἐμπράκτως δι' ἔργων καὶ ὁ σύγχρονος δραματιστὴς τοῦ «Πλησίον» Σαμαρείτης, ἡ διεθνὴς ὀργάνωσις UNESCO.

Ἡ UNESCO, εὐτυχῶς παρατηρεῖται, ἐκπροσωποῦσα τὴν γνώμην ὅτι: Μία εἰρήνη, ἡ ὁποία στηρίζεται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ οἰκονομοπολιτικῶν μόνον συμφωνιῶν τῶν Κυβερνήσεων δὲν δύναται νὰ εὕρῃ ὁμόφωνον, διαρκῆ καὶ εἰλικρινῆ τὴν συγκατάθεσιν τῶν Λαῶν. Ἡ εἰρήνη εἶναι ἀνάγκη—ἐὰν πρέπῃ νὰ εἶναι διαρκὴς—νὰ ἀνοικοδομηθῇ ἐπὶ ψυχολογικῶν βάσεων, ἐπὶ τῆς ἰδεοπνευματικῆς ἑνότητος, ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας συμπαθείας καὶ ἐπὶ τῆς ἠθικῆς ἀλληλεγγύης τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τοῦτο εὐνοεῖ καὶ ὑποστηρίζει κυρίως τὴν ἀγωγὴν καὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἐν γένει τῶν μελῶν—Πολιτειῶν, ἀποβλέπει δὲ ἐν τῇ συνεργασίᾳ τῶν Λαῶν εἰς τὴν παγματοποίησιν τοῦ ἰδεώδους: δημιουργίας ἴσων καὶ ὁμοιομόρφων μορφωτικῶν δυνατοτήτων δι' ὅλους, ἀδιακρίτως φυλῆς ἢ γένους, κοινωνικῆς ἢ οἰκονομικῆς διαφορᾶς. Θεμελιώδης ὅρος τῆς ἐκπληρώσεως τούτου τοῦ καθήκοντος εἶναι βέβαια ἡ δωρεὰν καὶ ὑποχρεωτικὴ πανταχοῦ ἐκπαίδευσις. Ὅπου μάλιστα εἶναι πολὺ ὀπίσω ἡ ἐκπαίδευσις, σκέπτεται νὰ ἱδρύσῃ Διδασκαλεῖα, ὑποτροφίας κτλ. κτλ.

Ἡ ἔγκριτος γηραιὰ παιδαγωγικὴ Ἑλβετικὴ ἐφημερὶς «Schweizerische Lehrerzeitung», ὄργανον τῶν Ἑλβετῶν Διδασκάλων, διὰ νὰ δώσῃ ὁδηγίας εἰς τὸν ἐκπαιδευτικὸν κόσμον καὶ τοὺς διανοουμένους ἐπὶ τῆς κινήσεως ταύτης ἀφιερώνει ἐνθουσιωδῶς ὁλόκληρον τὸ ἑβδομαδιαῖον τεῦχος τῆς 27-12-50 εἰς τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἔργον καὶ τὴν δρᾶσιν τῆς UNESCO, ἐξ οὗ καὶ ἡμεῖς συνενθουσιῶντες ἐλάβομεν ἀφορμὴν χάριν τῶν ἡμετέρων νὰ γράψωμεν πρὸς κατατοπισμόν, ἀφύπνισιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς Ἑλληνικῆς σκέψεως καὶ τῆς συμμετοχῆς της, τὴν παροῦσαν ταύτην σύντομον μελέτην.

Κατακλείοντες αὐτὴν εὑρίσκομεν, ὅτι τρία εἶναι τὰ μεγαλύτερα προβλήματα, εἰς τὰ ὁποῖα συμπυκνοῦνται αἱ τρεῖς μεγαλύτεραι ἰδέαι

αἱ διέπουσαι, τὴν ἠθικοπαιδαγωγικὴν κίνησιν τοῦ αἰῶνος μας: 1) Ἡ ὑπερνίκησις τοῦ Ἰντελλεκτουαλισμοῦ, τῆς νοησιαρχίας, τῆς μονομεροῦς δηλονότι καὶ ἐπικινδύνου ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων (ὡς εἶναι ἡ νοησιαρχία), τῆς δυνάμεως ἐκείνης, ἥτις «ἄνευ ἀρετῆς ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους δυνατωτέρους κακουργεῖν» (Σωκράτης). 2) Ἡ δημιουργία τῆς προσωπικότητος διὰ τῆς ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως. Ἡ ἐκ τοῦ ἐπιπέδου δηλαδὴ τῆς ἀτομικότητος ἐξύψωσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς προσωπικότητα ἐλευθέραν καὶ αὐτόνομον μὲ κοινωνικὸν δυναμισμόν, (μὲ παλμὸν δηλαδὴ καὶ ἀκτινοβολίαν κοινωνικήν). Εἶναι ἡ μᾶλλον ἐπείγουσα καὶ μᾶλλον ἀναγκαία φροντίς, κατόπιν μάλιστα τῆς ἀδιακρίτου φορᾶς πρὸς δημοκρατικοποίησιν τῶν Λαῶν. Ἄνευ αὐτῆς φερόμεθα, ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ ἐλέχθη, πρὸς αὐθαιρέτους, ἀχαλινώτους δημοκρατίας τοῦ «συρμοῦ», «λαοκρατίας» τοῦ πάθους καὶ τοῦ ἐνστίκτου, φερόμεθα πρὸς ἀποσύνθεσιν. 3) Ἡ πραγματοποίησις τῆς Ἰδέας τῆς Ἀνθρωπότητος ὡς εἶναι ὁ Ὀργανισμὸς Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Εἶναι ἡ μεγαλυτέρα καὶ ὑψηλοτέρα Ἰδέα ἐξ ὅσων ποτὲ ἐκυοφορήθησαν εἰς τὰ ἀπύθμενα βάθη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἡ οὐσία της εἶναι θεία, εἶναι ἡ «μορφή», λειτουργικὴ ἑνότης, τάξις καὶ ἁρμονία καὶ ὡραιότης εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, τάξις καὶ ἁρμονία ἐν τῷ ὑποκειμένῳ τούτῳ οἷα βασιλεύει ἐν τῷ ἀντικειμένῳ, εἰς τὸ Σύμπαν ἀντικειμενικῶς, τὸ δὲ νόημα της ἀέναος λειτουργικὴ παράστασις τοῦ Αἰωνίου ἐν ἡμῖν, ὡς ἐν τῷ ἀντικειμένῳ (ἐν τῷ κόσμῳ).

Ἡμεῖς δὲ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ὡς πνευματικὰ ὄντα ὑπερέχοντα τῶν ζώων ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ μας, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ὑψηλῷ προορισμῷ καὶ τῇ εὐθύνῃ μας, ὀφείλομεν ὄχι νὰ πολεμῶμεν τὴν ζωὴν εἰς τὰς ἐκδηλουμένας μὲ ἱστορικὴν συνείδησιν ὑψηλοτέρας αὐτὰς τάσεις της, μὲ τὸν εὔκολον καὶ νωθρὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι εἶναι οὐτοπιστικαί, ἀλλὰ νὰ τασσώμεθα καὶ νὰ ἀγωνιζώμεθα ἀδιστάκτως πάντοτε μὲ πίστιν καὶ ἐλπίδα ὑπὲρ αὐτῶν. Οὕτω μόνον θέλομεν ἀποδεικνύει ἐμπράκτως καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦ ῥόλου καὶ τῆς προσπαθείας μας ταύτης διὰ μέσου τῶν γενεῶν ὄχι ματαίωσιν ἐπικίνδυνον τῶν θείων δικαίων προσδοκιῶν τοῦ Δημιουργοῦ, ἀλλὰ συναντίληψιν καὶ ἔνθουν, τιμητικὴν συνεργίαν ἐν τῷ παρεχομένῳ ὑπ' Αὐτοῦ χρόνῳ, καὶ χώρῳ κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν αἰσιόδοξον κρίσιν τοῦ Ἰνδοῦ Φιλοσόφου, ὧν ἕνεκα ὁ Θεὸς δὲν θὰ δύναται ἴσως νὰ ἀπελπισθῇ ἀπὸ τὸ ἀνθρωπίνως οὕτω σκληρῶς καὶ ἥττον ἀνεπιτυχῶς ἀγωνιζόμενον ἀκόμη γένος τῶν ἀνθρώπων!

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΙΗΣΟΥ ΕΠΙ ΤΑΦΟΥ ΕΒΡΑΪΚΟΥ

Ὁ σεμνὸς πλὴν ἐμβριθὴς ἀναδιφητὴς καὶ ἐρευνητὴς παντὸς θέματος ἀναγομένου εἰς τὴν ἱστορίαν, ἐθνογραφίαν, λαογραφίαν καὶ φιλολογίαν τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, κ. Νικηφόρος Μοσχόπουλος, εἶχε μεταβῆ ἐφέτος ὡς προσκυνητὴς εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην. Καὶ ἔσχε τότε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀσχοληθῇ μὲ Ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν ἀνακαλυφθεῖσαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐντὸς Ἑβραϊκοῦ τάφου, ἀναγομένην δὲ εἰς τοὺς ἀμέσως μετὰ τὴν Σταύρωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ χρόνους. Αἱ ἐπιγραφαὶ εἶναι κυρίως δύο, ἀμφότεραι φέρουσαι Ἑλληνιστὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἔχει τὰς λέξεις «Ἰησοῦς ιου», ἡ δὲ δευτέρα τὰς λέξεις «Ἰησοῦς αλωθ». Ὁ κ. Μοσχόπουλος ἀνέφερεν, εἴς τε γαλλικὴν καὶ εἰς ἑλληνικὴν ἐφημερίδα, ὅτι κατὰ τὴν γνώμην ἑβραίου καθηγητοῦ τοῦ ἑβραϊκοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἱεροσολύμων, ἡ μὲν λέξις «αλωθ» τῆς δευτέρας ἐπιγραφῆς εἶναι καθαρὰ ἑβραϊκὴ σημαίνουσα «ἀλόην», «στακτὴν» ὅπως μετεφράσθη ἑλληνιστὶ ἀπὸ τοὺς Ο′ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἡ ἑβραϊκὴ αὕτη λέξις. Μένει ἡ λέξις «ιου» τῆς πρώτης ἐπιγραφῆς. Ταύτην ὁ ἑβραῖος καθηγητὴς συνεσχέτισε πρὸς τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τραγικῶν ποιητῶν συνειθιζόμενον «ἰού!», ἐπιφώνημα σχετλιαστικόν, σημαῖνον «φεῦ!», «ἀλλοίμονον!». Καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τούτου τὸ συμπέρασμα ὅτι πρόκειται περὶ τάφου Ἑβραίου κρυπτοχριστιανοῦ, θρηνοῦντος τὸν σταυρωθέντα Ἰησοῦν. Καὶ ἔπλασεν ὁλόκληρον μύθευμα, πῶς οἱ Ἑβραῖοι, τῶν χρόνων τοῦ Ἰησοῦ, ἐφοίτων εἰς τὰ θέατρα ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅπου ἐδιδάσκοντο ἀρχαῖαι Ἑλληνικαὶ τραγῳδίαι, καὶ ἐκεῖ ἔμαθαν καὶ τὴν σχετλιαστικὴν λέξιν «ἰού», τὴν ὁποίαν ὁ ἐν κρυπτῷ μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ ἐχάραξεν ἐπὶ τάφου συγγενοῦς του, ἐκδηλῶν οὕτω τὴν ὀδύνην του διὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ.

Καὶ ὁ μὲν Ἑβραῖος καθηγητὴς τῶν Ἱεροσολύμων καθησύχασε διὰ τῆς τοιαύτης ἑρμηνείας τὴν συνείδησίν του, ἀποφεύγων καὶ παρακάμπτων ἐκδοχὴν ἥτις θὰ τὸν ἠνάγκαζε νὰ παραδεχθῇ τὴν Θεότητα τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Διότι οὐ μόνον τὸ γεγονὸς τῆς ἐλλείψεως τόνου, πνεύματος, καὶ θαυμαστικοῦ, ἐν τῇ λέξει «ιου» δὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ

τῆς ἐκδοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ σχετλιαστικοῦ ἐπιφωνήματος, τὸ ὁποῖον ἄλλωστε δὲν ἐξέφραζε πάντοτε πόνον ἢ θλίψιν ἀλλὰ καὶ χαρὰν ἢ θαυμασμόν, ἀλλ᾽ ὑπάρχει παρ᾽ Ἑβραίοις τὸ γνωστὸν καὶ εἰς τὸν Ἑβραῖον καθηγητὴν τοῦ Ἑβραϊκοῦ πανεπιστημίου Ἱεροσολύμων ἄρρητον ὄνομα τοῦ Κυρίου, τὸ ἀποτελοῦν τὸ δεύτερον συνθετικὸν κυρίων ὀνομάτων, οἷον Ἀβδιοὺ=δοῦλος τοῦ Κυρίου, Ἐλιοὺ=Θεὸς Κύριος. Κατ᾽ ἀκολουθίαν ἡ ἐπὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ τάφου ἐπιγραφὴ «Ἰησοῦς ιου» σημαίνει ἁπλούστατα «Ἰησοῦς Κύριος». Καὶ ἡ ἀποφυγὴ τῆς μόνης ὀρθῆς ταύτης ἐξηγήσεως μᾶς ἐνθυμίζει τὴν ἐν τῷ «Ραββίνῳ Ἰσαὰκ» τοῦ Ἀμβράζη μνείαν ἑτέρου Ἑβραίου καθηγητοῦ, ὅστις ἑρμηνεύων τὸ 53ον κεφάλαιον τοῦ Ἡσαΐου, τὸ κατ᾽ ἐξοχὴν Χριστολογικόν: «Αὐτὸς ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν» ἐνῷ «ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν», ἐπεζήτησε νὰ παρακάμψῃ αὐτό, μασσήσας λέξεις ἀκαταλήπτους.

Τὴν ἑρμηνείαν μου ταύτην τῶν λέξεων «Ἰησοῦς ιου» ἀνεκοίνωσα εἰς τὸν σοφὸν ἐρευνητὴν κ. Νικηφόρον Μοσχόπουλον, ὅστις καὶ τὴν ἀπεδέχθη.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΑΒΡ ΧΟΥΔΑΒΕΡΔΟΓΛΟΥ ΘΕΟΔΟΤΟΣ
Ἄρχων Μέγας Δικαιοφύλαξ τοῦ Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ ΠΕΡΙ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
(ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΝ ΕΞ ΕΠΟΨΕΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ)

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τ. σελ. 253)

Ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε ἐκτεθέντων καταφαίνεται, ὅτι ἡ Ἀνθρωπολογία τοῦ Παύλου μόνον ἐν συναρτήσει πρὸς τὴν Χριστολογίαν αὐτοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ κατανοητή. Ἡ συνάφεια αὕτη καταφαίνεται κυρίως συνοψιζομένη εἰς τὴν ἀντιπαραβολὴν πρὸς τὸν πρῶτον Ἀδάμ, τὸν ἱστορικὸν αἴτιον τῆς ἁμαρτίας, τοῦ δευτέρου Ἀδάμ, τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἱστορικοῦ ἅμα δὲ καὶ οὐσιαστικοῦ αἰτίου τῆς σωτηρίας, δι᾽ οὗ κατὰ τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ καταλογίζεται καὶ δίδεται δικαιοσύνη καὶ ζωὴ εἰς πάντας τοὺς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς

πνευματικοὺς ἀνθρώπους ἀναγεγεννημένους καὶ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Πνεύματος τούτου τὴν φθοροποιὸν δύναμιν τῆς χοϊκῆς φύσεως, ἤτοι τὴν ἐν τῇ σαρκὶ ἀπὸ τῆς πτώσεως ἐνεδρεύουσαν ἁμαρτίαν κατανικῶντας καὶ ἐξαφανίζοντας.[1] Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν περιλάλητον τυπολογίαν, Ἀδὰμ-Χριστοῦ ἢ ἄλλως, πρώτου ἀνθρώπου (παλαιοῦ ἀνθρώπου)—ἐσχάτου ἀνθρώπου (καινοῦ ἀνθρώπου), ἡ ὁποία παρὰ τῷ Παύλῳ εὑρίσκει ὄντως τελείαν θεολογικὴν διατύπωσιν. Ταύτης ἡ χριστιανικὴ πρωτοτυπία κατοχυροῦται ἀδιασείστως. Τὰ πρῶτα ἴχνη τοῦ τυπολογικοῦ τούτου μεταξὺ Ἀδὰμ καὶ Χριστοῦ παραλληλισμοῦ διαγιγνώσκονται ἤδη εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν πειρασμῶν τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν συντομωτάτην ἐκφορὰν αὐτῆς εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Μάρκου «...... καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἡμέρας πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ, καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων, καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ».[2] Αἱ μεταξὺ Ἀδὰμ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀναλογίαι εἶναι ἐνταῦθα καταφανεῖς. Ὁ Ἰησοῦς ὡς ὁ «καινὸς ἄνθρωπος» ὑπερνικᾷ τὸν πειρασμόν, ὅστις εἶχε κατισχύσει τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, τοῦ Ἀδάμ. Ὡς ἐπειράσθη ὁ Ἀδὰμ οὕτω πειράζεται καὶ ὁ Ἰησοῦς ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ Ὡς ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς ὑπὸ τὸν πονηρὸν ὑποδουλώσεώς του ἐκυριάρχει ἐπὶ τῶν ζώων[3] οὕτω καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀφοῦ κατέβαλε τὸν πειρασμόν, «ἦν μετὰ τῶν θηρίων», ποιῶν οὕτω τὴν ἀπαρχὴν τῆς εἰρηνεύσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ μετ᾽ αὐτῶν ἔτι τῶν ζώων, ὅπερ εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς μεσιανικῆς ἢ ἐσχατολογικῆς ἐν γένει περιόδου.[4] Ὡς ἐν τῷ Παραδείσῳ τῆς τρυφῆς διέτριβεν ὁ Ἀδὰμ ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ ἀνωτέρου πνευματικοῦ κόσμου (Ἀγγέλων) οὕτω καὶ τὸν νικητὴν τοῦ πειρασμοῦ Ἰησοῦν Χριστὸν «διηκόνουν Ἄγγελοι».

Ἰουδαϊκὰ καὶ ἑλληνιστικὰ παράλληλα τῆς ἀνωτέρω τυπολογίας βεβαίως δὲν ἐλλείπουν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀναγκάζει καὶ εἰς ἀποδοχὴν πλήρους παρ᾽ αὐτῶν ἐξαρτήσεως τῶν σχετικῶν ἐννοιῶν καὶ τῆς ὑπὸ ταύτας ὑποκρυπτομένης πραγματικῆς διδασκαλίας τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ἐν προκειμένῳ συγκεκριμένως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ὁ ἡμέτερος Ἀπόστολος ἔχων γνῶσιν τῶν παραλλήλων τούτων καὶ ἰδίᾳ τῶν ἰουδαϊκῶν ὡς «θεολογουμένων», ποιεῖται ἁπλῶς βοηθητικὴν χρῆσιν τῶν παρ᾽ αὐτοῖς ἀπαντώντων ὅρων ὡς γνωστῶν τοῖς

---

[1] Πραξ. 2.38 Α΄ Κορινθ. 15, 21-23. 45-49 Ρωμ. 8, 4 - 5.
[2] Μαρκ. 1, 13. [3] Γενεσ. 1, 28 - 2, 19 - 20.
[4] Ἠσ 11, 6-8. 65, 25

ἀκροαταῖς του ἢ τοῖς ἀναγνώσταις τῶν ἐπιστολῶν του. Ὀρθῶς δὲ ἔχει ἤδη παρατηρηθῆ καὶ τονισθῆ [1] ἡ ἀπό τε τῶν ῥαββινικῶν καὶ τῶν ἑλληνιστικῶν παραλλήλων, παρὰ τῷ Φίλωνι ἰδίᾳ ἀπαντώντων, παντελὴς ἀπουσία τοῦ χαρακτηρισμοῦ ὡς «ἐσχάτου Ἀδὰμ» τῶν μορφῶν ἐκείνων τοῦ «σωτῆρος» (τῆς ῥαββινικῆς γραμματείας) ἢ τοῦ «ἰδεώδους» οὐρανίου ἀνθρώπου (τοῦ Φίλωνος), οἵτινες ἀντιπαρατίθενται παρὰ τοῖς ἀνωτέρω πρὸς τὸν ἁμαρτήσαντα ἢ ἐκπεσόντα ἀρχέγονον ἄνθρωπον. Ὁ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ Παύλῳ ῥητὸς χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς «ἐσχάτου Ἀδὰμ» προέρχεται ἐκ τῆς νέας τοῦ Ἀποστόλου ἐν Χριστῷ ἐμπειρίας. Αὕτη ὑπαγορεύει αὐτῷ τὴν κατανόησίν τοῦ αὐτοχαρακτηρισμοῦ τοῦ Ἰησοῦ ὡς «τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου» ὡς τοῦ προϋπάρχοντος Μεσσίου, τοῦ πραγματοποιοῦντος κατὰ τοὺς «ἐσχάτους» καιροὺς ἢ τὴν ἀρχὴν τοῦ« καινοῦ αἰῶνος» τὴν διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ πρώτου Ἀδὰμ ἀνασταλεῖσαν ἐκπλήρωσιν τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ περὶ τελειώσεως τῆς δημιουργίας, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ ἰδίᾳ εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν προαγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχικῶς σχεδιασθεῖσαν κατάστασιν τοῦ «καθ' ὁμοίωσιν» (Θεοῦ).

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν εἰδικωτέραν ἀνθρωπολογικὴν ἑρμηνείαν καὶ ἐφαρμογὴν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος τυπολογίας (Ἀδάμ Χριστοῦ) καταφωρᾶται ἡ πρωτοτυπία τῆς ἐν Χριστῷ σχετικῆς ἐμπειρίας τοῦ Ἀποστόλου ἡμῶν εἰς ὅ,τι συγκεκριμένως ἀφορᾷ εἰς τὴν βασικὴν ἔννοιαν, τὴν προσδιορίζουσαν τὴν ἀναγκαιότητα τῆς τυπολογίας ταύτης ἀνθρωπολογικῶς, ἤτοι εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἁμαρτίας.

Ἵνα καταδειχθῇ ἡ ἐκ τοῦ Ἑλληνισμοῦ οὐσιώδης διαφορὰ τῆς παρὰ τῷ Παύλῳ (καὶ γενικώτερον τῇ Καινῇ Διαθήκῃ) ἀπαντώσης ἐννοίας τῆς ἁ μ α ρ τ ί α ς, ἀναγκαία ἡ σύντομος ὑπόμνησις τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων τῆς περὶ τῆς ἐννοίας ταύτης ἀντιλήψεως κατὰ τὰς κυριωτέρας περιόδους τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἑλληνικῆς περὶ κόσμου καὶ βίου θεωρίας. Τυγχάνει γνωστόν, ὅτι τόσον ἐν τῇ «λαϊκῇ» μορφῇ τοῦ ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ βίου, ὅσον καὶ ἐν ταῖς τῶν «σοφῶν» ἢ «φιλοσόφων» ἐκδηλώσεσιν[2] ἁπασῶν τῶν περιόδων αὐτοῦ (τοῦ ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ βίου) ἀπαντᾷ ἀνεπτυγμένη περὶ ἁμαρτίας ἔννοια, παρουσιάζεται συνείδησις περὶ ἀνθρωπίνης ὀφειλῆς, περὶ παραβάσεως ἢ προσβολῆς ἀπὸ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ὑφιστα-

---

[1] Joach. Jeremias ἐν G. Kittel's Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament I, 142-143.

[2] Περὶ τῆς διακρίσεως ταύτης ὅρα Β. Ἐξάρχου μν. ἐργ. 21 ἑξ.

μένης τινος τάξεως θείου ἢ ἔστω ἁπλούστερον «ἠθικοῦ» χαρακτῆρος, ὡς τοῦτο γίνεται κατάδηλον ἢ πιστοποιεῖται ἐκ τῆς ἐπελεύσεως δεινῶν ἐν τῇ ζωῇ. Ἀλλ' ἡ ἐντεῦθεν συναγομένη παράβασις καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς προκύπτον ὀφείλημα εἶναι ἀτομικοῦ χαρακτῆρος ἤτοι ἰδία ἀνεξάρτητος καὶ ἀφορῶσα εἰς τὸν καθ' ἕκαστον ἄνθρωπν πρᾶξις, ἥτις συσχετίζεται πρὸς ὡρισμένον ποιοτικὸν «ἠθικὸν» περιεχόμενον, ἄλλως κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους ἐκλαμβανόμενον. Οὕτω κατὰ τὴν ὁμηρικὴν ἐποχὴν τὰ ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἔννοιαν ὀφειλήματα συνίστανται εἰς παραμελήσεις τελετουργικῆς φύσεως, εἰς ἐπιορκίας, εἰς προσβολὰς τοῦ δικαίου τῆς ξενίας, ἤτοι εἰς συμπτώματα τῆς ἰδιαζούσης ἐκείνης περὶ προσβολῆς τῆς τε θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης «τιμῆς» ἐννοίας, ἣν εἶχε σχηματίσει ὁ ἀρχαϊκὸς ἑλληνισμός. Παρὰ τῷ Ἡσιόδῳ διευρύνεται ἤδη ὁ κύκλος καὶ συμπεριλαμβάνονται εἰς τὰ ἀνωτέρω καὶ ἡ μὴ ἀπονομὴ τῆς προσηκούσης εἰς τοὺς γονεῖς τιμῆς, ἡ μοιχεία, ἡ κατὰ τῶν ὀρφανῶν ἀδικία καὶ ἐν γένει ἡ κοινωνικὴ ἀδικία.[1] Ὁ χαρακτὴρ πάντων τούτων εἶναι εἰσέτι εὐδιακρίτως ἐγκοσμιοκρατικός, καθ' ὅσον τὰ ἀνωτέρω δὲν ἀποτελοῦσιν ἄμεσον κατ' αὐτῆς ταύτης τῆς θείας βουλῆς ἢ γενικώτερον κατὰ τῆς θείας ὑποστάσεως καθ' ἑαυτὴν προσβολήν, ἀλλ' ἔμμεσον μόνον. Ἐπισύρουσι δηλαδὴ τὰ ἀνωτέρω τὴν ὀργὴν καὶ τιμωρίαν τῶν Θεῶν[2] καθ' ὅσον οἱ Θεοὶ εἶναι οἱ φύλακες καὶ οἱ ἐγγυηταὶ τοῦ δικαίου, τῆς φυσικῆς ἐν γένει τάξεως, ἥτις θεωρεῖται ὡς δύναμις ἢ ἀξία καθ' ἑαυτήν, ἡ δὲ ἐναρμόνισις τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας μετὰ τῆς φυσικῆς ταύτης τάξεως φέρει εὐδιακρίτως τὸν ὑποδηλωθέντα «ἐγκοσμιοκρατικὸν» χαρακτῆρα.

Κατὰ τὴν ἑβδόμην καὶ ἕκτην ἑκατονταετηρίδα προστίθενται εἰς τὴν περὶ ἁμαρτίας ἔννοιαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ νέα στοιχεῖα. Ταῦτα προέρχονται μὲν ἐξ ἐπιδράσεως ἀνατολικῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ καταλαμβάνουσιν ἐφ' ἑξῆς τοιαύτην ὀργανικὴν θέσιν ἐν ταῖς ἐκδηλώσεσι τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, ὥστε ἀποβαίνουσι πλέον τὰ νέα ταῦτα στοιχεῖα τὰ ἰδιάζοντα χαρακτηριστικὰ τῶν ἀντιλήψεων τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου περὶ τῶν συναφῶν ζητημάτων πρὸς τὰ ἐνταῦθα ἐξεταζόμενα (ἔννοια περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ τοῦ φορέως αὐτῆς, τοῦ ἀνθρώπου), μέχρι αὐτῆς ταύτης τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ συνάντησις μετὰ τῆς νέας, τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας.

---

[1] Ἡσιόδου, ἔργα καὶ ἡμέραι 327 ἑξ.

[2] Ὁμηρ. Ὀδυσ. ΙΓ', 213 - 214 «Ζεῦς δὲ σφέας τίσαιθ' ἱκετήσιος, ὅς τε καὶ ἄλλους ἀνθρώπους ἐφορᾷ καὶ τίνυται ὅς τις ἁμάρτῃ».

Ὁ Ἕλλην τοῦ ἑβδόμου καὶ ἕκτου αἰῶνος διακατέχεται ὑπὸ ἰσχυροῦ γενικῆς (κοσμικῆς) ἁμαρτωλότητος αἰσθήματος, ὅπερ ἄγει εἰς τὴν ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦτο περισκόπησιν ἁπάσης τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, ἁπάσης τῆς ἀνθρωπίνης πραγματικότητος καὶ ἐκδηλώσεως. Τούτων διαγινώσκεται ἡ μηδαμινότης, ἡ ἐπ᾽ αὐτῶν ἐπικυριαρχία τῆς ἀνεξερευνήτου ἀδυσωπήτου μοίρας (εἱμαρμένης), ἥτις βιάζει εἰς ἀφανισμόν, εἰς τὸν θάνατον. Αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτὴν ἡ ἀνθρωπίνη ὕπαρξις βιοῦται ὡς ὀφείλημα, ὡς διατάραξις τῆς αἰωνίου ἀμετακινήτου τάξεως, ὡς διασάλευσις τῆς ἀπολύτου ἀντικειμενικότητος. Ἡ διατάραξις αὐτη δέον νὰ ἀρθῇ, ἵνα οὕτω γίνῃ ἐπαναγωγὴ εἰς τὴν ἀρχικὴν καθ᾽ ἑαυτὴν ἀπόλυτον κατάστασιν. Εἰς τοῦτο δὲ ἀποβλέπουσι καὶ τὰ «παθήματα» ἢ «δυστυχήματα», τὰ περιβάλλοντα τὸν ἄνθρωπον καὶ πληροῦντα τὴν ζωὴν αὐτοῦ, διότι βιάζουσιν ἀκριβῶς εἰς τὸν ἀφανισμόν. Ἐκ τοῦ τραγικοῦ τούτου ὑπαρξιακοῦ εἴδους τῆς ἁμαρτωλότητος ἐλλείπει κατ᾽ ἀρχὴν πᾶσα ἔννοια ἠθικῆς ἀξιολογήσεως. Ἐν τῇ ὡς ἄνω δηλαδὴ συνειδήσει τῆς ἁμαρτωλότητος δὲν πρόκειται περὶ συναισθήσεως ἠθικῆς παρεκτροπῆς τοῦ τὴν ἐλευθερίαν ἐκλογῆς μεταξὺ καλοῦ καὶ κακοῦ κατέχοντος ἀνθρώπου, ἀλλ᾽ ὡς «ἀνουσιούργημα» βιοῦται, ὡς προελέχθη, αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτὴν ἡ ὕπαρξις, ἥτις εὑρίσκεται ὑπὸ τὸ κράτος τῆς «ἀγνοίας» ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ τῆς «ἄτης» ἀφ᾽ ἑτέρου. Ὡς εἶναι ὅμως εὐνόητον, παρὰ τῇ ἄκρᾳ ταύτῃ ἐννοίᾳ καὶ βιώσει τῆς ὑπαρξιακῆς ἁμαρτωλότητος δὲν ἐλλείπουσι παντελῶς καὶ ἕτεραι, παράλληλοι ἀντιλήψεις περὶ ἁμαρτίας ὡς περὶ ἠθικῆς (ποιοτικῆς) ἐκδηλώσεως τοῦ ἀνθρώπου, φέροντος τὴν εὐθύνην τῶν πράξεών του[1] καὶ ὄντος συνεπῶς αἰτίου τῶν παθημάτων του, διὰ τὰ ὁποῖα οἱ Θεοὶ τὸν προκαθιστοῦν προσεκτικόν.[2] Ἐκ τούτου ἐκπηγάζει ἡ δημιουργία ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου νομοτελείας, σκοπούσης νὰ ἐπαναφέρῃ, διὰ τῆς «δίκης», ἤτοι τῆς πληρώσεως τῆς δικαιοσύνης, εἰς τὴν πρωταρχικὴν αὐτῆς ἁρμονίαν τὴν διὰ τῆς «ὕβρεως» προσβληθεῖσαν φυσικὴν τάξιν δικαίου, ἥτις διὰ τῆς τοποθετήσεώς της ὑπὸ τὴν διὰ τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν Θεῶν ἐκδηλουμένην κυριαρχίαν αὐτῶν (τῶν Θεῶν) λαμβάνει τὸ ἠθικὸν ἀξιολογικὸν αὐτῆς περιεχόμενον. Ἡ ἀντίληψις αὕτη, ἐνδοκοσμιοκρατικοῦ εἰσέτι χαρακτῆρος, εὑρίσκει τὴν ὑψηλοτέραν ἔκφρασίν της εἰς τὸ λογοτεχνι-

---

[1] Ὀδυσ. Α΄ 32 ἑξ· «ὢ πόποι, οἷον δή νυν θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται· ἐξ ἡμέων γάρ φασι κακ᾽ ἔμμεναι οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε᾽ ἔχουσιν».

[2] Ὀδυσ. Α΄ 37 ἑξ. «εἰδὼς αἰπὺν ὄλεθρον, ἐπεὶ πρό οἱ εἴπομεν ἡμεῖς».

κὸν εἶδος τῆς τραγῳδίας. Ἡ ἀνυπέρβλητος αὕτη ποιητικὴ μορφὴ ἀποβαίνει τὸ κατ' ἐξοχὴν παιδαγωγικὸν μέσον, δι' οὗ ἐπενεργεῖται ἡ κατὰ τὰ ἰδεώδη τῆς «πόλεως», τῆς ἐνσωματούσης τὴν ἔννομον τάξιν ὁμάδος, διάπλασις τῶν ἀνθρώπων. Τῶν τελευταίων τούτων ἡ «ἄγνοια», εἰς ἣν κατὰ μέγα μέρος ἀνάγεται ἡ φυσικὴ ὑπαρξιακὴ ἐκείνη ἁμαρτωλότης, ἡ μετὰ τῆς «τήσεως» συνυφασμένη, ὑπερνικᾶται διὰ τοῦ ἐκ τοῦ «παραδείγματος» διαφωτισμοῦ, ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ εἰς τὴν μυθικὴν μὲν ἐποχὴν ἀναγομένου, ἀλλ' ἱκανοποιοῦντος διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ἐκφορᾶς του τήν τε ἀντικειμενικὴν τάξιν καὶ τὴν ὑποκειμενικὴν ζήτησιν τοῦ αἰσθήματος τῆς δικαιοσύνης τῶν οὕτω εἰς «ἀρετὴν» διαπαιδαγωγουμένων («κάθαρσις»). Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὑποδηλοῦται ἤδη καὶ ἡ ἐν τῇ περαιτέρω ἐξελίξει ἐπίδρασις τῆς ὡς «νοησιαρχικῆς» χαρακτηριζομένης ἀντιλήψεως τῶν ἑλλήνων «σοφῶν» καὶ φιλοσόφων» περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματατος. Οὗτοι συνταυτίζουσιν, ὡς γνωστόν, τελείως πλέον τὴν ἔννοιαν τῆς «ἁμαρτίας» μετὰ τῆς «ἀγνοίας» (τοῦ ὀρθοῦ), τὴν δὲ «ἀρετὴν» μετὰ τῆς ὀρθῆς νοήσεως, τῆς ὀρθῆς γνώσεως καὶ τῆς ὀρθῆς ἐνεργείας, μετὰ τῆς «φρονήσεως». Τὸ ἤδη παρὰ τῷ Δημοκρίτῳ ἀπαντῶν δίδαγμα «ἁμαρτίης αἰτίη ἡ ἀμαθίη τοῦ κρείσσονος»[1] ἀναπτύσσεται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους εἰς ἀπηρτισμένην περὶ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἠθικῶν αὐτοῦ προβλημάτων θεωρίαν, ἐφ' ἧς στηρίζεται καὶ ἀνοικοδομεῖται τὸ περὶ «Παιδείας» ἑλληνικὸν ἰδεῶδες καὶ τὸ ἀντίστοιχον αὐτῷ πρακτικὸν σύστημα, τὰ περιστρεφόμενα περὶ τὸ θεμελειῶδες ἀνθρωπολογικὸν καὶ ἠθικολογικὸν δόγμα, ὅτι ἡ ἀρετὴ συμπίπτει μετὰ τῆς γνώσεως[2] καὶ ὅτι ἑπομένως «ἡ ἀρετὴ διδακτή», ὅπερ καὶ οἱ Στωϊκοὶ βραδύτερον διεκήρυξαν[3]. Ἡ ὑπεροχὴ τοῦ νοησιαρχικοῦ στοιχείου εἶναι ἐνταῦθα καταφανής, ἀλλ' οὐχ ἧττον δὲν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς ἀπολύτως νοησιαρχικὴν τὴν ἀντίληψιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ περὶ «ἁμαρτίας» ἀντιμετωπιζομένης διὰ τῆς «Παιδείας», διότι ἀκριβῶς εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς «ἀγνοίας», ἥτις ὑπόκειται ὡς βάσις τῆς

---

[1] Παρὰ H. Diels, Die Fragmente der Vorsokratiker 5 Aufl. Berlin 1935 Τομ. 2 σ. 160 (ἀριθμ. 83). Πρβλ. Κλήμεντος Ἀλεξανδ. Στρωματεῖς Βιβλ. 2 κεφ. 15 Migne ΕΠ 8, 1010.

[2] Πρβλ. Werner Jaeger, Paideia Τομ. 2. Berlin 1944 σ. 116 ἑξ. Πρβλ. αὐτοθ. σ. 228 ἑξ.

[3] Οὗτοι ἐδίδασκον κατὰ Διογένην Λαέρτιον, Φιλόσοφος ἱστορία κτλ. Βιβλ. 7, § 93, «εἶναι δὲ ἀνοίας τὰς κακίας ὧν αἱ ἀρεταὶ ἐπιστῆμαι» (ὑπάρχει καὶ ἡ γραφή, «εἶναι ἀγνοίας τὰς κακίας»). Πρβλ. καὶ Ἐπικτήτου, Διατριβαὶ Βιβλ. Α' Κεφ. 26, «Τί οὖν ἐστι τὸ αἴτιον τοῦ ἁμαρτάνειν με; ἡ ἄγνοια».

«νοησιαρχικῆς» ταύτης ἀντιλήψεως, ὑποκρύπτεται καὶ τὸ πρωταρχικὸν ἐκεῖνο στοιχεῖον τῆς ἀνευθύνου ὑπαρξιαρχῆς ὀφειλῆς, ὅπερ πρέπει ἐπίσης κατά τινα τρόπον νὰ ἀντιμετωπισθῇ, διὰ προσπαθείας ἐπὶ παραδείγματι ἐναρμονίσεως τῆς ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς φυσικῆς τάξεως ἐν τῷ κόσμῳ (εὐδαιμονισμός).

Διὰ τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ ὀρθολογιστικὸν καὶ γενικώτερον τὸ ἐνδοκοσμιοκρατικὸν (ἔμμονον) στοιχεῖον ἐν τῇ περὶ ἁμαρτίας ἀντιλήψει καθίσταται ἔτι ἐκδηλότερον, καθ' ὅσον ὁ φιλόσοφος διδάσκει περὶ τῆς ἀρετῆς, ὅτι αὕτη δηλοῖ τὸ ἐπιτυγχάνειν τὴν «μεσότητα» μεταξὺ δύο ἄκρων,[2] περὶ δὲ τῆς ἁμαρτίας ὅτι δηλοῖ τὴν ἐκ τῆς μεσότητος ταύτης ἐκτροπήν. Τὴν ἀρετὴν θεωρεῖ κατὰ ταῦτα ὁ Ἀριστοτέλης ὡς εἰς μίαν μοναδικὴν καὶ ἄρα σπανίαν περίπτωσιν ἐπιτυγχανομένην («μέσον»), τὴν δὲ ἁμαρτίαν ὡς τὴν εἰς τὴν πολλαπλότητα τῶν περιπτώσεων ἐκδηλουμένην κατάστασιν.[1] Τὴν αἰτίαν τούτου (τῆς «πολλαπλότητος») ἀποτελεῖ πάλιν ἡ ἄγνοια ἐκείνη, ἡ ὡς ἀδεξιότης τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ ὀρθοῦ ἐκλαμβανομένη. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ περὶ «ἁμαρτίας» ἀντιλήψει ὁ ἐκ τῆς μοίρας συγκαθορισμὸς αὐτῆς παραμένει ἐπίσης ὡς στοιχεῖον, εἰ καὶ ἀρκούντως ἐξησθενημένον. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο ἐνδυναμοῦται ἐκ νέου βραδύτερον, κυρίως κατὰ τὴν καλουμένην ἑλληνιστικὴν ἐποχήν, ὅτε σημειοῦται καταφα-

---

[1] Ἠθικ. Νικομαχ. Β. 5. 1106 β, 27, «μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετή, στοχαστική γε οὖσα τοῦ μέσου».

[2] Ἠθικ. Νικομαχ. Β. 5. 1106β, 28 «Τὸ μὲν ἁμαρτάνειν πολλαχῶς ἐστιν...., τὸ δὲ κατορθοῦν μοναχῶς· διὸ καὶ τὸ μὲν ῥάδιον τὸ δὲ χαλεπόν, ῥάδιον μὲν γὰρ τὸ ἀποτυχεῖν τοῦ σκοποῦ χαλεπὸν δὲ τὸ ἐπιτυχεῖν». Θὰ ἠδύνατο νὰ συσχετισθῇ τὸ ἀριστοτέλειον τοῦτο δίδαγμα κατά τινα τρόπον πρὸς τὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης (Ματθ. 7, 13—14), «εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς· ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν»; Ἀναμφιβόλως οἱ δύο οὗτοι ἀφορισμοί (ὁ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ὁ τῆς Καινῆς Διαθήκης) παρουσιάζουσιν ἀξιοπαρατήρητον τινα ἐξωτερικὴν ὁμοιότητα, ἀλλὰ ἡ κατὰ τὸ περιεχόμενον οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν ἐμφαίνεται ἐν τῇ κατηγορικῇ ἤδη προστακτικῇ, ἐν ᾗ ἐκφέρεται ἡ καινοδιαθηκικὴ διατύπωσις («εἰσέλθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης. . . . »). Τοῦτο προϋποθέτει καὶ δυνατότητα ἐκπληρώσεως, δι' ἐντάσεως βεβαίως τῆς βουλήσεως ὡς καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐκφέρων ὁ ἴδιος τὴν ἀπαίτησιν, ἀποτελεῖ συγχρόνως καὶ τὴν ἐγκυροτάτην ἐγγύης δυνατότητος τῆς πληρώσεως. Πρβλ. Ἰωανν. 10.7,9, «ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων. . . . ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ σωθήσεται. . . . . ».

νῆς κατάπτωσις τῆς ἐπιδράσεως τῶν «Φιλοσόφων» ἐπὶ τοῦ γενικοῦ πνευματικοῦ βίου, ὅστις οὕτω γίνεται πάλιν περισσότερον «λαϊκός», προσλαμβάνων συγχρόνως καὶ ἰσχυρότερον «θρησκευτικὸν» ἤτοι λαϊκὸν θρησκευτικὸν χαρακτῆρα. Κατὰ τὴν νέαν ταύτην περίοδον, τὴν «ἑλληνιστικήν», ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ἀναφύεται καὶ ὁ ἐκ τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας ἐκπηγάσας κόσμος τῶν ἰδεῶν τῆς Καινῆς Διαθήκης, εἰδικώτερον δὲ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἀφ᾿ οὗ καὶ εἰς τὴν παρεκβατικὴν ταύτην ἀνασκόπησιν ἀφωρμήθημεν, τὸ ἐκ νέου ὑπερτονιζόμενον στοιχεῖον τῆς ὑπαρξιακῆς ἁμαρτωλότητος, τὸ τὴν μηδαμινότητα τοῦ ἀνθρώπου, τὴν φθορὰν καὶ τὸν ἀφανισμὸν ἐν τέλει αὐτοῦ προσδιορίζον καὶ ἐπενεργοῦν, ἄγει εἰς ἀναζήτησιν νέου εὐκολωτέρου τρόπου «λυτρώσεως» ἐκ τοῦ τοιούτου βάρους τῆς ὑπάρξεως («ἁμαρτίας»). Ὁ τρόπος οὗτος ἐπανευρέθη εἰς τὸν θεσμὸν τῶν Μυστηριακῶν θρησκειῶν, αἵτινες τοιουτοτρόπως ἀποτελοῦν ἐφεξῆς τὴν κυρίαν ἐκδήλωσιν οὐ μόνον τῆς λαϊκῆς ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνωτέρας μορφῆς τῆς θρησκευτικότητος. Αἱ ἐν τῷ θεσμῷ τούτῳ ἐφαρμοζόμεναι μέθοδοι καὶ τὰ δι᾿ αὐτῶν ἐπιτυγχανόμενα ἀποτελέσματα ἦσαν κυρίως «ψυχολογικά».[1]

Ἔτι βραδύτερον κατὰ τὴν ἀκμὴν ἑλληνοαιγυπτιακῶν μυστικιστικῶν θεωριῶν (Συλλογὴ ἑρμητικῶν καλουμένων συγγραμμάτων τοῦ 1. μ. Χ. αἰῶνος), ἡ μέθοδος διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν ἀνέρχεται ἀνωτέραν πως βαθμίδα. Διὰ τῆς ἀναγωγῆς τῶν ἐννοιῶν «ἄγνοια», «γνῶσις» εἰς μεταφυσικὴν πλέον ἀντίθεσιν ἐπιδιώκεται ἡ διὰ τῆς μεταφυσικῆς ἀκριβῶς ὁδοῦ προσέγγισις εἰς τὴν ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης βεβαρυμένην ἀνθρωπίνην ὕπαρξιν.[2] Ἡ καὶ ἐνταῦθα καθαρῶς διαφαινομένη γενικὴ διαρχικὴ ἀντίληψις εἶναι ἐκδήλωσις τῆς παλαιᾶς ἐκείνης διαρχικῆς θεωρίας καὶ πίστεως, ἥτις πιθανὸν διεισέδυσεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον ἐκ τῆς Ἀνατολῆς.[3] Καὶ δὲν παρουσιάσθη μὲν ἐν τῷ ἑλληνισμῷ ἡ ἄκρα ἐκδήλωσις τῆς διαρχίας, ἤτοι ἡ παραδοχὴ δύο σαφῶς ἀπ᾿ ἀλλήλων διακρινομένων καὶ εἰς ἄκραν ἀντίθεσιν εὑρισκομένων πρωταρ-

---

[1] Πρβλ. Β. Ἐξάρχου μν. ἔργ. σ. 26, «Ἡ δῆθεν δηλαδὴ μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνία τῶν καθ᾿ ἕκαστον μυστηρίων παρεῖχεν ἐσωτερικὴν ἐνίσχυσιν εἰς τὴν ψυχὴν (ψυχολογικῶς βεβαίως, ἤτοι ὡς ἐσωτερικῶς ἐβίου ὁ μεμυημένος καὶ οὐχὶ ὡς πράγματι συνέβαινεν), ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποκτᾷ δυνάμεις ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς ζωῆς λυτρούμενος ἀπὸ τῶν κατατρυχόντων αὐτὸν ἐγκοσμίων δυσχερειῶν».

[2] Πλείονα σχετικῶς ὅρα παρὰ Β. Ἰωαννίδη, Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ οἱ Στωϊκοὶ φιλόσοφοι, Θεσσαλονίκη 1931 σ. 80—83.

[3] Ὅρα W. Jaeger μν. ἔργ. σ. 90.

χικῶν ὀντολογικῶν πηγῶν, τῆς τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς τοῦ κακοῦ, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἡ διαρχικὴ ἀντίληψις ἔσχεν ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπολογικῶν διδαγμάτων τῆς φιλοσοφικῆς ῥοπῆς, τῆς διὰ τοῦ Ὀρφισμοῦ εἰς τὴν πλατωνικὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ «σώματος» ὡς περὶ «δεσμωτηρίου» τῆς ψυχῆς καταληξάσης. Ἀκριβῶς δὲ μετὰ τῆς τελευταίας ταύτης διαρχικῆς ἀντιλήψεως φέρεται εἰς συνάφειαν ἡ περὶ ἑλληνιστικῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τοῦ Παύλου γνώμη εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὰ ἐνταῦθα ἐξεταζόμενα ἀνθρωπολογικὰ σημεῖα τῆς διδασκαλίας του (οὐσία τῆς ἁμαρτίας, φορεὺς ταύτης). Ἀλλὰ διὰ τὴν ἐν προκειμένῳ κατανόησιν τῶν γνωμῶν τοῦ Ἀποστόλου ἡμῶν θὰ ἤρκει καὶ ἡ ἁπλῆ μνεία τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ περὶ τῶν «σωμάτων» ἡμῶν ὡς περὶ «ναῶν» τοῦ ἐν ἡμῖν Ἁγίου Πνεύματος ἢ ὡς περὶ «μελῶν» τοῦ Χριστοῦ.[1] Βεβαίως ἀπαντῶσιν ἐνίοτε καὶ παρὰ τῷ Παύλῳ ἐκφράσεις, παρουσιάζουσαι τὴν «σάρκα» (οὐχὶ τὸ «σῶμα») ὡς εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ «Πνεῦμα» εὑρισκομένην. Τοιαύτη εἶναι κυρίως ἡ τοῦ χωρίου Ῥωμ. 7, 23, «βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσίν μου». Ἀλλὰ περὶ τοῦ χωρίου τούτου δέον νὰ λεχθῇ, ὡς θὰ δοθῇ ἡμῖν εὐκαιρία νὰ παρατηρήσωμεν καὶ κατωτέρω, ὅτι πραγματεύεται τὰ κατὰ τὸν ἄνθρωπον ὡς παρουσιάζεται οὗτος μὲ ἠλλοιωμένην τὴν φύσιν αὐτοῦ διὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἑπομένως ἡ οὕτως ἀναδεικνυομένη ἀντίθεσις μεταξὺ «σαρκὸς» καὶ «πνεύματος» δὲν δηλοῖ μόνιμον φυσικὴν διάκρισιν δύο ἀντιφατικῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ στοιχείων. Διὰ τῶν ἐν Ρωμ. 7, 23 λεγομένων ἐπιβεβαιοῦται μόνον, ὅτι τὸ γε νῦν ἡ ἀρχὴ ἤτοι ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας «ζῇ» ἐν τῇ σαρκί, ὅτι δηλαδὴ ἰδιαιτέρως ἡ σάρξ, ὡς πολύτιμον καὶ ἀναπόσπαστον ἀπὸ τῆς ὅλης ὀντότητος τοῦ ἀνθρώπου στοιχεῖον, πάσχει ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, μεταβιβάζει δὲ αὕτη (ἡ σὰρξ) τὸ πάθος τοῦτο καὶ τῇ δι' αὐτῆς (τῆς σαρκὸς) ἐκδηλουμένῃ ἀνωτέρᾳ ἢ κυρίᾳ λειτουργίᾳ τῆς πνευματικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, τῇ νοολογικῇ.

Ἐκ τῶν ἐν ἀσθενεστάτῃ σκιαγραφίᾳ ἐκτεθέντων περὶ τῆς ἑλληνικῆς περὶ ἁμαρτίας ἀντιλήψεως καθίσταται φανερὰ ἡ ἐν προκειμένῳ οὐσιώδης διαφορὰ ἀντιλήψεως καὶ πίστεως τοῦ Ἀποστόλου Παύ-

---

[1] Α' Κορινθ. 6, 19 «ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν. . . . . ». Αὐτόθ. στιχ. 15, «οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστιν».

λου. Ὄντως πρόκειται περὶ οὐσιώδους διαφορᾶς ἔν τε τῇ περὶ ἁμαρτίας ἐννοίᾳ καὶ τῇ ἀντιλήψει περὶ τῆς ἐνεργείας τῆς ἁμαρτίας ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ ἡ κυρίως πρωτοτυπία τοῦ Ἀποστόλου ἐν προκειμένῳ παραμένει πάντοτε εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ διακήρυξιν τῆς ἀντικειμενικῆς ἤτοι πραγματικῆς ἀντιμετωπίσεως τῆς ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ προκυψάσης καταστάσεως ἀπ' εὐθείας ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐλεήμονος Θεοῦ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου αὐτοῦ, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς τοῦτο ἐν τῷ προλόγῳ τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς μεγαλειωδῶς ἐκτίθεται.[1] (Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΡ. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ, ΔΡ. Θ. καὶ Φ.
Διευθυντὴς Ἀνωτέρ. Ἐκκλ. Φροντιστηρ. Θεσ)νίκης

[1] Ἐφεσ. 1. 3—15.

FRIEDRICH HEILER*

Τὴν 30ην Ἰανουαρίου 1952 συμπληρώνει τὸ ἑξηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του ὁ διάσημος γερμανὸς Θεολόγος Fr. Heiler, καθηγητὴς τῆς Θρησκειολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Marburg, φίλος, ἑρμηνευτὴς καὶ ὑμνητὴς τῆς Ὀρθοδοξίας. Τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Fr. Heiler εἶναι εἰδικῶς διὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν μεγίστης σημασίας, διότι οὗτος μετὰ ἐπιστημονικοῦ κύρους, σοβαρότητος, ἀκριβείας καὶ βαθυτάτης γνώσεως, ἀπεκάλυψεν εἰς τοὺς ἑτεροδόξους τοὺς ἀγνώστους ἐν τῇ Δύσει ἢ καὶ παρεγνωρισμένους θησαυροὺς τῆς ὀρθοδόξου λατρείας. Οὕτω τοὺς παλαιοτέρους χαρακτηρισμοὺς διασήμων, θεωρουμένων, θεολογικῶν προσωπικοτήτων τῆς Δύσεως περὶ τῆς ὀρθοδόξου ἑλληνικῆς λατρείας—ὅτι δῆθεν αὕτη εἶναι ξηρὰ καὶ ἀπονεκρωμέ-

* Κατ' αὐτὰς ἑορτάζουν διὰ διαφόρων ἐπιστημονικῶν ἐκδηλώσεων τὴν ἑξηκονταετηρίδα τοῦ καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Marburg, φιλορθοδόξου καὶ φιλέλληνος Fr. Heiler, οἱ πολυάριθμοι ἀνὰ τὸν κόσμον φίλοι καὶ μαθηταὶ αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐλάβομεν ἐκεῖθεν καὶ δημοσιεύομεν εὐχαρίστως τὴν παροῦσαν ἀνταπόκρισιν τῆς ἐκεῖ ἐγκατεστημένης διακεκριμένης ἑλληνίδος ἐπιστήμονος Κας Ἰσιδώρας Καμαρινέα, διδασκούσης τὴν Βυζαντινὴν καὶ Νεοελληνικὴν φιλολογίαν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Marburg.

νη, πλήρης προλήψεων, κενῶν τύπων καὶ μαγικῶν παραστάσεων— ἐξετόπισεν ἢ ἀντικατέστησεν ἐν πολλοῖς ἡ πλήρης διαυγείας ἑρμηνεία τοῦ βάθους καὶ τῆς ἀπαραμίλλου ὡραιότητος τῆς ὀρθοδόξου λειτουργίας καὶ ἡ ἱστορικὴ καὶ ἐνθουσιαστικὴ ἀξιοποίησις τῶν τύπων καὶ τῶν προσευχῶν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Fr. Heiler μετὰ τῶν μαθητῶν καὶ ὀπαδῶν του, οἱ ὁποῖοι εἶναι πολυάριθμοι.

Ἦτο περίεργος καὶ ἀκατανόητος ἡ ἄγνοια καὶ ἡ παρανόησις τῆς Ὀρθοδοξίας ὑπὸ τῶν προτεσταντῶν τοῦ ἀπωτέρου ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐγγυτέρου παρελθόντος καὶ εἶναι λυπηρόν, ὅτι καὶ ἐπιστήμονες ἀξίας ὑπέπεσαν εἰς σφοδρὰν πλάνην ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν μιᾶς ὁλοκλήρου καὶ ἀρχαιοτάτης Ἐκκλησίας.

Καὶ ἀκριβῶς διὰ τοῦτο εἶναι περισσότερον πολύτιμος ἡ ἐπίδρασις τοῦ Fr. Heiler ἐπὶ τοῦ νεωτέρου Προτεσταντισμοῦ καὶ ἐπὶ τῆς κριτικῆς αὐτοῦ περὶ τῆς Ὀρθοδοξίας.

Διότι οὐχὶ μόνον τοὺς ἀσεβεῖς καὶ αὐθάδεις χαρακτηρισμοὺς τῶν ὀρθολογιστῶν ἐκείνων θεολόγων ἀνασκευάζει, ἀλλὰ καὶ ὁδηγεῖ εἰς πλήρη κατανόησιν τῆς ἀδιαρρήκτου ἱστορικῆς συνεχείας καὶ τῆς ζωτικῆς παρουσίας τῆς παραδόσεως ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, ἀκόμη δὲ περαιτέρω ἀποδεικνύει τὸν ἀνόθευτον σύνδεσμον τῆς Ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τοῦ παρόντος μὲ τὴν ἀρχαιοτάτην μίαν καὶ ἀμέριστον ἐκκλησίαν τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων. Ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ καθὼς καὶ ἐπὶ ἄλλων σημείων (διοικητικῆς μορφῆς καὶ δογματικῆς ἀκριβείας) τονίζει ὁ Fr. Heiler τὸν γνησιώτερον χαρακτῆρα τῆς ὀρθοδόξου λατρείας καὶ τοῦ θησαυροῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως ἔναντι τῶν σχετικῶν ῥωμαιοκαθολικῶν ἐκδηλώσεων.

Τὰ πορίσματα τῶν ἐπιστημονικῶν δημοσιεύσεων τοῦ Fr. Heiler ἐδημιούργησαν μίαν ἀτμόσφαιραν ἐνδιαφέροντος, συμπαθείας καὶ θαυμασμοῦ διὰ τὴν ἀρχαίαν ταύτην ἀνόθευτον καὶ τόσον ζῶσαν Ἐκκλησίαν.

Ὁ ἴδιος ὁ κ. Heiler, ἀνώτερος κληρικός, ἀπέδειξε τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν ὀρθόδοξον λατρείαν καὶ θείαν λειτουργίαν ἐν τῇ πράξει, διὰ τοῦ ὅτι προσέλαβεν εἰς τὴν λειτουργίαν, ἣν τελεῖ ὁ ἴδιος, πολλὰς ὀρθοδόξους προσευχὰς καὶ τμήματα τῆς ὀρθοδόξου λειτουργίας.

Ἡ ζωὴ τοῦ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ καὶ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένου καὶ τιμωμένου ἐπιστήμονος εἶναι ἀγὼν ἀδιάκοπος πρὸς πραγματοποίησιν τῆς οἰκουμενικῆς ἰδέας τῆς ἐκκλησίας.

Παρὰ τοῦ Σουηδοῦ ἀρχιεπισκόπου Söderblom, τοῦ ὁποίου ἦτο φίλος καὶ θαυμαστής, παρέλαβεν ὡς ὑποθήκην τὴν ἰδέαν αὐτὴν καὶ

ἔθεσεν ὡς προορισμὸν τῆς ζωῆς του νὰ ἐργασθῇ διὰ τὴν πραγματοποίησίν της.

Οὐχὶ δὲ μόνον διὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ του ἔργου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς δράσεώς του, τῆς ἐκκλησιαστικῆς του κινήσεως, τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὰ οἰκουμενικὰ συνέδρια, καὶ τέλος διὰ τοῦ περιοδικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ 1930 ἐκδίδει, ἐργάζεται ἀδιακόπως διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ μεγάλου χριστιανικοῦ ἰδεώδους.

Ἡ γράφουσα, ἥτις κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ σπουδάζῃ ὡς μαθήτριά του, ἐγνώρισε προσωπικῶς μετ' ἄλλων ἑλλήνων φοιτητῶν τὰ ἐξαιρετικὰ ψυχικὰ χαρίσματα τοῦ χριστιανοῦ αὐτοῦ διδασκάλου. Ὄντως οὗτος ἔζη βίον παραδειγματικῆς ἀγάπης καὶ ἀλληλεγγύης. Μὲ αὐτοθυσίαν ἀνελάμβανε κάθε πατρικὴν φροντίδα διὰ τοὺς ὀρθοδόξους ἐκεῖ ξένους, κηδεύων καὶ τοὺς ἀποθνήσκοντας ῥώσσους αἰχμαλώτους κατὰ τὸ ὀρθόδοξον τυπικὸν ἐν τῷ νεκροταφείῳ τοῦ Marburg κρυφίως καὶ μόνος ἐν βαρυτάτῳ χειμῶνι.

Τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Heiler ἐπεκτείνεται καὶ εἰς ἐξωχριστιανικὰ θρησκειολογικὰ θέματα. Εἰδικῶς ἀσχολεῖται μὲ τὸν ἰνδικὸν μυστικισμὸν καὶ τὸν μυστικισμὸν καθόλου, τοῦ ὁποίου εἶναι βαθύτατος γνώστης καὶ ἑρμηνευτής. Εἶναι ἐπίσης καὶ κάτοχος τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν.

Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἐπιστημονικῶν ἔργων του ἐνδιαφέρουν ἰδιαιτέρως τὴν Ὀρθοδοξίαν τὰ μνημειώδη συγγράμματα, «Καθολικὴ Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως». Τόμ. Α΄. Ἀρχέγονος Ἐκκλησία καὶ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία. Τομ. Β΄. Παλαιοχριστιανικὴ αὐτονομία καὶ παπικὸς συγκεντρωτισμός.

Ἐπίσης μνημονευτέον τὸ περίφημον ὀγκῶδες ἔργον του, «Ἡ Προσευχὴ» (θρησκειολογικὴ καὶ θρησκευτικοψυχολογικὴ ἔρευνα), τὸ ὁποῖον μετεφράσθη καὶ εἰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Ἀπὸ τοῦ 1930—39 ἐξέδιδε τὸ περιοδικὸν «Ὑψηλὴ Ἐκκλησία», ἀπὸ τοῦ 1934—40 «Ἁγία Ἐκκλησία» καὶ ἀπὸ τοῦ 1948 ἐκδίδει τὴν «Οἰκουμενικὴν ἑνότητα». Μόνον ὁ τίτλος ἀλλάσσει εἰς ἑκάστην ἐπανέκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ. Ἡ κατεύθυνσις παραμένει ἡ ἰδία. Εἶναι δὲ τοῦτο καὶ ὑπὸ τοὺς τρεῖς ὡς ἄνω τίτλους ὄργανον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς οἰκουμενικῆς ἰδέας τοῦ χριστιανισμοῦ, διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ὁποίας ἐργάζεται μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως ὁ Fr. Heiler.

Marburg, Δεκέμβριος 1951 — ΙΣΙΔΩΡΑ ΚΑΜΑΡΙΝΕΑ, ΔΡ. Φ.

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΣΤΕΓΗ ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ

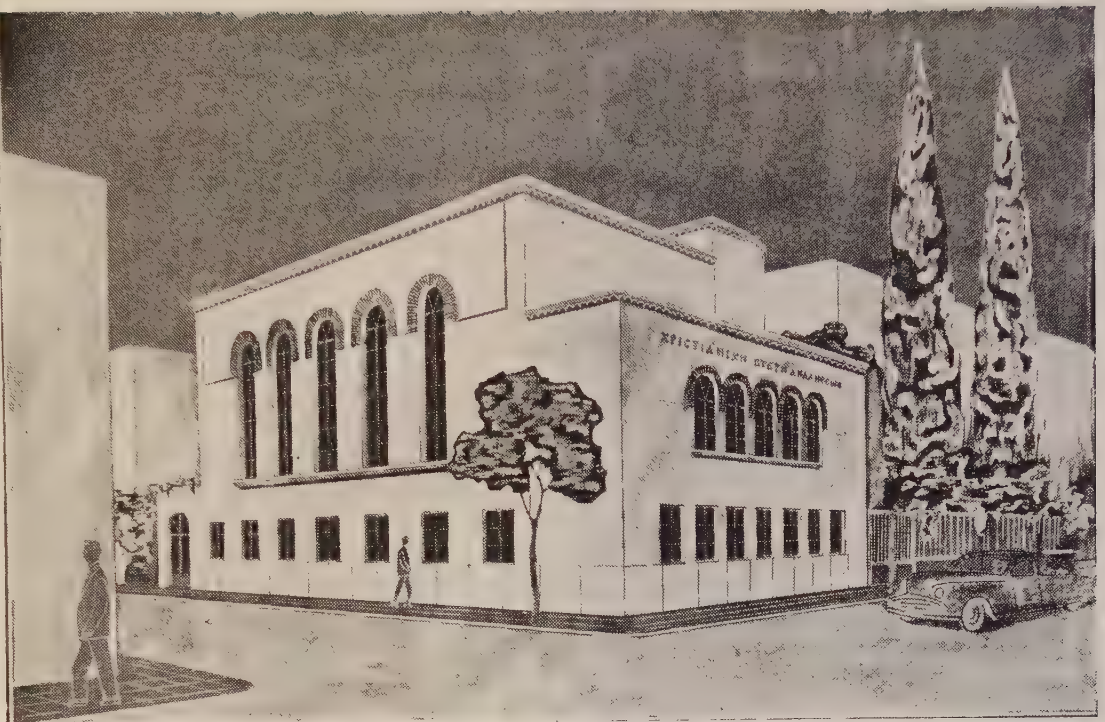
Τὴν Κυριακήν, 16ην Δεκεμβρίου, μετὰ τὴν ἐν τῷ Ἱ. ναῷ Ἀναλήψεως τελεσθεῖσαν Ἀρχιερατικὴν Λειτουργίαν ὑπὸ τοῦ Π. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος ἐγένετο ἡ κατάθεσις τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ παρὰ τὸν Ἱ. ναὸν ἀνεγερθησομένου μεγάρου τῆς *Χριστιανικῆς στέγης Ἀναλήψεως* παρουσίᾳ τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως καὶ πλήθους ἐνοριτῶν.

Μετὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ θεμελίου λίθου ὡμίλησεν ἐξάρας τὴν σημασίαν τοῦ ἔργου καὶ εὐχαριστήσας τοὺς ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς ἐνισχύοντας αὐτὸ εὐσεβεῖς ἐνορίτας, ὁ Ἱερατικῶς Προϊστάμενος Οἰκονόμος Εὐάγγελος Μουρτζῖνος καὶ ἀκολούθως ὁ Παναγιώτατος, ὅστις συνεχάρη τοὺς σχόντας τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἱδρύσεως τῆς Χριστιανικῆς στέγης καὶ ηὐχήθη ὅπως τὸ παράδειγμα τῆς ἐνορίας Ἀναλήψεως μιμηθῶσι καὶ ἄλλαι ἐνορίαι τῆς Θεσσαλονίκης.

Κατωτέρω δημοσιεύομεν ἐν περιλήψει τὴν ὁμιλίαν τοῦ αἰδ. Ἱερ. Προϊσταμένου.

*
* *

Εὐλογοῦντες τὸν Ἀγαθοδότην Θεόν, ὅστις, μετὰ τριετῆ ἀδιάκοπον ἀγῶνα ἠξίωσεν ἡμᾶς ὅπως, ὑπερπηδῶντες ἅπαντα τὰ παρεμβληθέντα ἡμῖν ἐμπόδια, φθάσωμεν αἰσίως, ὄχι βεβαίως εἰς τὸ τέρμα ἀλλ' εἰς τὴν ἀφετηρίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου ἡμῶν σκοποῦ, ἐκφράζομεν θερμὰς εὐχαριστίας πρὸς ἅπαντας Ὑμᾶς τοὺς σχόντας τὴν εὐγενῆ καλωσύνην ὅπως διὰ τῆς παρουσίας Ὑμῶν τιμήσητε τὴν ἐν τῇ Βυζαντινῇ Θεοφρουρήτῳ τοῦ σοφοῦ Ἁγ. Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου πόλει θεμελίωσιν τοῦ πρώτου ἀπὸ ἀπόψεως πνευματικῆς ἀνασυγκροτήσεως Ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου. Ἐπὶ τοῦ ἀσχημίζοντος τὸν καλλιεπῆ ἱερὸν ἡμῶν ναὸν καὶ τὴν ἐνορίαν ὁλόκληρον ἀχρήστου ἄχρι τοῦδε χώρου τούτου, εὐδοκίᾳ Θεοῦ θὰ ἀνεγερθῇ μέγαρον ὅπερ, ἀπὸ καλλιτεχνικῆς ἀπόψεως, ἀλλ' ἰδίως ἀπὸ πνευματικῆς τοιαύτης, θὰ κοσμῇ τὴν ἐνορίαν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον τὴν ἡμετέραν πόλιν. Ἡ ἀνέγερσις τοῦ πνευματικοῦ τούτου κέντρου θὰ πληρώσῃ μέγα κενόν, καὶ μίαν ἀπαραίτητον κοινωνικὴν ἀνάγκην. Διότι ἔχομεν τὴν γνώμην ὅτι, ἐὰν σὺν τῇ ὑλικῇ, δὲν ληφθῇ ἐκ παραλλήλου καὶ ἡ ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς ἰδίως ἀνασυγκροτήσεως δέουσα μέριμνα, κτίζομεν ἐπὶ τῆς ἄμμου. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι αἰτία τῆς εἰς καπνίζοντα εἰσέτι ἐρείπια μεταβληθείσης ὡραίας καὶ ἐνδόξου Πατρίδος μας, ἀλλὰ

Τὸ ὑπὸ ἀνέγερσιν Μέγαρον τῆς «Χριστιανικῆς στέγης Ἀναλήψεως»

καὶ τῆς ἐν γένει κακοδαιμονίας ὁλοκλήρου τῆς κοινωνίας, εἶναι τὸ ὁμαδικὸν παραστράτημα, ἰδίως τῆς καλυτέρας τύχης δικαιουμένης νεολαίας. Καὶ τούτου πάλιν ἀφορμή, ἡ ἰδιοτελὴς καὶ ἀξιοκατάκριτος ἀδιαφορία τῆς κοινωνίας καὶ ἡ τούτου ἕνεκεν παντελὴς ἔλλειψις, πνευματικῶν κέντρων πρὸς μόρφωσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς συγκράτησιν καὶ καθοδήγησιν τῆς παιδικῆς ἡλικίας. «Καὶ ποίαν ὁδὸν μᾶς ὑπεδείξατε καὶ ἠρνήθημεν νὰ τὴν ἀκολουθήσωμεν καὶ παρηκούσαμεν, θὰ μᾶς εἴπωσιν οἱ κ. κ συνήγοροι τῶν κατηγορουμένων», εἶπεν ὁ κ Βασ. Ἐπίτροπος τοῦ ἐκτάκτου Στρατοδικείου, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐνταῦθα δίκην τῶν Ἐπονιτῶν.

Μήπως δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἀλήθεια; Αὐτοὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι εἶναι οἱ λόγοι οἱ ὠθήσαντες ἡμᾶς εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀνεγέρσεως τῆς Χριστιανικῆς Στέγης Ἀναλήψεως. Αὐτονόητον τυγχάνει ὅτι, πᾶς ἄνθρωπος χρήζει μορφώσεως ἵνα καταστῇ χρηστὸς πολίτης καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο τὸ Κράτος φροντίζει διὰ τὴν ἵδρυσιν καὶ λειτουργίαν Σχολείων. Ἀλλ' ὡσαύτως ἐξ ἴσου ἀναντιρρήτως ἀληθὲς εἶναι ὅτι δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ πολυμάθεια, ἀλλ' εἶναι ἰδίως ἀναγκαία ἡ διάπλασις χαρακτήρων στηριζομένων ἐπὶ τῶν ἀπαρασαλεύτων πατροπαραδότων βάσεων, τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν, τὴν Πατρίδα καὶ τὴν οἰκογένειαν. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τὴν ὡς εἴρηται Ἐθνικοθρησκευτικὴν μόρφωσιν δὲν ἀρκοῦσι μόνον τὰ ἑκάστοτε σχολικὰ προγράμματα οὔτε καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν διδασκόντων καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχουν καὶ πλεῖστοι ὅσοι ἄμοιροι καὶ τῆς στοιχειώδους ἀκόμη διδασκαλίας, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ τοῦ οὐρανοβάμονος Παύλου «ἐκτρέφετε τὰ τέκνα σας ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου» συναισθανόμενοι δὲ ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέον ὅπως πρωτοστατῇ πάντοτε εἰς τ ς πνευματικὰς ἰδίως ἐξορμήσεις, ὁραματιζόμενοι τὰ κατὰ τοὺς ἐνδόξους χρόνους τοῦ Βυζαντινοῦ ἰδίως πολιτισμοῦ εἰς τοὺς περιβόλους τῶν ἱ. ναῶν καλλιμάρμαρα Πανδιδακτήρια καὶ μὲ βαθυτάτην θλῖψιν ἀναλογιζόμενοι τὴν παρὰ τῷ λαῷ εὐσέβειαν τῶν παιδικῶν μας χρόνων, ὁπότε καὶ τοῦ μικροτέρου χωρίου ὁ ναὸς ἐπληροῦτο ἀσφυκτικῶς ἑκάστην Κυριακὴν καὶ ἑορτὴν ὑπὸ τῶν πιστῶν καὶ τὸν ἀπαράμιλλον καὶ ἄκρατον πατριωτισμόν, μᾶς καταλαμβάνει νοσταλγία διὰ τούς χρόνους ἐκείνους τῆς πίστεως καὶ τῆς πατριωτικῆς ἐξάρσεως. Ὑπῆρχον, ἐν Μακεδονίᾳ ἰδίως, κάτοικοι μὴ γνωρίζοντες κἂν τὴν πάτριον γλῶσσαν καὶ ὅμως ἐπολέμουν λυσσωδῶς τοὺς προδρόμους τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ ἀθεϊσμοῦ προαιωνίους ἐχθροὺς τοῦ Ἔθνους ἡμῶν Σλαύους καὶ πλεῖστοι ὅσοι ἔπεσαν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ Ἐθνικοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Τί ἐμεσολάβη-

σεν ἵνα ἐπέλθῃ ἡ τοιαύτη ἐθνοφθόρος μεταστροφή; Τίς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι αἰτία ὅλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ ἰδιοτέλεια καὶ ἡ ἐγκληματικὴ ἀδιαφορία;

Διὰ τοῦτο παρὰ τὸν ἱστορικὸν τοῦτον ἱ. Ναὸν τῆς Ἀναλήψεως, ἔνθεν κατὰ τὴν ζοφερὰν ἐποχὴν τῆς Κατοχῆς, ἐπιπολαζόντων πέριξ αὐτοῦ τῶν βλοσυρῶν Κατακτητῶν, διὰ τῶν κυμάτων τοῦ ἐν τῷ γυναικωνίτῃ αὐτοῦ ἐγκατεστημένου μυστικοῦ ἀσυρμάτου πομποῦ ἐξεπέμποντο καθημερινῶς πρὸς τὸ ἐν Μ. Ἀνατολῇ Ἀρχηγεῖον τῶν Συμμ. Στρατευμάτων αἱ κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ, μὲ τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς Ὑμετέρας Πανσεβάστου Παναγιότητος προβαίνομεν εἰς τὴν θεμελίωσιν τοῦ κοινωφελεστάτου τούτου κτηρίου τῆς Χριστιανικῆς στέγης Ἀναλήψεως ἐκ τῆς ὁποίας θὰ ἐκπέμπονται κύματα χαρᾶς, ἀγάπης, εἰρήνης, ὁμονοίας.

Ἔχοντες τὴν πεποίθησιν ὅτι, παρὰ πάντων κατενοήθη ἡ μεγίστη κοινωνικὴ ὠφέλεια τῆς ὑπὸ ἀνέγερσιν Χ.Σ.Α. ἥτις συμπίπτει μὲ τὴν ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Λαοφιλοῦς Βασιλέως ἡμῶν Παύλου, πρὸς τοὺς κ. κ. Δημάρχους καὶ Κοινοτάρχας περισυνὴν σύστασιν, εὐελπιστοῦμεν ὅτι θὰ τύχῃ παρὰ πάντων τῆς ἀπαιτουμένης ἐνισχύσεως καὶ ἐκ τῆς ἀφετηρίας εἰς ἣν εὑρισκόμεθα τὴν στιγμὴν ταύτην, λίαν συντόμως θὰ ἀξιωθῶμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ ἐπιδιωκομένου κοινωφελεστάτου ἱεροῦ σκοποῦ ἡμῶν.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΕΟΡΤΩΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤ. ΠΑΥΛΟΥ

Ἀπὸ τοῦ παρόντος τεύχους δημοσιεύομεν ἐν μεταφράσει χαρακτηριστικὰ ἄρθρα ξένων ἐπιφανῶν Θεολόγων, οἱ ὁποῖοι μετέσχον ὡς προσκεκλημένοι τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ ἐπισήμου ἑορτασμοῦ τῆς 1900ης ἐπετείου ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐν Εὐρώπῃ ἱεραποστολικῆς αὐτοῦ δράσεως. Ἐκ τῶν δημοσιευμάτων τούτων θὰ δυνηθοῦν οἱ ἀναγνῶσται τοῦ «Γρηγορίου Παλαμᾶ» νὰ σχηματίσουν μίαν εἰκόνα περὶ τῶν διαφόρων ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας ἀπεκόμισαν ἐκ τῆς χώρας ἡμῶν καὶ τῆς ἑλλη-

νικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς οἱ ξένοι ἐπισκέπται μας, προερχόμενοι ἐκ τῶν πέντε Ἠπείρων τῆς γῆς καὶ ἀνήκοντες εἰς διαφόρους Ἐκκλησίας, ἔχοντες δὲ ἴσως καὶ ὡρισμένας προκαταλήψεις ἐν σχέσει πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικὰ καὶ τὰ γενικωτέρας φύσεως ἑλληνικὰ πράγματα.

Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις ἐκ τῶν δημοσιευθησομένων ἄρθρων εἶναι ὅτι ὁ ἑορτασμὸς ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τῶν συμμετασχόντων ξένων ὡς κατ' ἐξοχὴν ἐκδήλωσις τοῦ οἰκουμενικοῦ χριστιανικοῦ χαρακτῆρος τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας. Συνείδησιν ζῶσαν περὶ τοῦ χαρακτῆρος τούτου τῆς Ὀρθοδοξίας διέκριναν οἱ ἀρθρογράφοι κυρίως εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ Ὀρθοδόξου Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον εἷς ξένος ἀντιπρόσωπος ἀποκαλεῖ εἰς ἄρθρον του ***«ζῶν ἑρμηνευτικὸν ὑπόμνημα εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου»***.

Αἱ δημοσιευόμεναι παρατηρήσεις περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐπιδράσεως τὴν ὁποίαν αἱ ἑορταὶ θὰ ἔχουν ἐπὶ τῆς πορείας τῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων εἶναι ἐνδιαφέρουσαι. Πολλαὶ τῶν περιγραφῶν τούτων εἶναι λίαν ἐκτενεῖς διὰ τοῦτο μόνον ἐνδιαφέροντα σημεῖα τούτων δημοσιεύομεν.

*
* *

Ἡ «Ecumenical Review» (Ὀκτώβριος 1951) ὄργανον τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν δημοσιεύει τὰ ἀκόλουθα σχόλια ἐπὶ τῶν ἑορτῶν (Μετάφρασις Π. Χρήστου):

Αἱ ἑορταὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν Ἑλλάδι προσέφεραν πολλὰ εἰς τὴν βαθυτέραν κατανόησιν μεταξὺ τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου. Ὁ Ὀρθόδοξος καὶ μὴ Ὀρθόδοξος κόσμος ἔζησαν ἐπὶ πολὺ ἐν ἀποξενώσει, οὕτως ὥστε ἁπλαῖ θεολογικαὶ συζητήσεις νὰ μὴ δύνανται νὰ δημιουργήσουν πραγματικὴν συναδέλφωσιν. Ἀπαιτεῖται πρωτίστως ἀμοιβαία συμμετοχὴ εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν λατρείαν ἑκάστου. Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς ἐπετεύχθη διὰ τῶν ἀνωτέρω ἑορτῶν.

Τοῦτο ἐν μέρει ὠφείλετο εἰς τὴν κοινὴν διαβίωσιν ἐπὶ τοῦ πλοίου τῶν προσκυνητῶν. Θὰ ἔπρεπε νὰ πραγματοποιῶνται περισσότεραι οἰκουμενικαὶ συναντήσεις ἐπὶ πλοίων καὶ ἰδίως εἰς τὴν Μεσόγειον! Ἀλλ' ὠφείλετο ἀκόμη περισσότερον εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ἰδιαιτέρως δὲ οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων καὶ τῶν μικρῶν πόλεων, ἐθεώρησε τὰς ἑορτὰς ὡς ἰδικάς του. Οὕτως οἱ ἐπισκέπται ἀντελήφθησαν ὅτι δὲν συμμετέχουν [1] εἰς τὸν ἑορτασμὸν γεγονότων ἀνηκόντων εἰς τὴν ἱστορίαν, ἀλλ' εἰς διαδήλωσιν εὐγνωμοσύνης διὰ μίαν ζῶσαν κληρονομίαν. Ὀλίγοι ἠμποροῦν νὰ λησμονήσουν τὴν συγκινητικὴν προθυμίαν, μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς ὑπεδέχθη ὁ λαὸς τῆς Μακεδονίας, τῆς Κρήτης τῆς Ρόδου καὶ τῶν ἄλλων περιοχῶν καὶ τῶν ὑπερπλήρων ναῶν. Καὶ τὸ ἀποκορύφωμα ὅλων αὐτῶν ἦτο ἡ ὡραία ἑσπέρα ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου. Δὲν ἦτο δυνα-

τὸν νὰ μὴ σχηματίσωμεν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἡ ὑψηλὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς Ἀκρόπολις ἦτο κενὴ καὶ εἶχε καταστεῖ ἁπλοῦν ἀντικείμενον τῆς ἱστορίας, ἐνῷ ὁ χαμηλὸς καὶ γυμνὸς Ἄρειος Πάγος ἦτο ἄμβων, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκηρύχθη τὸ ζῶν Εὐαγγέλιον.

Τὰ ἀνάκτορα τῆς Κνωσσοῦ, ἡ Ἀκρόπολις τῆς Λίνδου, ἡ Κόρινθος τῶν χρόνων τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τὰ ἄλλα μνημεῖα, τὰ ὑπενθυμίζοντα τὴν παλαιὰν δόξαν τῆς Ἑλλάδος, ἦσαν ἐξαιρετικῶς ἐντυπωσιακά, ἀλλὰ δὲν ἔδωσαν αὐτὰ τὸν τόνον τῆς πραγματικῆς πανηγύρεως εἰς τὸν ἑορτασμόν. Κεντρικὸν σημεῖον τοῦ ἑορτασμοῦ ἦτο ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶναι σύγχρονος κῆρυξ τοῦ ζῶντος Κυρίου.

* * *

Ὁ C. J. Dumont, συμμετασχὼν εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ Ἀπ. Παύλου ἐδημοσίευσε τὸ παρὸν ἄρθρον ἐν τῷ Καθολικῷ Δελτίῳ «Vers l'unité Chretienne» (Ἰούνιος 1951) ὀργάνῳ μηνιαίῳ τοῦ κέντρου Μελετῶν «Istina» ἐν Παρισίοις (Μετ. Π. Χρήστου) Τὸ ἄρθρον τοῦ P. Dumont εἶναι λίαν ἐκτενὲς καὶ περισπούδαστον διὰ τὰς διαυγεῖς παρατηρήσεις ἰδίως ἐπὶ πολλῶν σημείων τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας μας, τοῦ λαοῦ μας καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας γενικῶς. Διὰ τοῦτο ἐφιστῶμεν ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν ἐπ' αὐτοῦ. Ἀφ' οὗ περιέγραψε τὰς ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν περιοδείας τῶν Προσκυνητῶν τοῦ Ἀπ. Παύλου μὲ μεγάλην δύναμιν καὶ συμπάθειαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν λαόν μας εἰς τὸ πρῶτον μέρος, προβαίνει ἀκολούθως εἰς τὰς ἑξῆς μακρὰς παρατηρήσεις:

II. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Θὰ ἠθέλαμεν ἐνταῦθα ὄχι βεβαίως νὰ ἐκφέρωμεν γενικὴν κρίσιν περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ νὰ σημειώσωμεν ὡρισμένα χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα μᾶς ἔκαμαν ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν. Δὲν ἀπαιτεῖται πολὺς κόπος διὰ νὰ ἐννοήσῃ τις, ὅτι εἰς πολλὰ σημεῖα θίγομεν τὰς θεμελιωδεστέρας προϋποθέσεις τὰς ἀναφερομένας εἰς τὸ πρόβλημα τῆς ἀνασυστάσεως τῆς ἑνώσεως τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ πρῶτον χαρακτηριστικὸν εἶναι ἡ βαθεῖα προσήλωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του. Ἡ διπλῆ αὐτὴ προσήλωσις μᾶς ἐφάνη ἐν πολλοῖς ὡς ἀποτελοῦσα ἑνιαίαν ἐκδήλωσιν. Καὶ τοῦτο ἐξηγεῖται πρῶτον ἐξ ἑνὸς δογματικοῦ λόγου· διὰ τὸν πιστὸν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπως καὶ διὰ τὸν Καθολικόν, ἡ Ἐκκλησία παίζει οὐσιώδη ῥόλον εἰς τὴν ἑρμηνείαν καὶ τὴν ἐγγύησιν τοῦ ἀντικειμενικοῦ περιεχομένου τῆς πίστεως. Ἀλλ' ἐξηγεῖται ἐπίσης καὶ ἐξ ἱστορικῶν λόγων, ἰδίως δὲ ἐκ τῆς μακραίωνος ξένης κυριαρχίας, φραγκικῆς καὶ τουρκικῆς καθ' ἣν ὁ λαὸς εὕρισκε πάντοτε τοὺς ποιμένας του ὡς τοὺς θερμοτέρους ὑπερασπιστὰς τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ἐθνικοῦ του χαρακτῆρος καὶ τῆς ἀνικήτου θελήσεώς του νὰ ζήσῃ ἀνεξάρτητος. Τὰ πολεμικά μας ἐγχειρίδια συχνάκις χρησιμοποιοῦν ἐπιχειρήματα ἐναντίον τῆς στενωτάτης σχέσεως μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους εἰς τὰ Ὀρθόδοξα ἔθνη. Δὲν θὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι τὰ ὅριά των εἶναι ἐν μέρει συγκεχυμένα, ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι δὲν ἐμβαθύνουν εἰς τὰ πράγματα ὅσοι δὲν κατανοοῦν ὅτι

ἡ συγχώνευσις αὐτὴ εἶναι δευτερογενὲς φαινόμενον, παραχθὲν ἐξ ἀναλογίας πρὸς τὸ ἄλλο φαινόμενον τῆς στενῆς ἑνότητος μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ λαοῦ.

Τὸ δεύτερον χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ διαρκὲς ζωηρότατον αἴσθημα περὶ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ὑπὸ Ἀποστόλου· καὶ ποίου Ἀποστόλου! Ἀναμφιβόλως τὸ αἴσθημα τοῦτο ἐξηγεῖται καὶ ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου χαρακτῆρος τῶν ἑορτῶν, αἱ ὁποῖαι διωργανώθησαν εἰς μνήμην τῆς ἱδρύσεως ταύτης, ἀλλὰ δὲν νομίζομεν ὅτι ἀπέχομεν τῶν πραγμάτων βεβαιοῦντες ὅτι ὑπάρχει εἰς αὐτὸ ψυχολογικὸν περιεχόμενον μεγίστης σπουδαιότητος. Καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ πάλιν πᾶσα πολεμικὴ ἐκ καθολικῆς πλευρᾶς, ἀρεσκουμένη εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἕδρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν εἶναι Ἀποστολικὴ καὶ νὰ ὑπογραμμίσῃ τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον ἔπαιξεν ὁ 28ος κανὼν τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος εἰς τὴν δικαιολόγησιν τοῦ Σχίσματος τῆς Ἀνατολῆς, θὰ μᾶς ἐφαίνετο μυωπική. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ὅμως ταύτῃ θὰ σημειώσωμεν μίαν καινοτομίαν, ἡ ὁποία μᾶς ἀνησύχησεν ὀλίγον. Ἡ ἑορτὴ τῆς 29 Ἰουνίου, τόσον εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν Δύσιν, εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὸν κοινὸν ἑορτασμὸν τῆς μνήμης τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου. Ἡ κατὰ παράδοσιν λειτουργικὴ ἀκολουθία δὲν παρουσιάζει τὴν ἐλαχίστην μεροληπτικότητα ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ. Ὅτι εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἶναι ζωηροτέρα τῆς τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς ἐκπλήττῃ, ἀλλ' εἶναι λυπηρὸν καὶ δύναται νὰ ἔχῃ μεγάλας συνεπείας τὸ ὅτι ἡ μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τῆς 29ης Ἰουνίου μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ λειτουργικοῦ πεδίου. Ἤδη ἦτο ἐν χρήσει εἰς τὰς Ἀθήνας ἓν τροπάριον εἰς μνήμην μόνον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἐφέτος ὅμως συνετέθη καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὁλόκληρος ἀκολουθία ἑσπερινοῦ, ἡ ὁποία μνημονεύει μόνον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἐλπίζομεν ὅτι αὐτὴ ἦτο περιστατικὴ ἀκολουθία, τῆς ὁποίας ἡ χρῆσις ἐδικαιολογεῖτο ἀπὸ τὸν εἰδικὸν χαρακτῆρα τῶν ἑορτῶν τῆς 19 ἑκατονταετηρίδος καὶ ἡ ὁποία πάντως δὲν πρόκειται νὰ ὑποκαταστήσῃ αὐθαιρέτως τὴν κατὰ παράδοσιν ἀκολουθίαν.

Τρίτον χαρακτηριστικὸν ἀποτελεῖ τὸ γεγονὸς ὅτι σχεδὸν ὁλόκληρος ἡ διδασκαλία τῆς θεολογικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐπιστήμης εἶναι ἐμπεπιστευμένη, ἐκτὸς σπανίων ἐξαιρέσεων εἰς λαϊκούς. Τὸ γεγονὸς τοῦτο μᾶς κάμνει ἀκόμη μεγαλυτέραν ἐντύπωσιν, καθ' ὅσον εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν εἶναι σπανιωτάτη ἐξαίρεσις ἡ ὑπὸ τῶν λαϊκῶν ἐπίσημος διδασκαλία τῆς Θεολογίας. Ἀδιστάκτως ἀναγνωρίζομεν ὅτι τοιαύτη ἀποκλειστικότης τῆς θεολογικῆς διδασκαλίας ὑπὸ τοῦ κλήρου δὲν φέρει μόνον πλεονεκτήματα. Ἀλλ' ἡ ἀντίθετος κατάστασις, νομίζομεν, περικλείει περισσοτέρας δυσχερείας. Εἰς τὸ κάτω-κάτω ἡ Ἱεραρχία καὶ εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν εἶναι ἡ ἀρχή, ἡ συναισθανομένη καὶ ἀναγνωρίζουσα ἑαυτὴν ὡς ὑπεύθυνον διὰ τὴν αὐθεντικότητα τῆς διακονίας ἣν ἀσκεῖ, καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχει ἀναθέσει εἰς τοὺς λαϊκοὺς τὴν φροντίδα τῆς ἀνωτέρας διδασκαλίας τῆς Θεολογίας δύναται νὰ τὴν ὁδηγήσῃ πολλάκις εἰς λεπτὴν θέσιν. Ἡμεῖς φοβούμεθα τοὺς «δόκτορας», ἀκόμη καὶ ἂν ἦσαν ἱερεῖς μὴ ἀναλαβόντες ἄμεσον ποιμαντικὴν εὐθύνην, ἀλλ' ὅταν πρόκειται περὶ λαϊκῶν, ὁ κίνδυνος μᾶς φαίνεται πολὺ μεγαλύτερος. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς τὴν ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν παρατηρεῖται μεταξὺ τῶν λαϊκῶν καθηγητῶν τάσις νὰ ἀναλάβουν καθήκοντα ἐν μέρει ποιμαντικά, ἀλλὰ τοῦτο συμ-

βαίνει ἀσφαλῶς πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς ἀνεπαρκείας τοῦ κλήρου. Θὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ κατωτέρω. Εἶναι ἀρκετὸν νὰ σημειώσωμεν ἐδῶ, ὅτι αἱ διακυμάνσεις αἱ παρατηρούμεναι διαρκῶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀναφορικῶς μὲ τὴν τηρουμένην ἔναντι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου στάσιν, ἔχουν κατὰ μέγα μέρος ὡς αἰτίαν τὴν διαφορὰν ἀπόψεων μεταξὺ τῆς ἱεραρχίας καὶ ὡρισμένων κύκλων ἐπηρεαζομένων ὑπὸ τοῦ Καθηγητικοῦ σώματος.

Τέταρτον χαρακτηριστικόν, τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ὑπηνίχθημεν, εἶναι ἡ μικρὰ ἱκανότης ἑνὸς μεγάλου μέρους τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου (καὶ ἰδίως τοῦ ἀγροτικοῦ) νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς πολλὰ ἀπὸ τὰ οὐσιώδη καθήκοντά του, κυρίως δὲ εἰς τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν. Αὐτὴ ἡ λυπηρὰ κατάστασις (τῆς ὁποίας παρόμοια παραδείγματα μᾶς προσφέρει ἡ ἱστορία καὶ τὴν ὁποίαν ἔχουν ἐπίσης γνωρίσει καὶ αἱ ἰδικαί μας χῶραι) ἐξηγεῖται βεβαίως ἐκ τοῦ τραγικοῦ παρελθόντος αὐτοῦ τοῦ ἔθνους τοῦ δοκιμασθέντος τόσον πολύ, παρελθόντος, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὴν Ἐκκλησίαν εἰς πολλὰς δεινὰς περιστάσεις. Μὲ χαρὰν παρετηρήσαμεν τὰς συγκινητικὰς πολλάκις καὶ πλουσίας εἰς ὑποσχέσεις προσπαθείας πρὸς θεραπείαν τῆς καταστάσεως ταύτης. Δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἱδρύθησαν αἱ κινήσεις τῆς νεολαίας, τόσον αἱ ἀναπτυσσόμεναι εἰς τὸ πλαίσιον τῶν ἀμέσως ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἐξαρτωμένων ὀργανώσεων (ὅπως εἶναι ἡ «Ἀποστολικὴ Διακονία») ὅσον καὶ αἱ προερχόμεναι ἐξ ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας (ὅπως ἡ «Ζωή» καὶ αἱ «Ὀρθόδοξοι Ἑνώσεις Νέων»). Πλαισιούμεναι καὶ διευθυνόμεναι κανονικῶς ὑπὸ καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, καθοδηγούμεναι δὲ καὶ βοηθούμεναι ποιμαντικῶς ὑπὸ μορφωμένων κληρικῶν, προπαρασκευάζονται καὶ ἀφιεροῦνται εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς τὴν κατάρτισιν κατηχητῶν, εἰς τὸ κήρυγμα ἀκόμη (κατόπιν ἀδείας τῶν οἰκείων ἐπισκόπων), ὁσάκις ὁ κλῆρος τοῦ τόπου δὲν δύναται νὰ ἐκτελέσῃ τὸ καθῆκον αὐτό. Ἀποβλέπουν ἐπίσης εἰς τὸ νὰ ἀφυπνίσουν ἐκ νέου τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ἀτομικὴν Ἐξομολόγησιν καὶ τὴν συχνὴν Μετάληψιν. Ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς Ἐξομολόγησιν, ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ Ἐνοριακοῦ κλήρου καθίσταται περισσότερον αἰσθητὴ καὶ οἱ λαϊκοὶ δὲν δύνανται νὰ τὸν ὑποκαταστήσουν εἰς τὸ ἔργον αὐτό. Αὐτὴ ἡ κίνησις πρὸς ἀνανέωσιν δὲν δύναται νὰ φέρῃ ἀποτελέσματα εἰ μὴ μόνον ἐὰν προσανατολισθῇ πρὸς τὴν κατάρτισιν κλήρου περισσότερον μορφωμένου. Δὲν ἐκπλησσόμεθα δὲ ὀλίγον διαπιστοῦντες, ὅτι μεταξὺ τῶν λαϊκῶν αὐτῶν νέων, τῶν ἐχόντων τόσον καλὴν διάθεσιν, δὲν ὑπάρχουν οἱ σκεπτόμενοι νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ἱερατικὴν διακονίαν, ἐὰν δὲν πρόκειται νὰ φθάσουν ταχέως, ὡς συμβαίνει συνήθως, διὰ τῆς μοναχικῆς εὐχῆς εἰς ἀνωτέρας θέσεις καὶ εἰς τὴν ἱεραρχίαν. Τὸ ἀντιφατικὸν τοῦτο φαινόμενον εἶναι τὸ πλέον ἐντυπωσιακὸν ἐξ ὅσων εἴδομεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἐννοεῖται ὅτι ἐπίσημοι ἐκπρόσωποι τοῦ ἀνωτέρου κλήρου ἀσχολοῦνται μὲ τὴν θεραπείαν τῆς ἀνωμάλου αὐτῆς καταστάσεως. Ὄχι μόνον σκέπτονται πολλὰ ἀλλὰ καὶ ἐργάζονται διὰ τὴν κατάρτισιν νέων ἱερέων, οἱ ὁποῖοι θὰ σχηματίζουν τὸ πλαίσιον ἱδρυμάτων ὑπενθυμιζόντων τὰ μεγάλα μας Σεμινάρια. Ἀλλ' αὐτὸ εἶναι ἔργον μακρᾶς πνοῆς, μόλις προσχεδιασθέν. Μὲ χαρὰν παρατηροῦμεν ὅτι ἡ προσπάθεια αὐτὴ λαμβάνει διαρκῶς αὔξουσαν ἀδελφικὴν καὶ ἀνυστερόβουλον βοήθειαν ἐκ μέρους τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὴ ἡ ὁδὸς τῆς βοηθείας εἶναι ἡ μόνη δυναμένη νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν συμφιλίωσιν.

Ἄλλο χαρακτηριστικόν, τὸ ὁποῖον μᾶς ἔκαμεν ἐντύπωσιν εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον, τῶν νέων ἰδίως, διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς λειτουργικῆς ζωῆς. Αἱ βυζαντιναὶ ἀκολουθίαι ἔχουν ἀσύγκριτον πλοῦτον. Μολονότι δὲ ἡ ἱεροτελεστική των λαμπρότης οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ ἐκτιμᾶται, ἡ ἐξοικείωσις ἠμπόδιζε συχνάκις τὸν κλῆρον καὶ τοὺς πιστοὺς νὰ ἀπολαύσουν πλήρως τοῦ θησαυροῦ τούτου. Φαίνεται ὅτι ἤδη ἔχει ἀφυπνισθῆ ἡ προσοχὴ ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ. Ἡ λειτουργικὴ ἀναγέννησις ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐπιδείξεως μεγαλυτέρας φροντίδος κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν Ἀκολουθιῶν καὶ ἰδίως τῶν ᾀσμάτων. Εἰς τὸν ἐξοικειωμένον μὲ τὴν ρωσσικὴν μουσικήν, ἐνηρμονισμένην διὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας φωνάς, ἡ βυζαντινὴ μουσική, ἐκτελουμένη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μονοφώνως, φαίνεται πολὺ γυμνή. Ἐνθυμίζει ἀπό τινος πλευρᾶς τὸ γρηγοριανόν μας ᾆσμα, ἀλλ' εἶναι περισσότερον λαοφιλής, δηλαδὴ περισσότερον οἰκεία εἰς τὰ πλήθη, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προκαλεῖ κάποιαν μονοτονίαν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, ἀκόμη καὶ ὅταν γίνεται ἀπὸ καλῶς ἠσκημένην χορῳδίαν. Ἀλλ' ἡ προσήλωσις τοῦ λαοῦ εἰς τὴν μουσικήν του εἶναι ἀξιοσημείωτον γεγονὸς καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ καλὸν σημεῖον ἐκκινήσεως διὰ μίαν λειτουργικὴν ἀναγέννησιν, ἡ ὁποία μεταβαίνουσα ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ εἰς τὰ ἐσωτερικά, θὰ ἐγίνετο ἔξοχον μέσον θρησκευτικῆς ἀνορθώσεως. Ἔχομεν κάμει εἰς προηγούμενα τεύχη τοῦ Δελτίου ὑπαινιγμὸν διὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἐργασίας μὲ τοὺς φίλους μας τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς συγκριτικῆς λειτουργικῆς, χωρὶς νὰ ἀποκλείσωμεν καὶ τὴν λειτουργικὴν ποιμαντικήν. Ἐφιστῶμεν ἐκ νέου τὴν προσοχὴν τῶν φίλων μας ἐπὶ τοῦ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ πεδίου προσεγγίσεως διὰ τῆς ἀλληλοβοηθείας.

III. Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΩΝ ΕΟΡΤΩΝ

Αἱ μὴ Ὀρθόδοξοι ὁμολογίαι ἀντεπροσωπεύθησαν εὐρέως εἰς τὸ προσκύνημα αὐτό. Οἱ ὀργανωταὶ τῶν ἑορτῶν ἠθέλησαν αὐτὰς ὡς κοινὴν ἐκδήλωσιν ὁλοκλήρου τῆς χριστιανωσύνης. Ἡ ἔκκλησίς των εἰσηκούσθη καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ πρωτοβουλία αὕτη, μοναδικὴ μέχρι τοῦδε εἰς τὴν ἱστορίαν, προσέφερεν εἰς τὸν πανηγυρισμὸν αὐτὸν χαρακτῆρα ἐξόχως συγκινητικόν. Ὅλαι αἱ μεγάλαι οἰκομενικαὶ συναντήσεις τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων ἀπετέλουν «*συνέδρια*» μὲ τὴν ἔννοιαν τῶν κοινοβουλευτικῶν μας συνελεύσεων, καταλήγοντα εἰς «*διακηρύξεις*» καὶ «*διαγγέλματα*» καὶ εἰς τὴν ἵδρυσιν «*ὀργανισμῶν*» καὶ «*ἐπιτροπῶν*». Αὐτὴν τὴν φορὰν ἐπρόκειτο, μακρὰν ἀπὸ κάθε συζήτησιν, νὰ ἑορτασθῇ ἓν ἐκ τῶν θεμελιωδῶν γεγονότων τῆς εἰς τὰ «*ἔθνη*» μεταδοθείσης σωτηρίας, γεγονὸς πολὺ ἀρχαιότερον τῶν συμβάντων, τὰ ὁποῖα ἐπεσκότισαν τὴν ἱστορίαν αὐτήν. Τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς ἦτο συγχρόνως καθαρῶς θρησκευτικὸν καὶ ἀπηλλαγμένον πάσης ὁμολογιακῆς προκαταλήψεως. Ἐπὶ πλέον ἡ πρωτοβουλία ἐλήφθη ὑπὸ μόνης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶχεν εἰς τὸ οἰκουμενικὸν πεδίον πράγματι θέσιν πρωταγωνιστοῦ καὶ οὐχὶ ταπεινοῦ ἀκολούθου. Οἱ ὀρθόδοξοι ἱεράρχαι, τοὺς ὁποίους συνηντήσαμεν, εἶχον πλήρη συναίσθησιν τοῦ πράγματος καὶ ἦτο προφανὴς ἡ ἐπαρκῶς δικαιολογημένη ὑπερηφάνεια, τὴν ὁποίαν ᾐσθάνοντο. Ἡ προθυμία, μὲ τὴν ὁποίαν ἔγινε δεκτὴ ἡ ἔκκλησίς των καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον τὸ προσκύνημα διεξήχθη, μετέτρεψαν τὴν πρωτοβουλίαν των εἰς πλήρη ἐπιτυχίαν. Ὅτι τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν εἶχεν ἕως τώρα μεγαλυτέραν ἀπήχησιν ὀφείλεται, νομίζομεν, εἰς τὸ

ὅτι οἱ ὀργανωταί, ὀλίγον ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν δημοσιότητα, δὲν εἶχον προσκαλέσει ἀντιπροσώπους τοῦ παγκοσμίου τύπου. Δὲν παραπονούμεθα διὰ τοῦτο, διότι τὸ **«προσκύνημα»** διεξήχθη ἐν μέσῳ πολλῆς οἰκειότητος καὶ θρησκευτικῆς ἀτμοσφαίρας. Ἐξ ἄλλου οἱ πολυτιμώτεροι καρποί, τοὺς ὁποίους ἐπιτρέπεται νὰ ἀναμένωμεν ἐξ αὐτοῦ, δὲν δύνανται νὰ προέλθουν ἀπὸ τὴν θορυβώδη δημοσιότητα ἢ τὰ ἐντυπωσιακὰ ρεπορτάζ. Διεξήχθη μὲ τόσην περίσκεψιν καὶ συγχρόνως φυσικότητα, ὥστε νὰ εἶναι δύσκολον καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς αὐτόπτας μάρτυρας νὰ διακρίνουν τὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα θὰ προέλθουν ἐκ τῶν ἐπαφῶν τούτων ἐπὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ πεδίου. Ἰδοὺ ἐν τούτοις ὡρισμέναι παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ κάμωμεν· ἡ πεῖρα θὰ δείξῃ κατὰ πόσον στηρίζονται εἰς τὰ πράγματα.

Νομίζομεν ὅτι ἐκ τῶν πρώτων συνεπειῶν τῶν ἑορτῶν τοῦ Παύλου θὰ εἶναι ἡ σύσφιξις τῶν δεσμῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο φαίνεται ὅτι αἱ ἑορταὶ θὰ εἶναι ἀποτελεσματικώτεραι ἀπὸ οἱονδήποτε συνέδριον ἢ πανορθόδοξον σύνοδον. Πράγματι εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἀτμόσφαιραν τῶν ἑορτῶν ἀντελήφθημεν τὴν δημιουργίαν ἢ σύσφιξιν σχέσεων, τὰς ὁποίας εὐχόμεθα νὰ εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀποτελεσματικώτεραι καὶ μονιμώτεραι ἀπὸ ὅ,τι ἦσαν μέχρι τοῦδε. Δυνάμεθα νὰ συμπεριλάβωμεν τὸ σημεῖον τοῦτο μεταξὺ τῶν οἰκουμενικῶν ἀποτελεσμάτων, διότι προσεγγίζει πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς Χριστιανικῆς ἑνότητος, ὅπως ἐκλαμβάνεται, χωρὶς ὅμως νὰ ἐφαρμόζηται τόσον πιστῶς ὅσον ἔπρεπε, ὑπ' αὐτῆς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἰς τὰς διορθοδόξους συνομιλίας φαίνεται ὅτι ἔγινε πολὺς λόγος περὶ τοῦ ἐνδεχομένου μιᾶς «προσυνόδου», τῆς ὁποίας ἡ ἰδέα εἶχε ριφθῆ πρὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν, χωρὶς ὅμως νὰ πραγματοποιηθῇ ποτέ. Δὲν νομίζομεν ὅτι αἱ σημεριναὶ περιστάσεις εἶναι εὐνοϊκαὶ διὰ τὴν πραγματοποίησιν παρομοίου σχεδίου, ἀλλ' ἴσως ἡ καλυτέρα προπαρασκευὴ (ἄνευ τῆς ὁποίας κατὰ τὴν κρίσιν μας δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ καρποφορήσῃ) συνίσταται εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ προώθησιν τῶν σχέσεων περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλοῦμεν. Αὗται θὰ ἐκδηλωθοῦν ἀναμφιβόλως δι' ἐκτεταμένης ἀνταλλαγῆς φοιτητῶν καὶ ἴσως καθηγητῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων θεολογικῶν Σχολῶν, καθιερώσεως εὐρυτέρας ξένης συνεργασίας εἰς τὰ θεολογικὰ περιοδικά, ἀμοιβαίας ἐπισκέψεως Ἱεραρχῶν, ἐπικοινωνίας καὶ συνεργασίας μεταξὺ τῆς νεολαίας τῶν διαφόρων χωρῶν, ἀνταλλαγῆς τῆς ποιμαντικῆς πείρας, εὐρυτέρας διαδόσεως ὑπὸ μορφὴν μεταφράσεων τῶν καλυτέρων κατηχητικῶν, πνευματικῶν καὶ λοιπῶν συγγραμμάτων. Εὑρισκόμεθα οὕτω κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρὸ ἑνὸς γεγονότος, ἂν ὄχι τελείως νέου, τοὐλάχιστον λαβόντος ὑπόστασιν ἐσχάτως, τοῦ ὁποίου τὴν ἐξέλιξιν θὰ παρακολουθήσωμεν μὲ ζωηρὰν συμπάθειαν.

Εἶναι δυσκολώτερον νὰ κατανοήσωμεν τὴν προκληθεῖσαν εἰς τοὺς ἀγγλικανικοὺς καὶ προτεσταντικοὺς κύκλους ἐντύπωσιν ἐκ τῆς πρώτης ταύτης ἐπαφῆς μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου θὰ μᾶς βοηθήσουν αἱ ἐκθέσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν θὰ βραδύνουν νὰ ἐμφανισθοῦν εἰς τὸν θρησκευτικὸν τύπον τῶν κύκλων αὐτῶν καὶ εἶναι καλύτερον νὰ μὴ προτρέξωμεν. Διὰ πολλοὺς ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν τὸ προσκύνημα τοῦτο ἦτο ἡ ἐντελῶς πρώτη ἐπαφὴ μὲ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰς μίαν χώραν καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν Ὀρθόδοξον, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ λείψανα τοῦ παρελθόντος

μαρτυροῦν τὴν μεγάλην ἀποστολικὴν παράδοσιν τῆς Ἀνατολῆς, παράδοσιν πολὺ ἀρχαιοτέραν τοῦ σχίσματος τοῦ 11ου αἰῶνος καὶ ξένην πρὸς τὰ προβλήματα τὰ δημιουργηθέντα ἐκ τῆς Μεταρρυθμίσεως. Ἦσαν κατὰ πάντα εὐνοϊκαὶ αἱ ἐντυπώσεις των; Νομίζομεν ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ τύποι τῆς λατρείας, τοὺς ὁποίους παρηκολούθησαν, τοὺς ἀπεθάρρυναν ὀλίγον. Τὰ τελούμενα κατὰ τὰς ἀκολουθίας προεκάλεσαν εἰς ὡρισμένους ἐξ αὐτῶν, τόσον ξένους ἀπὸ πάντα λατρευτικὸν τύπον, περισσοτέραν ἔκπληξιν ἢ θαυμασμόν. Ἴσως θὰ ἠδύναντο, ἐμβαθύνοντες εἰς τὰς ἱεροτελεστίας αὐτάς, νὰ προλάβουν τὴν ἔκπληξίν των. Ἀλλά, μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν αὐτὴν μόνον, πολὺ ὀλίγοι ἀναμφιβόλως προσκυνηταί. βλέποντες τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, παρὰ τὰς ἀναποφεύκτους ἀνθρωπίνας ἀτελείας της, δὲν ἐσχημάτισαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εὑρίσκονται πρὸ μιᾶς «μεγάλης ὑποθέσεως». Εἰς πολλὰ πνεύματα καὶ εἰς πολλὰς καρδίας ἐρρίφθη ὁ σπόρος. Τὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησιας τῆς Ἀνατολῆς διατηρούμενα στοιχεῖα τῆς παραδόσεως, τὰ ὁποῖα μετ' αὐτῆς θεωρεῖ καὶ ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ὡς οὐσιώδη καὶ τὰ ὁποῖα ἡ Μεταρρύθμισις εἴτε ἐμείωσε εἴτε τελείως ἀπέρριψε, θὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν σκέψιν των εἰς τὴν σιωπὴν τῆς ἀναμνήσεως. Διὰ διαφόρους λόγους ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς ἦτο περισσότερον ἀπὸ τὴν λατινικὴν Ἐκκλησίαν εἰς θέσιν νὰ δώσῃ μίαν ἰδέαν περὶ τοῦ χριστιανικοῦ μυστηρίου, ἰδέαν ἐπιτρέπουσαν τὴν κατανόησιν τοῦ κυρίου ρόλον, τὸν ὁποῖον παίζει ἡ «μυστικὴ λατρεία». Εὐχόμεθα τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο νὰ ἔχῃ κάμει ἐντύπωσιν εἰς ὡρισμένα καλοπροαίρετα πνεύματα μεταξὺ τῶν προτεσταντῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦτο θὰ εἶχε μεγίστην σπουδαιότητα διὰ τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν. Ἂς προσθέσωμεν ὅτι ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ἐπραγματοποιήθη τὸ «ἀτμοπλοϊκὸν Προσκύνημα», ἦτο πολὺ εὐνοϊκὸς διὰ τὴν δημιουργίαν ἐπαφῆς κάθε ἄλλο ἢ ἐπιφανειακῆς. Ποικιλία τόπων, τοὺς ὁποίους ἐπεσκέφθησαν οἱ προσκυνηταί, συζητήσεις φιλικαὶ καὶ ἐμπιστευτικαὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν μακρῶν ὡρῶν τῆς ναυσιπλοΐας μὲ τὰ ἀντιπροσωπευτικώτερα μέλη τῆς Ἱεραρχίας καὶ τοῦ καθηγητικοῦ σώματος τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν, παρουσίᾳ πολυαρίθμων νέων γεμάτων ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν καὶ ἀποστολικὸν ζῆλον, εὐγλωττία τόσων λειψάνων τοῦ παρελθόντος, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν ζωηρότατον αἴσθημα περὶ τῆς συνεχείας τῆς παραδόσεως καὶ τῆς θεμελιώδους σπουδαιότητος τῆς ἐννοίας τῆς ἀποστολικότητος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. ὅλα αὐτὰ δίδουν τὸ δικαίωμα νὰ σκεφθῶμεν, ὅτι ἐὰν ὁ πεσὼν σπόρος συνήντησε καλὴν γῆν, θὰ ἀποδώσῃ ἑκατονταπλάσια

IV. Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

Ἡ ἁγία Ἕδρα, προσκληθεῖσα νὰ ἀντιπροσωπευθῇ ἐπισήμως εἰς τὰς ἑορτὰς τῆς 19ης ἑκατονταετηρίδος, δὲν ἔκρινεν εὔκαιρον νὰ ἀποδεχθῇ τὴν πρόσκλησιν. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ ζήτημα περιεπλάκη ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς πλευρᾶς, ἡ ὁποία, πιεζομένη ἀναμφιβόλως ὑπὸ τοῦ χρόνου (ἡ ἀπόφασις τῆς ὀργανώσεως τῶν ἑορτῶν ἐλήφθη ὀλίγας ἑβδομάδας πρὸ τῆς προβλεπομένης ἡμερομηνίας), δὲν προέβη εἰς τὰς συνήθεις εἰς παρομοίας περιπτώσεις βολιδοσκοπήσεις, διὰ νὰ καταστῇ γνωστὸν ὑπὸ ποίας προϋποθέσεις θὰ ἐγίνετο δεκτὴ ἡ πρόσκλησις. Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ἡ ἁγία Ἕδρα ἀπέρριψε τὴν πρόσκλησιν καὶ ἐδικαιολόγησε τὴν ἄρνησίν της ἐκ τῆς ἀδυναμίας εἰς τὴν ὁποίαν εὑρέθη λόγῳ τῆς στάσεως τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως νὰ ἀποστείλῃ καὶ διατηρήσῃ ἐν Ἑλλάδι

ἀποστολικὸν ἀντιπρόσωπον. Ἡ αἰτιολογία αὐτὴ θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ παράδοξος, ἂν δὲν ἦτο γνωστὸν ὅτι ἡ μὴ συγκατάθεσις τῆς κυβερνήσεως ὠφείλετο πρωτίστως εἰς τὴν ἐπίδρασιν ὡρισμένων ὀρθοδόξων ἑλληνικῶν κύκλων. Ἡ ἄρνησις αὐτὴ—ἐπὶ τῆς ὁποίας δὲν εἴμεθα ἁρμόδιοι νὰ ἐκφέρωμεν κρίσεις—ἐλύπησε ὁλόκληρον τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Ὑπῆρξεν ἀφορμὴ βιαίας ἐκστρατείας τοῦ τύπου, ἥτις ὡδήγησε τὰς ρωμαϊκὰς ἀρχὰς εἰς τὴν δημοσίευσιν ἐν τῷ «Osservatore Romano» ἐπεξηγήσεων, οἱ ὁποῖαι διεφώτισαν ὀλίγον τὴν συζήτησιν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν δυστυχῶς νὰ καθησυχάσουν τὴν κοινὴν γνώμην. Ἡ ἐφημερὶς «Καθολική», ὄργανον τῶν ἐν Ἑλλάδι Καθολικῶν, συμμετέσχεν εἰς τὴν πολεμικὴν δημοσιεύσασα μεταξὺ ἄλλων τὰς δηλώσεις πολλῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐλεγχόντων αὐστηρῶς τὴν κυβέρνησιν διὰ τὴν στάσιν της, τὴν ὁποίαν ἔκριναν οὗτοι ἀντίθετον πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς Χώρας. Ὅσον δικαιολογημέναι καὶ ἂν φαίνωνται αἱ ἐπεμβάσεις αὐταί, εἶχον τὸ ἀναπόφευκτον μειονέκτημα ὅτι μετέφεραν εἰς τὸν πολιτικὸν στίβον ἕνα ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ τηρηθῇ ἐπὶ τοῦ καθαρῶς θρησκευτικοῦ ἐδάφους· φαίνεται ὅτι ὅλοι ἐλυπήθησαν διὰ τὴν πορείαν, τὴν ὁποίαν ἔλαβε τὸ «ἐπεισόδιον», καὶ ὅτι κατεβλήθησαν προσπάθειαι πρὸς αἰσθητὴν μείωσιν τῆς ἐντάσεως. Δυστυχῶς ἐλλείψει χρόνου, τὰ διαβήματα δὲν κατέληξαν εἰς ἐπιτυχίαν καί, ὅπως εἴπομεν ἀνωτέρω, ἡ καθολικὴ παρουσία περιωρίσθη εἰς τινας ἱερεῖς προσκληθέντας προσωπικῶς καὶ λαβόντας τὴν σχετικὴν συγκατάθεσιν τῆς ἁγίας Ἕδρας

Ἡ ἀπουσία ἐπισήμου ἀντιπροσωπείας τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξεν ἀφορμὴ ἐκφράσεως λύπης κατ' ἐπανάληψιν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἑορτῶν. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης εἰδικῶς ὁ καθηγητὴς κ. Ἰωαννίδης ἀφοῦ ἐχαιρέτισε τοὺς παρόντας ἀντιπροσώπους, ἀπέδωσε τὴν ἄρνησιν συμμετοχῆς τῆς ἁγίας Ἕδρας καὶ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας εἰς «κοσμικοὺς λόγους». Εἰς ἄλλας περιπτώσεις οἱ ὑπαινιγμοὶ ἦσαν διακριτικώτεροι καὶ δὲν ἐστεροῦντο ἀβροφροσύνης. Εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ὁμιλίας ἐν τούτοις ἡ ἐκ τῆς στάσεως τῆς ἁγίας Ἕδρας προκληθεῖσα ἐνιύπωσις ἦτο καταφανής. Ἐκυριάρχει τὸ συναίσθημα μεγάλου πόνου, ἐνίοτε μεγάλης πικρίας, ὡς νὰ ἐγένετο κάποια προσβολή, ἐν πάσῃ περιπτώσει ζωηροτάτη λύπη, διότι δὲν κατεννοήθη μία ἐξαίρετος εὐκαιρία, εὐνοϊκὴ διὰ τὴν δημιουργίαν ἑνὸς ἐντελῶς νέου κλίματος εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ τῆς Ρώμης καὶ τῆς Ἀνατολῆς, πρὸς τὸ ὁποῖον προσβλέπουν τόσα καλοπροαίρετα πρόσωπα καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευράς.

Ἐὰν οἱ ἐμπνευσταὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἀποφάσεως ἐκινήθησαν ἀπὸ τὸν φόβον μήπως, λόγῳ τῆς παρουσίας τόσων ἑτεροδόξων ἀντιπροσώπων ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης δὲν λάβῃ τὴν τιμήν, τῆς ὁποίας ἀξιοῦται, νομίζομεν ὅτι ὁ φόβος αὐτὸς ἦτο πολὺ ἀδικαιολόγητος. Ἡ προσοχή, τῆς ὁποίας ἔτυχον οἱ ὀλίγοι παρόντες καθολικοὶ ἱερεῖς μὴ ἔχοντες ἐπίσημον ἰδιότητα ἐν τούτοις, ἡ σημασία, ἡ ὁποία ἀπεδόθη εἰς αὐτοὺς ἐκ μέρους Ὀρθοδόξων ἀρχιερέων καὶ καθηγητῶν, μᾶς ἐπιτρέπει νὰ σκεφθῶμεν ὅτι ἐπισημοτέρα Καθολικὴ ἀντιπροσώπευσις θὰ ἔδιδεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἐπιθυμητὴν εὐκαιρίαν νὰ δείξῃ, ὅτι ὑπ' αὐτῆς ἡ ἐπιδιωκομένη χριστιανικὴ ἑνότης τίθεται ὑπὸ τελείως διαφόρους ὅρους ὅταν πρόκειται περὶ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἢ περὶ τῶν ἐκ τῆς μεταρρυθμίσεως προελθουσῶν ὁμολογιῶν. Εἶναι λυπηρόν, ὅτι ἡ ὑπερβολὴ τῆς γλώσ-

σης ὡρισμένων πολεμικῶν ἐκδηλώσεων μετιστρέφει τὰ βαθέα αἰσθήματα πολλῶν ἀντιπροσωπευτικῶν καὶ ὑπευθύνων στοιχείων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ γενικώτερον τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν ρωμαϊκὸν καθολικισμόν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἰς τὸ πεδίον τῶν Οἰκουμενικῶν σχέσεων οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔχουν πλήρη συνείδησιν περὶ τοῦ ὅτι αἱ ἀντιλήψεις τὰς ὁποίας πιστεύουν καὶ ὑπερασπίζονται πρὸ τῆς ἐπιβλητικῆς πλειονότητος τῶν μετερρυθμισμένων ὁμολογιῶν, εἶναι ἀκριβῶς αἱ ἴδιαι πρὸς τὰς ἀντιλήψεις, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι στερρῶς προσκεκολλημένη ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία καὶ ἐν ὀνόματι τῶν ὁποίων ἀρνεῖται αὕτη νὰ διαπραγματευθῇ ὑπὸ ἴσους ὅρους πρὸς τὰς ἀνωτέρω ὁμολογίας. Πολλοὶ μεταξὺ αὐτῶν ἔχουν τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ οἰκουμενικὴ προσπάθεια, εἰς τὴν ὁποίαν ἀποδύονται δὲν πρόκειται νὰ ἐπιτύχῃ, ἐφ' ὅσον δὲν ἀποκατασταθοῦν ἀδελφικαὶ σχέσεις μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς προοδευτικῆς ἐξαλείψεως τῶν διαφορῶν, αἱ ὁποῖαι μᾶς χωρίζουν. Κατὰ τὴν γνώμην μας ἦτο πολὺ λυπηρόν, ὅτι δὲν ἐφάνημεν προσεκτικοὶ εἰς τοιαύτας διαθέσεις, μὲ ὁσηνδήποτε διακριτικότητα καὶ ἂν ἐκφράζωνται καὶ ἐκδηλῶνται.

Δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι μεταξὺ τῶν καθηγητῶν κυρίως ὑπάρχουν διαφοραὶ γνώμης ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ. Μερικοὶ μὲ τάσεις φιλελευθερωτέρας σύρονται προθυμότερον εἰς τὴν τροχιὰν τῶν ἀγγλικανικῶν καὶ λουθηρανικῶν ὁμολογιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἔννοια τῆς αὐθεντίας, τόσον εἰς τὴν διδασκαλίαν ὅσον καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν διακυβέρνησιν, τονίζεται ὀλιγώτερον. Ἀλλὰ θὰ ἦτο σφάλμα, νομίζομεν, νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι θὰ ἦσαν οὗτοι διατεθειμένοι νὰ θυσιάσουν τὰς κατὰ παράδοσιν δογματικὰς πεποιθήσεις. Πάντως ὑπάρχει μεταξὺ τῶν καθηγητῶν καὶ ἄλλη τάσις ἐντελῶς διάφορος καὶ πολὺ πλησίον τῆς ρωμαϊκῆς ἀντιλήψεως καὶ ἀναμφιβόβως ἡ Ἱεραρχία ἐν τῷ συνόλῳ της ἀνήκει εἰς τὴν τάσιν αὐτήν.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχουν τὰ πράγματα, τὸ καθῆκον μας εἶναι σαφῶς χαραγμένον· νὰ πολλαπλασιάσωμεν μέχρι τοῦ ἀνωτάτου ὁρίου τὰς ἀδελφικὰς ἐπαφὰς μὲ τοὺς φίλους μας εἰς τὴν Ἀνατολήν, διὰ νὰ τοὺς γνωρίσωμεν, ὅπως εἶναι — πιστοὺς εἰς τὴν χριστιανικὴν παράδοσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἴμεθα καὶ ἡμεῖς στερρῶς προσηλωμένοι· νὰ τηρήσωμεν ἐπίσης τὴν ἀρχὴν ἐξ ἧς ἐξαρτώμεθα, περισσότερον ἢ μέχρι τοῦδε, ἐνήμερον τῶν δυνατοτήτων προσεγγίσεως, τὰς ὁποίας παρουσιάζουν ἢ προκαλοῦν αἱ ἐπαφαὶ αὐταί· νὰ προσπαθήσωμεν, τέλος, νὰ δημιουργήσωμεν ἀντὶ τῆς ἀτμοσφαίρας ἀνταγωνισμοῦ, τῆς ἐπὶ αἰῶνας κυριαρχούσης εἰς τὰς σχέσεις μας μὲ τὴν Ἀνατολήν, κλῖμα ἀδελφωσύνης, ἀλληλοβοηθείας καὶ δὴ καὶ συνεργασίας, τὸ ὁποῖον μόνον, ὅπως εἴπομεν ἀνωτέρω, δύναται κατὰ τὴν ἐποχήν μας νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς συμφιλιώσεως. Μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸ πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζηται, ἀπὸ ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς φυσικά, τὸ λυπηρὸν καὶ λεπτὸν πρόβλημα τῆς Ἑλληνορρύθμου (οὐνιτικῆς) καθολικῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἔπαιξε καὶ παίζει σπουδαῖον ρόλον εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν καὶ περὶ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἐπανέλθωμεν κάποτε ἐνταῦθα·

*
* *

Ἐκ τοῦ περιοδικοῦ The Christan Advocate Αὔγουστος 1951. Chicago Illinois.

. . . Εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἓν νέον συναίσθημα ἑνότητος ἐγεννήθη εἰς τὰς

ψυχὰς τῶν προσκυνητῶν. Κατὰ μέγα μέρος τοῦτο ὠφείλετο εἰς τὴν δυναμικότητα καὶ τὸ πρόγραμμα ἑνὸς ἀνθρώπου, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος, φίλου καλοῦ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Ἐν Θεσσαλονίκῃ παρηκολουθήσαμεν τὴν ὡραιότητα τῆς Ὀρθοδόξου Θ. λειτουργίας, τὴν εὐταξίαν καὶ φιλοκαλίαν μεθ' ἧς ἐτελέσθη. Οἱ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκάθηντο ἐν τῷ Ι. ναῷ ὅλοι μαζὶ χωρὶς νὰ διακρίνεται ποία τῶν Ἐκκλησιῶν κατεῖχε τὴν θέσιν τοῦ πρωτείου. . . .

Τὴν ἑσπέραν τῆς ἀναχωρήσεώς μας ἐκ Θεσ)νίκης καὶ ὅταν τὸ πλοῖον ἤρχισε νὰ ἀπομακρύνεται ἐκ τοῦ λιμένος, ὁ Μητροπολίτης μὲ τὴν λευκὴν γενειάδα, τὸ διαπεραστικὸν βλέμμα, τὸ ἀνεμιζόμενον ράσον καὶ τὸ ἐπανωκαλύμμαυχον, ἦτο παρών. Καθὼς ἀπομακρυνόμεθα ἐκ τῆς ἀποβάθρας, τὸ φῶς τοῦ προβολέως τοῦ πλοίου συνήντησε τὴν πάντοτε μειδιῶσαν μορφήν του, καὶ αὐτὸ ἦτο δι' ἐμὲ τὸ πνευματικὸν ὅραμα τοῦ Παύλου, ἀποχαιρετῶντος ἕκαστον ἐξ ἡμῶν. Κάτι τὸ νέον ᾐσθάνθην καὶ πιστεύω ὅτι τὸ ἴδιον συνέβη καὶ εἰς τοὺς ἄλλους συνταξειδιώτας.

*
* *

Ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Derby, ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου d' Armagh καὶ τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ Γιβραλτὰρ ἐξεπροσώπησαν τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, δημοσιεύει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰς ἑξῆς ἐντυπώσεις του περὶ τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἀπ. Παύλου (Spectator, July 13, 1951).

Αἱ ἑορταὶ καὶ τὸ προσκύνημα πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπ. Παύλου, ποὺ ἐτελείωσαν πρὸ ἡμερῶν ἐν Ἑλλάδι, δὲν ἔχουν παροδικην σημασίαν. Πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐσημείωσαν κατὰ τὸν πλέον ἐμφαντικὸν τρόπον τὴν ἀποφασιστικὴν υἱοθέτησιν παρὰ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τῶν ἐκτὸς τοῦ Σιδηροῦ Παραπετάσματος, τῶν ἰδεωδῶν καὶ ἐλπίδων τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως καὶ τοῦ παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Πράγματι προσκλήσεις ἀπεστάλησαν εἰς πάσας τὰς Ἐκκλησίας—μέλη τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου καὶ ἡ πλειονότης αὐτῶν ἀπέστειλεν ἀντιπροσώπους . . .

. . . Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης, καίτοι προσκληθεῖσα, δὲν ἀντεπροσωπεύθη ἐπισήμως, ἀλλὰ τέσσερες Ῥωμαιοκαθολικοὶ ἔλαβον μέρος ὡς ἄτομα καθ' ὅλην τὴν περιοδείαν τῇ ἀδείᾳ τῶν Προϊσταμένων των. Ἦτο μία ἀληθινὴ οἰκουμενικὴ συνοδεία. Δὲν παρετηρήθη συμβιβασμὸς ἀρχῶν οὔτε παραμερισμὸς τῶν διαφορῶν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. Ἁπλῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος τοιαῦτα ζητήματα δὲν ἠγέρθησαν. Τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς ταύτης συνοδείας συνηντήθησαν ὡς συνάδελφοι—χριστιανοί, συνδεδεμένοι διὰ τοῦ δεσμοῦ κοινῆς πίστεως εἰς Χριστὸν καὶ κοινῆς ἀναγνωρίσεως τῆς βαθυτάτης μας πνευματικῆς ὀφειλῆς εἰς τὸν Ἀπ. Παῦλον, διὰ νὰ ἑορτάσωμεν τὴν 1900 ἐπέτειον τῆς ἀφίξεώς του εἰς Εὐρώπην καὶ τῶν κόπων του καὶ τοῦ ἔργου του ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἐδάφους.

Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ τονισθῇ ἡ μαγευτικὴ ὡραιότης καὶ τὸ ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον τῶν περιοχῶν, τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθησαν οἱ προσκυνηταί. Τεραστίαν ἐντύπωσιν ἔκαμεν ἡ φιλόξενος ὑποδοχή, ἡ ὁποία παντοῦ ἐπεφυλάχθη εἰς τοὺς προσκυνητὰς καὶ τὸ ἀναμφισβήτητον λαϊκὸν ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἐξεδηλώθη παντοῦ. Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν ἔχει ἀκόμη συνέλθη ἀπὸ τὰς οἰκονομικὰς καὶ λοιπὰς δυσκολίας, τὰς προκληθείσας ὑπὸ τοῦ πολέμου, ἀλλ' ἦτο

πολὺ φανερὸν τὸ αἴσθημα τῆς ἀναρρώσεως καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν πρόσφατον ἀπελευθέρωσιν τῆς χώρας ἀπὸ τὸν ἀπειλητικὸν ἐφιάλτην τῆς κομμουνιστικῆς κυριαρχίας. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ κατὰ τὰς συγκεντρώσεις εἰς τούς ναοὺς καὶ ἀλλοῦ, ἔδωσαν ἀσφαλῆ ἐντύπωσιν ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι θρησκευτικὸς λαὸς καὶ ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία κατέχει σπουδαίαν θέσιν εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν συμπάθειαν ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους.

Τὸ πλέον ἀλησμόνητον γεγονὸς ἦτο ἡ πανηγυρικὴ σιωπή, ἡ τηρηθεῖσα κατὰ μίαν ἀκολουθίαν διαρκείας μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας, καθ' ἣν τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ ἵσταντο κατὰ σειρὰν εἰς μέγα βάθος κατὰ μῆκος τῆς πρὸς τὴν Ἀθηναϊκὴν Ἀκρόπολιν ἀνερχομένης λεωφόρου. Ἡ λεωφόρος αὐτὴ ἐχρησίμευσε ὡς χῶρος συγκεντρώσεως τοῦ ἐκκλησιάσματος κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τελεσθέντα εἰς ἀνοικτὸν χῶρον ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρείου Πάγου (ἐν ὄψει τοῦ πλήθους καὶ τῇ βοηθείᾳ μικροφώνων καὶ μεγαφώνων), κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Κατὰ τὸν ἑσπερινὸν αὐτὸν ἐξεφωνήθη λόγος ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἀνεγνώσθη ἡ περιγράφουσα τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς Ἀθήνας περικοπὴ τῶν Πράξεων καὶ ἐψάλη, ἀκριβῶς κατὰ τὸ ἡλιοβασίλευμα, ὁ ὕμνος «φῶς ἱλαρὸν» εἰς τὸ Ἑλληνικὸν πρωτότυπον. . . .

(Ἕπεται συνέχεια τῶν περιγραφῶν εἰς τὸ ἑπόμενον τεῦχος)

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

Τὸ Τυπογραφεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Μετὰ μεγάλης ἐπισημότητος καὶ εὐλόγου χαρᾶς ἔγιναν κατὰ τὴν 1ην Δεκεμβρίου 1951 τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἀρτισυστάτου τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ θαυμάσιος αὐτὸς ὀργανισμὸς τῆς Ἐκκλησίας μας «Ἀποστολικὴ Διακονία» δὲν ἔχει πολλὰ ἔτη ἀφ' ὅτου ἤρχισε τὴν δρᾶσίν του καὶ ἐν τούτοις ὑπὸ τὴν ἐμπνευσμένην διεύθυνσιν τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Βέλλα καὶ ἐκλεκτῶν συνεργατῶν του καὶ ὑπὸ τὰς εὐλογίας καὶ τὴν διαρκῆ ἐνίσχυσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἱερᾶς Συνόδου παρουσίασε καταπληκτικὰ ἀποτελέσματα καὶ τοιαύτην δημιουργικὴν δρᾶσιν, ὥστε ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν οὐ μόνον ἡμετέρων ἀλλὰ καὶ ξένων παρατηρητῶν. Ἐντὸς τῆς τελευταίας πενταετίας, ἀφ' ὅτου ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν ὁ νόμος περὶ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας 976|46 ἱδρύθη ἡ Σχολὴ Ἱεροκηρύκων, Ἐξομολόγων καὶ Κατηχητῶν, διωρίσθη μέγας ἀριθμὸς βοηθῶν ἢ μονίμων ἱεροκηρύκων καθ' ἁπάσας τὰς Ἐπαρχίας τῆς χώρας, ἐδημοσιεύθησαν ἐκλεκτὰ θρησκευτικὰ βιβλία πρωτότυπα ἢ μεταφράσεις, διατεθέντα εἰς εὐθηνὰς τιμὰς καί τινα καὶ δωρεάν, ὁμιλίαι τακτικαὶ καθ' ἑβδομάδα ἀπὸ τοῦ ῥαδιοφωνικοῦ σταθμοῦ Ἀθηνῶν παρὰ διακεκριμένων ὁμιλητῶν ὠργανώθησαν, ἀναρίθμητα κατη-

χητικὰ Σχολεῖα καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς ἐνορίας τοῦ Κράτους συνεστήθησαν καὶ λειτουργοῦν ἀποδοτικώτατα μὲ μαθητὰς ἄνω τῶν 200 χιλ. περίπου, τυπωθέντων καὶ καταλλήλων κατηχητικῶν βιβλίων πρὸς χρῆσιν τῶν Κατηχητῶν, Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον τελείως ὠργανωμένον ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Πετράκη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μητροπολίτου πρώην Λήμνου κ. Βασιλείου παρέχον στέγην καὶ τροφὴν σχεδὸν δωρεὰν καὶ ἀνάλογον ἐσωτερικὴν θρησκευτικὴν ζωὴν εἰς ὑπερεκατὸν φοιτητάς, οὐ μόνον ἡμετέρους, ἀλλὰ καὶ ξένους (Σουηδούς, Νορβηγούς, Ἄγγλους, Γάλλους, Ρώσσους καὶ ἄλλους, προσελθόντας πρὸς γνῶσιν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Θεολ. Ἐπιστήμης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς), τὰ ὑπὸ κατασκευὴν καὶ ἐν τῷ περατοῦσθαι εὑρισκόμενα κτιριακὰ συγκροτήματα, ἐν Ἁγ. Βαρβάρᾳ (Δαφνίου) τοῦ Κολλεγίου θηλέων, τοῦ Οἴκου φοιτητρίας, τῆς Σχολῆς Διακονισσῶν, τοιαῦτα εἶναι ἐν σκιαγραφίᾳ τὰ θαυμάσια ἔργα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἅτινα δικαίως ἐθεωρήθησαν παρὰ τῶν ξένων παρατηρητῶν ὡς ἐνδεικτικὰ τῆς ζώσης θρησκευτικότητος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν. Εἰς τὰ ἔργα ταῦτα προσετέθη ἐσχάτως καὶ τὸ καινουργὲς Τυπογραφεῖον, ἀποκτηθὲν διὰ τῆς συνδρομῆς κυρίως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ταῖς ἐνεργείαις τοῦ καθηγητοῦ κ. Α. Ἀλιβιζάτου, καὶ μέλλον νὰ ὑποβοηθήσῃ τὰ μέγιστα τὸ ἔργον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας διὰ τῆς τυπώσεως παντὸς ἀξίου τυπώσεως βιβλίου πρὸς διαφώτισιν τοῦ λαοῦ, ἀνύψωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ του ἐπιπέδου, καὶ δημιουργίαν μιᾶς ὄντως Χριστιανικῆς Ἑλλάδος, τοῦθ' ὅπερ ἀσφαλῶς θὰ γίνῃ ἐὰν ἐξακολουθήσῃ μὲ τὸν ἴδιον ρυθμὸν τὴν ἑαυτῆς δρᾶσιν ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία .

Τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον Θεσσαλονίκης.

Ἀπὸ διετίας ἔχουσιν ἐκπονηθῇ τὰ σχέδια τῆς ἐν τοῖς Πανεπιστημιακοῖς χώροις οἰκοδομῆς Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου, μέλλοντος νὰ στεγάσῃ τοὺς φοιτητὰς τῆς Θεολογ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ)νίκης κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Πετράκη. Τὸ Πανεπιστήμιον κατ' ἔτος ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ του διαθέτει τριάκοντα περίπου ἑκατομμύρια καὶ ἐλάχισται μόνον Μητροπόλεις ὥρισαν εἰς τοὺς προϋπολογισμούς των μικρὰ ποσὰ ὑπὲρ τοῦ Θεολογ. Οἰκοτροφείου τούτου. Ἀλλὰ διὰ τοιούτων ἐράνων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ οἰκοδομηθῇ αὐτό, ἀπαιτῶν πρὸς ἀποπεράτωσιν ἄνω τῶν 5 δισεκ. δραχμῶν. Φρονοῦμεν, ὅτι ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία δύναται καὶ ὀφείλει νὰ στρέψῃ τὴν προσοχήν της ὀλίγον καὶ πρὸς τὰς Ἐπαρχίας καὶ νὰ μὴ περιορίζῃ τὴν δημιουργικήν της δρᾶσιν ἐν Ἀθήναις. Δὲν πρέπει ὅλα τὰ καλὰ νὰ γίνουν εἰς τὰς Ἀθήνας, Βεβαίως δι' αὐτῶν ἐξυπηρετοῦνται καὶ οἱ ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὀρθὸν ὅλη ἡ ἐπαρχία νὰ συρρεύσῃ εἰς Ἀθήνας. Πρέπει καὶ ἐν τούτῳ νὰ γίνῃ ἀποσυμφόρησις καὶ νὰ τύχῃ τῆς δεούσης μερίμνης πρὸ παντὸς ἡ Ἐπαρχία. Καὶ ὁ Κύριος δὲν ἤρχισε τὴν δρᾶσίν του ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ἀπὸ τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις καὶ τὰς κώμας τῆς Γαλιλαίας. Τοῦτο ἔχει κατανοηθῇ ἀπὸ τὸν κ. Βέλλαν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς ὅλης δράσεως τῆς

Ἀποστολικῆς Διακονίας, διότι ἤδη οὗτος ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν πεπραγμένων τοῦ ἔτους 1949 (σελ. 10) μετὰ τὰ περὶ τοῦ Θεολογικ. Οἰκοτροφείου Ἀθηνῶν λεχθέντα προσθέτει «Ἀνάλογόν τι πρὸς τὰ ἀνωτέρω διαγραφόμενα δύναται νὰ γίνῃ ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ διὰ τὴν ἐκεῖ ὑπάρχουσαν Θεολογικὴν Σχολήν». Διὰ τοῦ παρόντος σχολίου ὑπενθυμίζομεν εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν τὸ χρέος ὅπως ἐπεκτείνῃ τὴν στοργικήν της μέριμναν καὶ πρὸς τοὺς φοιτητὰς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσ)νίκης.

Τὸ 3ον Παγχριστιανικὸν Συνέδριον «Πίστεως καὶ τάξεως».

Κατὰ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1952 (15 μέχρι 29 Αὐγούστου) πρόκειται νὰ συνέλθῃ ἐν Lund τῆς Σουηδίας τὸ 3ον παγχριστιανικὸν Συνέδριον «πίστεως καὶ τάξεως». Τὸ πρῶτον συνῆλθεν ἐν Λωζάνῃ κατὰ τὸ 1927 καὶ τὸ δεύτερον ἐν Ἐδιμβούργῳ κατὰ τὸ 1937, ἀποσταλέντων ἐπισήμων ἀντιπροσώπων εἰς ἀμφότερα καὶ παρὰ τῶν Ὀρθοδ. Ἐκκλησιῶν. Τὸ θέμα τοῦ Συνεδρίου τοῦ προσεχοῦς Αὐγούστου εἶναι σοβαρώτατον, διότι εἶναι καθαρῶς ἐκκλησιολογικόν, καὶ ὡς γνωστὸν αἱ περὶ ἐκκλησίας γνῶμαι μεταξὺ τῶν Ὀρθοδ. Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Προτεσταντικῶν—τῶν πλείστων ἐκ τούτων τοὐλάχιστον—ἀπέχουσιν ἀλλήλων ὅσον ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴν γῆν. Ὡς ἐν τῇ πρὸς τὰς Ἐκκλησίας—μέλη τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν προσκλήσει ἀναφέρεται τὰ θέματα εἶναι: Ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ Προθέσει τοῦ Θεοῦ (L'église dans le Dessein de Dien). α) Ἡ φύσις τῆς Ἐκκλησίας (La natuıe de l' Eglise). β) Τὰ διάφορα εἴδη τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ (Les expresions diverses du culte rendu à Dieu) καὶ γ) Τὰ κωλύματα εἰς μίαν συναδέλφωσιν πέριξ τῆς Τραπέζης τοῦ Κυρίου (Les obstacles d' une rencontre frarternelle autour de la Table du Seigneur). Αἱ προσκλήσεις πρὸς τὰς Ἐκκλησίας ἀπεστάλησαν ἤδη δύο ἔτη πρὸ τοῦ Συνεδρίου, ἤτοι τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1950 καὶ ὅμως, ὡς πληροφορούμεθα, ἀκόμη οὐδεμία Ἐκκλησία ἐκ τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὥρισε τοὺς ἀντιπροσώπους της. Φρονοῦμεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπαναληφθῇ τὸ ἄτοπον, τὸ λαβὸν χώραν κατὰ τὸ παγκόσμιον Συνέδριον τοῦ Ἀμστελλοδάμου (1948), ὅτε οἱ Ὀρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι ὡρίσθησαν δύο ἑβδομάδας πρὸ τοῦ Συνεδρίου καὶ εὑρέθησαν κατ' ἀνάγκην ἀπαράσκευοι δι' ἐνεργὸν συμμετοχὴν εἰς τὰς ἐργασίας του. Ἐν τῷ Συνεδρίῳ τοῦ Lund τὰ συζητηθησόμενα θέματα εἶναι σοβαρώτατα καὶ οἱ μέλλοντες νὰ λάβωσι μέρος Ὀρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι πρέπει νὰ ἔχωσιν ἐπαρκῆ καιρὸν πρὸς παρασκευὴν καὶ πρὸς συνεννόησιν πρὸς ἀλλήλους. Ἐὰν γίνῃ πάλιν ἡ ἐκλογή των κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἡ παρουσία των θὰ εἶναι συμβολικὴ μόνον, τοῦθ' ὅπερ εἶναι τελείως ἄτοπον καὶ ἀπαράδεκτον, διότι ἡ γεραρὰ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ μονη ἀληθὴς Ἐκκλησία ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κυκεῶνος τῶν προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν, τὰς ὁποίας διὰ τῆς παρουσίας της καὶ τῶν ἐπαφῶν της μετ' αὐτῶν προσπαθεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν καὶ τάξιν, ὀφείλει διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς τοῦτον νὰ ἔχῃ τὸν κύριον καὶ πρῶτον λόγον εἰς ὅλα τὰ τοιαῦτα χάριν τῆς ἑνώσεως παγχριστιανικὰ Συνέδρια.

Τό πρῶτον διεθνὲς Συνέδριον Πατρολογικῶν μελετῶν.

Ἐν Ὀξφόρδῃ ἀπὸ τῆς 24 μέχρις 28 Σεπτεμβρίου 1951 συνεκροτήθη τὸ πρῶτον διεθνὲς Συνέδριον Πατρολογικῶν ἐρευνῶν. Εἰς αὐτὸ παρέστησαν περὶ τοὺς 270 ἐπιστήμονες ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς γῆς. Ἡ συγκρότησις τοιούτου Συνεδρίου καὶ ἡ παρουσία τόσου μεγάλου ἀριθμοῦ ἐπιστημόνων εἰδικῶν περὶ τὴν Πατρολογίαν καταδεικνύουν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν στροφὴν τῆς θεολογικῆς ἐρεύνης πρὸς τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν εἶναι οἱ διδάσκαλοι καὶ φωστῆρες τῆς Οἰκουμένης. Εἶναι εὐχάριστον, ὅτι ὑποχωρεῖ πανταχοῦ ὁ ὀρθολογισμός, ἡ ὑπερκριτική, ὁ μοδερνισμὸς ἀπὸ τὰς θεολογικὰς ἐρεύνας καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀνακτῶσι τὴν ἐμπρέπουσαν θέσιν ἐν αὐταῖς καὶ παρὰ τοῖς ξένοις. Ἀλλ' ὅπως ἀναγινώσκομεν εἰς περιγραφὴν τοῦ Συνεδρίου τούτου ἐν τῷ περιοδικῷ Theology (Δεκ. 1951 σελ. 458) ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, ὁ Τερτυλλιανὸς καὶ οἱ ἄλλοι Ἀφρικανοὶ Πατέρες ἀπησχόλησαν περισσότερον πάντων τοὺς Συνέδρους. Καὶ τοῦτο ἦτο πολὺ φυσικόν, δεδομένου ὅτι μεταξὺ τῶν 270 Συνέδρων ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν οὐδεὶς Ἕλλην θεολόγος παρίστατο, ἐν ᾧ ἡ Ἑλληνικὴ Θεολογία ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας κυρίως τρέφεται καὶ ἀντλεῖ διαρκῶς. Εἶναι λυπηρόν, διότι εἰς τοιαῦτα διεθνῆ Συνέδρια ἀπουσιάζει συνήθως ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη κυρίως δι' οἰκονομικοὺς λόγους, ἀλλὰ ἐνίοτε καὶ δι' ἀμέλειαν καὶ ἔλλειψιν ἐνδιαφέροντος. Καὶ ὅμως καθ' ἑκάστην κραυγάζουν αἱ ἐφημερίδες, ὅτι γίνονται τόσαι πολυδάπαναι καὶ περιτταὶ ἀποστολαὶ εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων.

Τῇ 11ῃ π. Νοεμβρίου καθὰ ἀναγράφει τὸ περιοδικὸν «Νέα Σιών» ἔλαβε χώραν ἐν Ἱεροσολύμοις ὁ ἑορτασμὸς τῆς χιλιοστῆς πεντακοσιοστῆς ἐπετηρίδος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1951 συνεπληρώθησαν 1500 ἔτη ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων εἰς Πατριαρχεῖον ὑπὸ τῆς Δ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἥτις προήγαγε τὸν τότε Ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιον εἰς Πατριάρχην «διὰ τὸ εἶναι τὴν πόλιν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν Μητρόπολιν τοῦ Βασιλέως τῶν αἰώνων καὶ κοιτίδα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἰσοβάθμιον καὶ ἰσότιμον ἐν τοῖς δικαίοις αὐτοῦ τοῖς Πατριάρχαις καὶ Ἐπισκόποις Ρώμης, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας καὶ πέμπτον μετ' αὐτοὺς κατὰ τὴν σειρὰν τῶν πρεσβείων, τῆς τιμῆς (λστ'. Καν. Τρούλ. στ'. Οἰκ. Συν.).

Ὁ ἑορτασμὸς τοῦ μεγάλου καὶ σπουδαίου τούτου γεγονότος, λόγῳ τῶν χαλεπῶν καὶ δυσχερῶν περιστάσεων καὶ βιωτικῶν συνθηκῶν, ἅς ἐδημιούργησεν ἐν Παλαιστίνῃ ἡ σύρραξις καὶ ἀντίθεσις Ἀράβων καὶ Ἑβραίων, περιωρίσθη εἰς πανηγυρικὰς λειτουργίας ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἐν Ἱεροσολύμοις, τῆς Βασιλικῆς τῆς Γεννήσεως ἐν Βηθλεὲμ καὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν Γεθσημανῇ. Ὁ πανηγυρισμὸς τοῦ Ἰωβιλαίου τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων εἴθε νὰ ἀποτελέσῃ ἱστορικὸν σταθμὸν καὶ ἀφετηρίαν νέας ἐξορμήσεως τῶν παλαιμά-

χων καὶ ἀκοιμήτων ρασοφόρων φρουρῶν τῆς 'Αγιοταφικῆς 'Αδελφότητος, διὰ τοὺς εὐγενεῖς ἀγῶνας οὓς συνεχίζει καὶ πρόκειται νὰ ἀντιμετωπίσῃ εἰς τὸ μέλλον, πρὸς διαφύλαξιν τῶν ἀγαπητῶν Χριστιανικῶν Σκηνωμάτων τῆς Νέας Σιών.

Αἱ ἑορταὶ τοῦ 'Ιωβιλαίου τῆς Μητρὸς τῶν 'Εκκλησιῶν ἐνδιαφέρουν τὸ Πανελλήνιον, διότι 'Ελληνικὸν ἦτο ἀπὸ αἰώνων καὶ εἶναι τὸ Πατριαρχεῖον 'Ιεροσολύμων, καὶ Ἕλληνες 'Ορθόδοξοι Μοναχοὶ ἐτάχθησαν ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας φύλακες τῶν Παγχριστιανικῶν Προσκυνημάτων καὶ ἐγκαλλωπισμάτων τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας. Ἡ 'Ελληνικὴ 'Ορθόδοξος 'Αγιοταφιτικὴ 'Αδελφότης εἶναι ἀξία τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τοῦ ἀπείρου θαυμασμοῦ τῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας διὰ τὴν ἣν ἐπεδείξατο καρτερίαν καὶ αὐταπάρνησιν κατὰ τοὺς μακροὺς καὶ σκληροὺς ὑπὲρ τῆς διαφυλάξεως καὶ διατηρήσεως τῶν Ἱερῶν Προσκυνημάτων εὐθαρσεῖς αὐτῆς ἀγῶνας.

Κύριος ὁ θεὸς εἴθε νὰ σκέπῃ καὶ ἐνισχύῃ τὸ Πατριαρχεῖον 'Ιεροσολύμων ἵνα συνεχίσῃ τοὺς εὐγενεῖς αὐτοῦ ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς διαφυλάξεως τῆς ἐν τῇ 'Αγίᾳ Γῇ ἱερᾶς ἐθνικῆς ἡμῶν παρακαταθήκης καὶ οὕτω φανῇ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀντάξιον τῆς ὑψίστης τιμῆς, ἣν ἐνεπιστεύθη τῷ εὐσεβεῖ καὶ εὐλογημένῳ ἡμῶν Ἔθνει αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν 'Ιησοῦς Χριστός. (Πρβλ. 'Ιωάν. 12,23).

ΧΡΟΝΙΚΑ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

Νοέμβριος — Δεκέμβριος 1951

Χοροστασίαι καὶ Λειτουργίαι Παναγιωτάτου: 'Ο Π. Μητροπολίτης ἡμῶν ἐτέλεσε τὴν θ. λειτουργίαν καὶ ἐκήρυξεν τὸν θ. λόγον ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ ἁγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ, (1)11) ἀφ' ἑσπέρας δὲ ἐχοροστάτησε κατὰ τὸν Μ. ἑσπερινὸν ἐν τῷ πανηγυρίζοντι ἱ. ναῷ ἁγ. 'Αναργύρων 'Επταπυργίου, ἐν τῷ Βυζαντινῷ ναῷ ἁγ. Σοφίας ἐπὶ τελέσει μνημοσύνου ὑπὲρ τῶν πεσόντων ἀξιωματικῶν καὶ ὁπλιτῶν τῆς Βασιλ. Χωροφυλακῆς (4)11), Ταξιαρχῶν Καφὲ Κουλὲ πανηγυρίζοντι (8)11), ἀφ' ἑσπέρας δὲ ἐχοροστάτησε ἐν τῷ ὡσαύτως πανηγυρίζοντι ἱ. ναῷ Ταξιαρχῶν Ν. Κουρί (8)11), ἁγ. Μηνᾶ, πανηγυρίζοντι (11)11), ἁγ. 'Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου πανηγυρίζοντι (13)11), Παναγίας Δεξιᾶς, πανηγυρίζοντι (21)11), 'Αγ. Αἰκατερίνης ἐπὶ τῇ μνήμῃ αὐτῆς (25)11), ἁγ. Στυλιανοῦ, παρεκλησίῳ τοῦ 'Ασύλου τοῦ Παιδιοῦ, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τοῦ Ἱδρύματος (26)11), ἁγ. Σπυρίδωνος συνοικισμοῦ Τριανδρίας (12)12), ἁγ. 'Ελευθερίου Ντεπὼ (15)12), 'Αναλήψεως, Κυριακῇ (16)12) καὶ Μεταμορφώσεως Καλαμαριᾶς, Κυριακῇ (23)12).

Χοροστασίαι καὶ Λειτουργίαι Θεοφιλεστάτου. 'Ο Θ. 'Επίσκοπος Μυρέων ἱερούργησε καὶ ὡμίλησεν ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς 'Αγ. Φανουρίου, Κυριακῇ (4)11),

Ταξιαρχῶν Ν. Κουρὶ (8)11), ἁγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ (11,25)11), ἐχοροστάτησε κατὰ τὸν Μ. ἑσπερινὸν τῶν εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου ἐν τῷ πανηγυρίζοντι ἱ. ναῷ Παναγίας Δεξιᾶς συμπροσευχομένου ἐν τῷ ἱ Βήματι τοῦ Π. Μητροπολίτου ἡμῶν (20)11), ἐλειτούργησε δὲ καὶ ἐκήρυξε ἐν τῷ ἱ. ναῷ τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου (Παναγούδας) ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τοῦ Συλλόγου Στρωμνιτσιωτῶν ἑορτάζοντος τὴν μνήμην τῶν ἁγίων Πεντεκαίδεκα μαρτύρων (21)2), ἁγ. Βαρβάρας Τούμπας πανηγυρίζοντι (4)12), ἁγ. Νικολάου Ν. Ρυσίου (6)12), Γεν. Θεοτόκου (Παναγούδας) ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος, προστὰς κατὰ τὸν Μ. Ἑσπερινὸν καὶ τῆς λιτανείας τῆς ἱ. εἰκόνος, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τῆς Κερκυραϊκῆς παροικίας Θεσσαλονίκης (11,12)12), ἁγ. Ἐλευθερίου Σταυρουπόλεως, πανηγυρίζοντι (15-12), ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, προστὰς καὶ τῆς λιτανείας τῆς ἱ. εἰκόνος τοῦ ἁγ. Διονυσίου, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἐνταῦθα ἑνώσεως τῶν Ζακυνθίων (16)12), ἐν τῷ στρατιωτικῷ ἱ. ναῷ τῶν ἁγ. Ἀλεξάνδρου καὶ Μοδέστου ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγ. Μοδέστου (18)12), ἐν τῷ ἱ. ναῷ Ἀναλήψεως, Κυριακῇ (23-12) καὶ τῇ Κυριακῇ 30)12 ἐν τῷ ἱ. ναῷ ἁγ. Γεωργίου τοῦ χωρίου Μελισσοχωρίου.

Ὡσαύτως ὁ Θεοφιλέστατος ἐχοροστάτησε κατὰ τὴν ὑπὲρ τῶν μαθητῶν τοῦ Α'. Γυμνασίου Ἀρρένων καὶ τῶν Ἰδιωτικῶν Ἐκπαιδευτηρίων Κωνσταντινίδου θ. λειτουργίαν ἐν τῷ ἱ. ναῷ ἁγ. Τριάδος καθ' ἣν ἔψαλεν ἐμμελῶς παιδικὴ χορῳδία καὶ ὡμίλησε καταλλήλως πρὸς τοὺς ἐκκλησιαζομένους μαθητὰς παρουσίᾳ καὶ τῶν κ. κ. Καθηγητῶν.

Ἑορταὶ Χριστουγέννων. Ἐπὶ ταῖς κοσμοσωτηρίοις ἑορταῖς τῆς κατὰ σάρκα Γεννήσεως τοῦ Κυρίου ὁ Παναγιώτατος ἐχοροστάτησε, συμπαρισταμένου καὶ τοῦ Θ. Βοηθοῦ Ἐπισκόπου, ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ ἁγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ κατὰ τὸν ἐπὶ τούτῳ τελεσθέντα τὸ ἀπόγευμα τῆς παραμονῆς Μ. Ἑσπερινὸν τῶν Χριστουγέννων, τὴν δὲ ἐπαύριον ὁ μὲν Παναγιώτατος ἐλειτούργησεν ἐν τῷ ἱ. ναῷ τοῦ Πολιούχου ἁγ. Δημητρίου, ὁ δὲ Θεοφιλέστατος ἐν τῷ ἱ. ναῷ ἁγ. Γεωργίου τοῦ Δήμου Νεαπόλεως. Ἀκολούθως ὁ Παναγιώτατος ἐδέχθη ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Μεγάρῳ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχῶν καὶ πολλῶν τῶν ἐγκρίτων συμπολιτῶν ἡμῶν.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν Χριστουγέννων ὁ Παναγιώτατος ἐξαπέλυσεν ἑόρτιον ἐγκύκλιον πρὸς τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἀναγνωσθεῖσαν ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς κατὰ τὴν θ. λειτουργίαν, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ ἡμερησίῳ τύπῳ καὶ καταχωρουμένην ἐν τῷ παρόντι τεύχει.

Τὴν Β.' ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ἑορτὴν τῆς Συνάξεως τῆς Θεοτόκου, ὁ Π. Μ. ἐλειτούργησε καὶ ἐκήρυξε τὸν θ. λόγον ἐν τῷ ἱ. ναῷ Παναγίας Δεξιᾶς. Τῇ 31]12 ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ ἁγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ κατὰ τὸν Μ. Ἑσπερινὸν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Περιτομῆς τοῦ Σωτῆρος καὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου.

Μετὰ τὸν Ἑσπερινὸν ἐν τῇ Μ. Αἰθούσῃ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου ἐγένετο ἡ καθιερωμένη τελετὴ τῆς Βασιλόπητας διὰ τὸ προσωπικὸν τῆς Ι. Μητροπόλεως. Κατὰ τὴν τελετὴν ὁ Παναγιώτατος ηὐχήθη εἰς τοὺς παρισταμένους αἴσιον καὶ ηὐλογημένον τὸν νέον τοῦ Κυρίου ἐνιαυτόν, οὗτοι δὲ ἔψαλον ἐν τέλει τὴν φήμην Αὐτοῦ εὐχηθέντες ὑπὲρ μακροημερεύσεως τοῦ Πνευματικοῦ αὐτῶν Πατρὸς καὶ Δεσπότου.

Ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων, ὁ Παναγιώτατος μεταβὰς εἰς Καλοχώριον τῇ (12]12) παρέστη εἰς τὴν Χριστουγεννιάτικην ἑορτὴν τοῦ σχολείου καὶ τῇ 23)12 εἰς τὴν ὑπὸ τῶν τροφίμων τῆς ἐνταῦθα σχολῆς Τυφλῶν δοθεῖσαν τοιαύτην. Ὁ δὲ Θεοφιλέστατος παρέστη ἐκ προσώπου τοῦ Παναγιωτάτου εἰς τὴν Χριστουγεννιάτικην ἑορτὴν τοῦ Η'. Γυμνασίου Ἀρρένων (22)12), εἰς σχολικὴν ἑορτὴν λαβοῦσαν χώραν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Χ.Ε.Ν. συνοικισμοῦ Χαριλάου (23)12), εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς Σχολῆς Τυφλῶν δοθεῖσαν παράστασιν εἰς τὸ Σπίτι τοῦ Στρατιώτου (28)12), εἰς τὴν τοῦ Ἀσύλου τοῦ Παιδιοῦ ἑορτὴν τῶν μικρῶν τροφίμων τοῦ ἱδρύματος (26·12), εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ δένδρου τῶν Χριστουγέννων τοῦ Ὀρφανοτροφείου Θηλέων «Μέγας Ἀλέξανδρος», τῆς Μερίμνης τοῦ Παιδιοῦ, τοῦ Ὀρφανοτροφείου Θηλέων «Μέλισσα», τῶν «Φίλων τοῦ Στρατοῦ» (30)12), τοῦ Ἐθνικοῦ Ἱδρύματος Ἀπόρων Παίδων Μακεδονίας ὁ «Ἀριστοτέλης» τοῦ Παιδικοῦ, Σταθμοῦ Σταυρουπόλεως καὶ εἰς τὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Παπαφείου Ὀρφανοτροφείου ὁ «Μελιτεὺς» πρὸς τοὺς τροφίμους τοῦ ὁποίου μετὰ τὴν εὐλογίαν τῆς Βασιλόπητας ὁ Θεοφιλέστατος ἀπηύθυνεν θερμοὺς λόγους διαβιβάσας τὰς εὐχὰς καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Παναγιωτάτου.

Ὡσαύτως ἐξεπροσώπησαν τὸν Παναγιώτατον εἰς τὰς ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων διοργανωθείσας τελετὰς τοῦ Παιδικοῦ Σταθμοῦ Τούμπας καὶ Νεαπόλεως ὁ Πανοσ. Ἀρχιμ. Πολύκαρπος Μεταξᾶς καὶ οἱ αἰδεσ. Π. Καρατάσσος καὶ Στέργιος Βλαχόπουλος.

Συνεδριάσεις. Ὁ Παναγιώτατος καὶ ὁ Θεοφιλέστατος κατὰ τὸ δίμηνον Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου προήδρευσαν τῶν κάτωθι Δ. Συμβουλίων καὶ Ἐπιτροπῶν: Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου, Νομαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς ἀνοικοδομήσεως ἱ. ναῶν, Ταμείου Ἀνεγέρσεως Σχολικῶν Διδακτηρίων, Θεαγενείου Νοσοκομείου Πρεβαντορίου ὁ ἅγιος Δημήτριος, Παπαφείου Ὀρφανοτροφείου, Παιδικῶν Σταθμῶν Τούμπας καὶ Σταυρουπόλεως, Σχολῆς Τυφλῶν, Ταμείου Πτωχῶν, Μακεδονικῆς Ἑταιρίας καὶ Χαρισείου Γηροκομείου.

Λειτουργίαι ἐν ταῖς Φυλακαῖς. Κατὰ τὸν μ. Νοέμβριον ὁ Π. Μητροπολίτης συνεχίζων τὴν ποιμαντορικήν του πρόνοιαν καὶ ὑπὲρ τῶν ἐν ταῖς Φυλακαῖς κρατουμένων μετέβη καὶ ἐτέλεσε τὴν Θ. Λειτουργίαν εἰς τὰς ἐνταῦθα Α'. καὶ Β'. Ἐπανορθωτικὰς Φυλακάς, ὁμιλήσας ἐποικοδομητικῶς πρὸς τοὺς κρατουμένους. Ὁ Διευθυντὴς τῶν Β'. Φυλακῶν προσφωνῶν τὴν Α' Παναγιότητα ἐτόνισεν μεταξὺ ἄλλων ὅτι κατὰ τὴν 25ετῆ ὑπηρεσίαν του διὰ πρώτην φορὰν εἶδε Μητροπολίτην νὰ ἐπισκέπτεται καὶ ἱερουργῇ εἰς φυλακὰς πρὸς παρηγορίαν νουθεσίαν καὶ σωτηρίαν τῶν ἁμαρτωλῶν ψυχῶν

Μερίμνῃ τῆς Ι. Μητροπόλεως εἰς τὰς ἐνταῦθα Φυλακὰς γίνεται καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα θ. κήρυγμα, τελεῖται δὲ ὑπὸ ἱερέων τῆς πόλεως ἐκ περιτροπῆς καὶ θ. λειτουργία ὑπὲρ τῶν κρατουμένων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Ἀριστοτέλειος Ἀκαδημία. Τῇ 18)11)51 παρουσίᾳ τῆς Α, Μ. τοῦ Βασιλέως ἡμῶν Παύλου ἐγένοντο τὰ ἐγκαίνια τοῦ Μεγάρου τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν «Ἀριστοτέλειος Ἀκαδημία» καθ' ἃ μετὰ τὸν ἁγιασμόν, τελεσθέντα ὑπὸ τοῦ Παναγιωτάτου, ὅστις καὶ ἀνέπεμψεν εἰδικὴν ἐπὶ τὰς ἐγκαινίας εὐχήν, ὡμίλησαν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας καθηγητὴς κ. Στ. Κυριακίδης, ὁ Γεν. Γραμματεὺς κ. Α. Λέτσας, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Θρησκευμάτων καὶ

Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Μιχαὴλ καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος κ. Κ. Τσαλδάρης. Εἶτα ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς δι' ἐμπνευσμένου λόγου ἐκήρυξε τὴν ἔναρξιν τῆς λειτουργίας τῆς Ἀριστοτελείου Ἀκαδημίας, συγχαρεὶς τοὺς πρωτεργάτας τοῦ πνευματικοῦ τούτου ἱδρύματος.

Εἰς τὴν τελετὴν παρέστησαν πλὴν τοῦ Παναγιωτάτου καὶ ἐκ τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Βορ. Ἑλλάδος οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Σερρῶν Κωνσταντῖνος, Σιδηροκάστρου Βασίλειος, Κασσανδρείας Καλλίνικος, Καστορίας Νικηφόρος, Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἰάκωβος καὶ ὁ Θ. Ἐπίσκοπος Μυρέων Τιμόθεος, ὡσαύτως μέλη τῆς Κυβερνήσεως, ἀρχηγοὶ κομμάτων, βουλευταί, τὸ προξενικὸν σῶμα καὶ ἅπασαι αἱ πολιτικαί, στρατιωτικαὶ καὶ δημοτικαὶ ἀρχαὶ καὶ πλῆθος λαοῦ.

Τὸ ἑσπέρας οἱ ἐπίσημοι παρηκολούθησαν εἰδικὴν ἑορτὴν ἐν τῷ Βασιλικῷ Θεάτρῳ καὶ παρεκάθησαν εἰς ἐπὶ τούτῳ δοθὲν δεῖπνον ἐν τῇ Μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ νεοδμήτου κτιρίου.

Τῇ ἑπομένῃ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεύς, μετὰ τὸν ὑπὸ τῆς Α. Παναγιότητος τοῦ Μητροπολίτου τελεσθέντα ἁγιασμόν, κατέθεσε τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ νέου Μεγάρου τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ἐν ᾧ θὰ λειτουργήσουν θέατρον καὶ κινηματογράφος μορφωτικὸς κ.λ.π.

Ἀκολούθως ὁ Μεγαλειότατος μετέβη εἰς τὴν Σχολὴν Τυφλῶν γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου, Προέδρου τοῦ Ἱδρύματος καὶ παρηκολούθησε προσκοπικὴν τελετὴν τῶν τροφίμων τῆς Σχολῆς.

Μετὰ τὴν τελετὴν ἡ Α. Μ. μεταβὰς εἰς τὸ Κυβερνεῖον παρεκάθησεν εἰς τὸ πρὸς τιμὴν Αὐτοῦ δοθὲν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Γεν. Διοικητοῦ Β. Ἑλλάδος γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον κληθεὶς συμπαρεκάθησε καὶ ὁ Π. Μητροπολίτης.

«Ἑβδομὰς προσευχῆς καὶ φιλίας». Ὑπὸ τῆς Χ.Α.Ν. καὶ Χ.Ε.Ν. Θεσσαλονίκης ἑωρτάσθη καὶ ἐνταῦθα ἡ καθιερωμένη παγκόσμιος «Ἑβδομὰς τῆς προσευχῆς καὶ φιλίας» ἀπὸ 11-17 Νοεμβρίου. Κατὰ τὴν Κυριακήν, πρώτην ἡμέραν, ἀνεπέμφθη εἰδικὴ δέησις ὑπὸ τοῦ Παναγιωτάτου, ἐπιτίμου Προέδρου τῆς Χ.Α.Ν. ἐν τῷ Ἱ. ναῷ ἁγ. Δημητρίου, καθ' ἣν παρέστησαν τὰ Δ. Συμβούλια καὶ ἅπαντα τὰ μέλη τῶν ἀνωτέρω Ὀργανώσεων.

Ὁ Παναγιώτατος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοφιλεστάτου παρηκολούθησε τὰς κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην διοργανωθείσας ἠθικοθρησκευτικὰς διαλέξεις: τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Β. Ἰωαννίδου, ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Χ.Α.Ν. μὲ θέμα «περὶ προσευχῆς» καὶ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Μ. Σιώτη μὲ θέμα «περὶ τῆς δυνάμεως τῆς ταπεινοφροσύνης» ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Χ.Ε.Ν.

Ἑσπερινὰ κηρύγματα. Ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ εἰς τὸ τεσσαρακονθήμερον τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων ἐπινεύσει τοῦ Παναγιωτάτου τῇ 14ῃ Νοεμβρίου ἤρξαντο ἑβδομαδιαῖα ἑσπερινὰ κηρύγματα ἐν τῷ Ἱ. Βυζαντινῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἑκάστην Τετάρτην 6-7 μ. μ. μὲ τακτικὸν ὁμιλητὴν τὸν Θ. Ἐπίσκοπον Μυρέων, ἐνώπιον πυκνοτάτου ἀκροατηρίου.

Κήρυγμα, Ἐξομολόγησις, Κατηχητικὰ Σχολεῖα: Προνοίᾳ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἐγένοντο τακτικὰ κηρύγματα ἔν τε τῇ πόλει καὶ τῇ ὑπαίθρῳ ὑπὸ τῶν ἱεροκηρύκων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, τῶν βοηθῶν ἱεροκηρύκων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐφημερίων καὶ λαϊκῶν Θεολόγων.

Νέος ἱεροκῆρυξ. Διὰ Β. Δ. μετετέθη ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἐδέσσης

καὶ Πέλλης, εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης, ὁ ἱεροκήρυξ πανοσ. Ἀρχιμ. Παντελεήμων Χρυσοφάκης, ἀπὸ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου καὶ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα αὐτοῦ.

—Διαρκούσης τῆς τεσσαρακοστῆς τῶν Χριστουγέννων διετέθησαν ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἱκανοὶ πνευματικοὶ διὰ τὸ ἔργον τῆς Ἱ. Ἐξομολογήσεως πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν τροφίμων τῶν διαφόρων φιλανθρωπικῶν Ἱδρυμάτων, τῶν Κατηχητικῶν σχολείων, φυλακῶν καὶ σχολῶν.

—Ὡσαύτως ὑπὸ τῆς Ι. Μητροπόλεως διετέθησαν ἱερεῖς διὰ τὴν τέλεσιν τῆς Θ. Λειτουργίας κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ δωδεκαημέρου ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ τῷ στρατῷ.

Ταμεῖον πτωχῶν. Ὑπὸ τῶν ἐνοριακῶν φιλοπτώχων Ταμείων ἐχορηγήθησαν χρηματικὰ βοηθήματα εἰς ἀπόρους ἐνορίτας κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν Χριστουγέννων. Ὡσαύτως παρὰ τοῦ Κ. Ταμείου Πτωχῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως διετέθησαν διάφορα βοηθήματα εἰς ἀπόρους ἐκ τοῦ συλλεγέντος κατόπιν ἐκκλήσεως τοῦ Παναγιωτάτου ποσοῦ, προερχομένου ἐκ συνεισφορῶν φιλανθρώπων συμπολιτῶν.

Διορισμὸς ἐφημερίων. Κατὰ τὸ διαρρεῦσαν δίμηνον ἐτοποθετήθησαν εἰς κενὰς ἐφημεριακὰς θέσεις τῆς Ἱ. Μητροπόλεως οἱ κάτωθι: Ἀρχιμ. Στέφανος Ἀφεντουλίδης τέως Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἐδέσσης, ἀπόφοιτος τῆς Θεολογίας, ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ ἁγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ ὡς Ἱερατικὸς προϊστάμενος καὶ ἱεροκήρυξ, Ἀρχιμ. Φιλόθεος Βουζουναράκης, πτυχιοῦχος τῆς κατὰ Χάλκην Ἱ. Θεολογικῆς σχολῆς, ὡς ἱερατικὸς προϊστάμενος καὶ ἱεροκήρυξ τοῦ ἱ. Καθεδρικοῦ ναοῦ Μεταμορφώσεως Δήμου Καλαμαριᾶς, καὶ Ἀρχιμ. Δαμασκηνός, πτυχιοῦχος Πανεπιστημίου ὡς ἱερατικὸς Προϊστάμενος καὶ ἱεροκήρυξ τοῦ ἱ. ναοῦ Παναγίας Φανερωμένης τῆς Κοινότητος Ν. Μηχανιώνας.

Κατώτερον Ἐκκλησιαστικὸν Φροντιστήριον. Κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων τὸ Κατώτερον Ἐκκλ. Φροντιστήριον Λαμίας μετεφέρθη ἐνταῦθα. Εἰς τοῦτο θέλουσιν φοιτήσει ἐπὶ διετίαν οἱ ὑποψήφιοι ἱερεῖς τῶν Ἱ. Μητροπόλεων τῆς Β. Ἑλλάδος, οἱ ἔχοντες τοὐλάχιστον ἀπολυτήριον Δημοτικοῦ Σχολείου.

Αἱ ἐγγραφαὶ λήγουσι τὴν 31ην Δεκεμβρίου, τὰ δὲ μαθήματα ἄρχονται μετὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων ἐξευρισκομένου πρὸς τοῦτο καταλλήλου οἰκήματος.

Κατόπιν προκηρύξεως τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων χωρίων τῆς ὑπαίθρου ὑπέβαλον σχετικὰς αἰτήσεις εἰκοσιπέντε ὑποψήφιοι, οἵτινες καὶ θὰ φοιτήσωσιν εἰς τὸ ὡς ἄνω Φροντιστήριον. Ἡ διεύθυνσις τοῦ Φροντιστηρίου ἀνετέθη εἰς τὸν κ. Παν. Χρήστου, ὑφηγητὴν τῆς Θεολογικῆς σχολῆς τοῦ ἐνταῦθα Πανεπιστημίου.

Τελεταί. Ὁ Παναγιώτατος παρέστη εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου σταδίου τοῦ Ἀθλητικοῦ Συλλόγου «Ἄρης» ἐν τῷ συνοικισμῷ Χαριλάου 4|11|51 καὶ ἐτέλεσε ἁγιασμόν.

—Ὁ Θεοφιλέστατος μετέβη εἰς τὴν Σχολὴν Τυφλῶν καὶ ἐτέλεσε ἁγιασμὸν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους.

—Ὡσαύτως ὁ Παναγιώτατος παρέστη καὶ ἐτέλεσε ἁγιασμὸν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων τῆς σχολῆς ἀναλφαβήτων Τούμπας (6)11).

—Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς ἁγ. Μεγαλομάρτυρος Βαρβάρας ὁ Θεοφιλέστατος προέστη δοξολογίας ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Πυροβολικοῦ Παύλου Μελᾶ (4)12).

—Τῇ Κυριακῇ (9)12) ὡσαύτως μετέβη εἰς τὸ χωρίον Βαμβακιὰ — Βόλβης καὶ ἔψαλε ἁγιασμὸν ἐπὶ τοῖς θεμελίοις τοῦ νέου ἱ. ναοῦ τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγ. ἱερομάρτυρος Παντελεήμονος καὶ ἐκήρυξεν τὸν θ. λόγον ἐν ὑπαίθρῳ πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς χωρικούς.

—Ὁ Παναγιώτατος εὐλαβεῖ προσκλήσει τοῦ Δ. Συμβουλίου τῆς ἐνταῦθα Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος Κυριῶν ἐτέλεσε ἁγιασμὸν ἐπὶ τῇ 77ῃ ἐπετείῳ ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς τῇ 12)11 ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος, προστάτου τοῦ Ἱδρύματος.

Πεντηκονταετηρὶς τοῦ Βασιλέως Παύλου. Ἐπὶ τῇ πεντηκοστῇ ἐπετείῳ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως ἡμῶν Παύλου ἐψάλη δοξολογία ἐν τῷ Καθεδρικῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας προεξάρχοντος τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου, συμπαραστατουμένου ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τυρολόης Χρυστόμου καὶ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Μυρέων, παρουσίᾳ τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως, ἐκπροσώπων διαφόρων Ὀργανώσεων, Σχολείων καὶ πλήθους κόσμου. Κατ' αὐτὴν ὁ Παναγιώτατος ἀνέπεμψεν εἰδικὴν εὐχὴν ὑπὲρ μακροημερεύσεως καὶ εὐκλείας τοῦ σεπτοῦ Ἄνακτος, εἰπὼν ἐν τέλει καὶ τὸν προσήκοντα λόγον, δημοσιευόμενον ἐν ἄλλῃ σελίδι τοῦ παρόντος τεύχους.

Μετὰ τὴν δοξολόγίαν ὁ Παναγιώτατος παρέστη μετὰ τοῦ Θεοφιλεστάτου εἰς τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τελετὴν καθ' ἣν τὸν προσήκοντα λόγον εἶπεν ὁ κ. Πρύτανις.

Ἡ 1500ὴ ἐπετηρὶς τῆς Δ', Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Τῇ Κυριακῇ 16)12 ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς τῆς Ἰ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἐγένοντο εἰδικαὶ ὁμιλίαι κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν ὑπό τε τοῦ Παναγιωτάτου, τοῦ Θεοφιλεστάτου καὶ τῶν ἱεροκηρύκων, περὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου (451) ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 1500ῆς ἐπετείου αὐτῆς. Αἱ ἀποφάσεις τῆς Δ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὑπῆρξαν μεγίστης σπουδαιότητος διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν διότι κατ' αὐτὴν ἐθεσπίσθη τὸ δόγμα τῆς θεανδρικῆς προσωπικότητος τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνεγνωρίσθη ὁ Πατριάρχης Κων)πόλεως ἴσος πρὸς τὸν Πάπαν τῆς Ρώμης.

Διαλέξεις — Ἐκθέσεις κ.λ.π. —Ὁ Παναγιώτατος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐτίμησε διὰ τῆς παρουσίας του τὴν πρὸς τιμὴν τοῦ Καθηγητοῦ κ. Στίλπωνος Κυριακίδου δοθεῖσαν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης ἑορτὴν ἐπὶ τῇ 25ετηρίδι αὐτοῦ, ὡς καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου. (4)11).

—Τῇ Κυριακῇ 11)11 ὁ Θεοφιλέστατος παρέστη ἐκ προσώπου τοῦ Παναγιωτάτου εἰς τὴν Διάλεξιν τοῦ δικηγόρου κ. Μ. Κοζύρη, ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς ἐπετείου τοῦ ὁλοκαυτώματος τῆς Μονῆς τοῦ Ἀρκαδίου.

—Ὁ Παναγιώτατος παρέστη τῇ 25)11 ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου εἰς τὴν καθιερωμένην τελετὴν αὐτοῦ τῆς ἀλλαγῆς τῶν Πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν καὶ παρηκολούθησε τὴν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τοῦ κ. Προπρυτάνεως καὶ τὸν Πρυτανικὸν λόγον τοῦ κ. Πρυτάνεως.

—Ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Βιοτεχνικοῦ καὶ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου συνεκροτήθη σύσκεψις τὴν 9)12 τῶν Ὀργανώσεων τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὴν ὁποίαν ὡμίλησεν ἡ Miss E. A. Allsop ἐκπρόσωπος ἐν Ἑλλάδι τῆς παγκοσμίου Χριστιανικῆς Ἑνώσεως γυναικῶν Ἀρετῆς καὶ Ἐγκρατείας. Τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν ἀντεπροσώπευσεν εἰς τὴν σύσκεψιν ταύτην ὁ πανοσ. ἀρχιμ. Παντελεήμων Χρυσοφάκης.

—Τῇ 29)11 ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος παρηκολούθησε τὸ Ἐναρκτήριον μάθημα τοῦ τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Βοτανικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίνης κ. Θεμ. Διαννελίδου.

—Τῇ 2)12 ὁ παρέστη ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν εἰς τὴν τελετὴν τοῦ Συλλόγου τῶν Στρωμνιτσωτῶν «ἡ Τιβεριούπολις» ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν ἁγίων Πεντεκαίδεκα Μαρτύρων.

—Τῇ 10)12 ὡσαύτως παρέστη ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν εἰς διάλεξιν τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Εὐσταθιάδου, ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς 3ης ἐπετείου τῆς διακηρύξεως τῶν δικαιωμάνων τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ Ο.Η.Ε.

—Τῇ 17)12 ὁ Παναγιώτατος παρέστη εἰς τὴν τελετὴν τῆς ἀπονομῆς διπλωμάτων εἰς τὰς ἀποφοιτώσας ἐθελοντίδας ἀδελφὰς τοῦ τμήματος Ὑγιεινῆς τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων Θεσσαλονίκης.

—Ὡσαύτως ὁ Παναγιώτατος μετὰ τοῦ Θεοφιλεστάτου παρηκολούθησαν ἐν τῇ αἰθούσει τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου τὴν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας Προστασίας ἀνηλίκων καὶ ἀποφυλακιζομένων ὀργανωθεῖσαν διάλεξιν τοῦ δικηγόρου κ. Τηλ. Φιλιππίδου μὲ θέμα, ἡ ἐπίδρασις τοῦ κινηματογράφου ἐπὶ τῆς ἐγκληματικότητος τῶν ἀνηλίκων.

—Τῇ 20)12 ἐγένετο σύσκεψις τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου τῆς πόλεως καὶ τῶν περιχώρων ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου, καθ' ἣν ὁ στρατηγὸς κ. Κάκαβος ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐθνικῶν δικαίων ὡμίλησε πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντας ἱερεῖς περὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀποφασισθέντος Παμμακεδονικοῦ ἐράνου, ὁ ὁποῖος μέλλει νὰ διενεργηθῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Βορείου Ἑλλάδος. Ἀκολούθως ὁ Παναγιώτατος ὑπεγράμμισε τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ ἱεροῦ Κλήρου ὅπως συμβάλῃ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐράνου τούτου και κατόπιν διὰ μακρῶν ἀπηύθυνεν εἰς τοὺς ἐφημερίους πατρικὰς παραινέσεις καὶ ὑποθήκας, ἰδιαιτέρως τονίσας τὰ καθήκοντα αὐτῶν κατὰ τὰς ἐπὶ θύραις Ἁγίαις ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων.

—Τῇ 23)12 ὁ Παναγιώτατος ἐπεσκέφθη τὴ ἔκθεσιν χειροτεχνημάτων ἀσθενῶν, τραυματιῶν καὶ φιλακισμένων τοῦ τμήματος ἐργασιοθεραπείας τοῦ ἐνταῦθα Ἑλλ. Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

—Ὁμοίως συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπεσκέφθη καὶ ηὐλόγηγησε τὴν ἐτησίαν ἀγορὰν ταῦ ἐνταῦθα Τμήματος τοῦ Σώματος Ἑλληνίδων Ὁδηγῶν (23)12)

—Ὁ Θεοφιλέστατος ἐκ προσώπου τοῦ Παναγιωτάτου ἐπεσκέφθη τοὺς εἰς τὸ Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον τῆς πόλεως νοσηλευομενους τραυματίας νέους τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ἐξ αὐτοκινηστικοῦ δυστυχήματος και διεβίβασε τὰς εὐχὰς τοῦ Παναγιωτάτου ὑπὲρ τῆς ταχείας ἀναρρώσεώς των.

Κηδεῖαι - Μνημόσυνα. Τῇ 17)11 ὁ Παναγιώτατος ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγ. Γενναδίου ἐτέλεσεν τρισάγιον εἰς τὸν τάφον τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου

Θεσσαλονίκης Γενναδίου, παρουσίᾳ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τῶν συγγενῶν τοῦ μεταστάντος. Ὡσαύτως παρέστη εἰς τὴν ἐν τῷ νεκροταφείῳ Zeitenlik γενομένην νεκρώσιμον δέησιν ὑπὲρ τῶν πεσόντων Γάλλων στρατιωτῶν κατὰ τὸν Α΄. Παγκόσμιον Πόλεμον.

— Τῇ 29-11 ἐγένετο ἡ κηδεία τοῦ ἀντιστρατήγου Γ. Παπαγεωργίου, βουλευτοῦ Θεσσαλονίκης, τῆς ὁποίας προέστη ὁ Θεοφιλέστατος.

— Ὁμοίως τῇ 29)11 προέστη τῆς κηδείας τοῦ λογοτέχνου Κωνσταντίνου Σνὼκ καὶ τῇ 10)12 τῆς κηδείας τοῦ συνταξιούχου ἱερέως Ἀνδρέου Κυριακίδου.

— Ὁ Παναγιώτατος προέστη τῆς κηδείας τοῦ ἀποβιώσαντος ἐφημερίου τοῦ νεκροταφείου Ἁγίας Παρασκευῆς ἀρχιμ. Λαζάρου Κύρκου.

— Ὁ Θεοφιλέστατος προέστη ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας τῆς κηδείας τῶν δύο θυμάτων τοῦ αὐτοκινητιστικοῦ δυστυχήματος, τὸ ὁποῖον ἔλαβε χώραν τὴν 27)12, εἰς τὴν ὁδὸν Καβάλας—Θεσσαλονίκης, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν πόλιν μας ὁμάδος ἐργαζομένων νέων τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ἐξεφώνησε δὲ καὶ τὸν ἐπικήδειον. Οἱ ἐν λόγῳ νέοι ἐπέστρεφον ἐξ ἐπισκέψεως χωρίων ἔνθα διένειμαν διάφορα δῶρα εἰς τοὺς κατοίκους ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων.

Ποιμαντορικαὶ ἐπισκέψεις. Ὁ Παναγιώτατος συνεχίζων τὰς ποιμαντορικὰς αὐτοῦ ἐπισκέψεις καὶ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ μέριμναν καὶ φροντίδα ὑπὲρ τῶν εὐαγῶν Ἱδρυμάτων τῆς πόλεως ἡμῶν ἐπεσκέφθη τὸ Ψυχιατρεῖον Σταυρουπόλεως, τὸ Ἄσυλον Ὀρφανῶν Ἀπόρων Παίδων Μακεδονίας ὁ «Ἀριστοτέλης», Νοσοκομεῖα κλπ. ἔνθα μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος ἤκουσε τὰ τῆς λειτουργίας αὐτῶν καὶ ηὐλόγησε τὸ ἐν αὐτοῖς συντελούμενον θεάρεστον ἔργον.

Ἐπισκέψεις. Διελθόντες ἐκ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου ἐπεσκέφθησαν τὸν Παναγιώτατον οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Σερρῶν Κωνσταντῖνος, Ἀργυροκάστρου Παντελεήμων, Ἐδέσσης καὶ Πέλλης Διονύσιος, Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους Κυπριανός, Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἰάκωβος, Γρεβενῶν Φίλιππος καὶ Κυδωνιῶν Ἀγαθάγγελος, τοῦ Π)χείου Κων)πόλεως, ὁ Ὑπουργὸς Γ. Διοικητὴς Βορ. Ἑλλάδος κ. Σπαῆς, ὁ ὑπουργὸς Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Μιχαὴλ, ὁ Γ. Ἐπιτελάρχης Στρατοῦ ἀντιστρ. κ. Θ. Τσακαλῶτος, ὁ ὑποπρόξ. τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς κ. Α. Χόπκινς, ὁ Γάλλος δημοσιογράφος κ. Ι. Μοσὲ τῆς ἐφημερίδος Ὀρόρ, ὁ ἀρχιμ. Προκόπιος Παπαθεοδώρου, ὁ ἀρχιμ. Σεραφεὶμ, ἡγούμενος ἱ. Μονῆς ἁγ. Παύλου, οἱ προηγ. Εὐθύμιος καὶ Μεθόδιος Ἰβηρῖται, ὁ προηγ. Πλάτων Λαυριώτης, οἱ μοναχοὶ Ἀβέρκιος καὶ Γερόντιος Ξενοφωντινοί, ὁ ἱερομ. Σάββας Λαυριώτης, ὁ μοναχὸς Δωρόθεος Δοχειαρίτης, ὁ κ. Ι. Μοάρ, ὁ κυβερνήτης τοῦ ἀμερικανικοῦ καταδρομικοῦ Σέσιλ Μὰκ Ἔλιγαντ, ὁ ἀρχιμ. Βαρνάβας Τζωρτζᾶτος, Δ)τὴς Ἀποστολικῆς Διακονίας Ἐκκλησίας Ἑλλάδος, ὁ Δήμαρχος Καβάλας κ. Ε. Μελισσάκης, ὁ Γέρων Ἰσίδωρος καὶ διακ. Ἀνατόλιος τῆς Μ. Ζωγράφου, ὁ κ. Μίλλερ, ὁ Ἰνδὸς ἱερεὺς Μπάμπου, ὁ κ. Γκράμπερ, ὁ πολιτευτὴς κ. Φ. Δραγούμης μετὰ τῆς Δ)δος Δραγούμη, ἄφησαν δὲ τὰ ἐπισκεπτήρια αὐτῶν, ὁ Γάλλος Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. André Marie, ὁ ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας Κόμης C. de Vaux Saint Syr, καὶ ὁ ἐνταῦθα Γεν. Πρόξενος τῆς Γαλλίας κ. L. Lemoine.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΛΔ' ΕΤΟΥΣ (1951)

Πρὸς τοὺς κ. συνδρομητὰς

Παρακαλεῖσθε ὅπως ἐμβάσητε διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς τὴν ἐτησίαν ὑμῶν συνδρομὴν εἰς τὴν διαχείρισιν τοῦ περιοδικοῦ.

Ἐτησία συνδρομὴ	Δρχ.	20.000
Διὰ τὰς Ἱ. Μονάς, Σχολικὰς Βιβλιοθήκας, καὶ Σωματεῖα	Δρχ.	30.000
Διὰ τὸ ἐξωτερικὸν	Δολλ.	10

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ"
Διεύθυνσις : Ἱερὰ Μητρόπολις — Τηλέφ. 56 - 06 — Θεσσαλονίκη

Τύποις : Μιχ. Τριανταφύλλου